

Лезги газет

Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуъх!

1920-йисалай акъатзава

N 30 (10623) хемис 24-июль, 2014-йис WWW.LEZGI.ETNOSMI.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

Тебрик

За дагъустанвийиз чун вирибур патал виридалайни важиблубурукай сад тир сувар - Дагъустан Республикадин Конституциядин югъ риклин сидкыдай мубаракзава!

Үлкве ва республика патал дидбин де-гишвилеринди хъай девирда, 20 йисан идал вилик, гзаф миллеттин векилрикай ибарат чи халкъди Дагъустан Республикадин Конституция къабулна. Ада Россиядин Федерациик кваз Дагъустан Республикадин политический ва государственный къурлушдин къадар-къисметдихъ галаз алакъалу дидбар тайинарна.

Дидбин закон къабулнуни республика ви-лик тухунин карда цийи девир алукун ли-шанламишна, государствоин власти свет-ский, яшиишдин, демократиилин ивиrrал амалзвайди тестикъарна. Гражданрин, обще-ственный тешкилатрин ва массовый инфор-мациядин такъатрин ихтиярар ва азадвилер заминламишна ва хвена, Дагъустандин хал-къарин руъгъдинни медениятдин ивириар къвачел ахъалдардай шартлар таъминарна.

Дагъустандин халкъди Конституция къа-булун рейсавилелди къарарадиз къачунихъ тариҳдин ва политикадин жигъетдай авай къи-лин метлеб Дагъустандин обществодин сад-вал мягъемарунай, территориядин садвал ва Россиядин Федерациядин къиблепатан сергъярин саламатвал хъникай ибаратя.

Конституция - им чи милли эменин я. Ам къурхулувилерикай даттана хъун гerek къевзва. А къурхулувилерикай общество патал иллаки еке хаталувал терроризмди, экстремизмди, миллективилин сепаратизмди арадал гъизва.

Алай ваҳтунда чна йигиндаказ вилик фи-ниин, экономика хъендикай худунин, чи умъур

михъи авунин жигъетдай яшиишдин, экономикадин, политикадин, правовой, культурадин асант тушир месслаяр гъязава. И рекъяй чна къиле тухузай гъерекатрин тереф Дагъустандин халкъди ва улькведин къилин руководстводи - Россиядин Федерациидин Президент В.В.Путин тааммиледи хъозва. Зун инан-миш тирвал, Россиядин вири халкъарихъ га-лаз са жергеда аваз чалай девирдин вири истишишнриз жавабар жагъуриз алакъда, чна дагъустанвийрин гилан ва гележегдин несилар патал лайхху шартлар яратмиш-нин барадай Конституциядин положенияр къи-лиз акудун къазанмишда.

Чи суварин юкъуз, эхиримжи цуд йиса-ра республика фенвай муракаб рекъиз вил вегъин хъувунанди, чна Дагъустандин халкъ-диз, чи Конституция арадал гъунин чешмей-рив гваз хъай вирибуруз лап риклин сидкьи-дай сагърай лугъун лазим я.

Заз дагъустанвийрихъ сагъламвал, хуш-баҳтвал, ислягъвал ва генгвал хъана клан-зва!

Саналди чун Дагъустан я, саналди чун Россия я!

Дагъустан Республикадин
Къил Р.АБДУЛАТИПОВ

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Къарап

Махачкала шеъъер,
2014-йисан 18-июль, №327

Дагъустан Республикадин Конститу-циядин югъ ял ядай югъ тир 2014-йисан 26-июлдал гъалтзава вишихъ ва Дагъустан АССР-дин Верховный Советдин Президиумдин 1991-йисан 5-мартидин Указадал-ди мусурманрин Сив хъунин суварин югъ къвалах тийидай югъ яз малумарунихъ га-лаз алакъалу яз Дагъустан Республика-дин Гъукуматди къарап ақъудзава:

1. Ял ядай югъ киши югъ тир 2014-йи-сан 26-июлдилай испен югъ тир 2014-йи-сан 28-июлдал хкин.

2. 2014-йисан 29-июль къвалах тийидай, суварин югъ яз гъисабин.

Дагъустан Республикадин Гъукуматдин
Председатель А.Г.ГАМИДОВ

Мубаракна

За дагъустанвийиз вири мусур-манар патал пакди тир Рамазандин варз күтъягъ хъун ва Сив хъунин су-вар алукун риккин сидкьидай муба-ракзава.

И пак тир ваца динэгълияр ах-лахъдин жигъетдай мадни мяъкем, имандал къеви жез, мергъяматлавал, масадан дердиникай хабар къазвай-ди къалуриз, исламдин адетрал амал ийиз чалишиш жезвайди ли-шланламишзава.

Зун инаниш тирвал, мусурман-рин гунағырлай гъил къачун ва абур тупламиш хъун лишанламишзавай Сив хъунин эку сувар Дагъустандин халкъарь пайгардаказ вилик физвай ва цукъ ақъудзавай республика къурми-шунин фикирдал гъидай, тупламиш-дай мад са тақъатдиз элкъведа. Да-гъустан Республикада экономика хъсан ериш аваз вишки физва, об-щественно-политический гъалар пай-гардик ақатзава. И кардик Дагъустан-дин муфтийдин, шейхерин, хейлин имамрин, мусурман уммётдин лап чехи паёнин ақвадай хътиг пай ква. Къуй Халикъди къу дуяяр къабул-рай. Дагъустандив, Россиядив ис-лягъвал, генгвал агақаррай.

Играми стхаяр ва вахар! Къуй Аллагъ-Таалади къуне хвейи сивер, къуне авур къени крат къабулрай ва а краид квев жумартвилелди бере-катар агақаррай.

Дагъустан Республикадин
Къил Р.АБДУЛАТИПОВ

Общественный
советдин тегъенш
заседание

Жавабдарвилиз чIугунин теклиф гана

16-июлдиз “Мегъарамдхурун район” муниципальный тешкилатдин администрацияда Общественный советдин тегъенш заседание хъана. Ана администарциядин жавабдар къуллугчийри, хъурерин поселен-нийрин къилери, райондин ва хъуре-рин собранийрин депутатри, организацийрин, идараирин руководителри, общественностдин ва СМИ-рин ве-килри иштиракна.

► 5

ОБЩЕСТВО

Шадвилин мярекат генерал-майор Шай-даеван алахъунралди хъуре эцигнавай Бар-калладин музейдин вилик къиле фена. Ам “Сулейман-Стальский район” муниципальный тешкилатдин къил Абдулмуталибов Наримана ачуна.

► 3

СПОРТ

Нижегороддин футболдин “Волга” клуб фут-болдин милли лигадин къвенквичивал патал пуд лагъай турдин ақъажунра “Анжидиз” 1:3 гъисабдалди кумукъна.

“Волгадин” ваариз тупар Асильдарова, Гъажибекова, Сердерова яна.

► 22

Дагъустан Республикадин Конституциядин югъ

Нариман ИБРАГИМОВ

Гар са государствових вич тешкил хънин, кыле тухунин, гражданар яшамиш жедай асул къа- нункай ибарат Къилин Закон ава ва азас Конституция лугъузва. Ана гъкум къурмиш- дай органар, абурун везифаяр, абурун тешкил- дай къайдаяр, хъядж жуъреяр, агъалийрихъ авай ихтиярар, азадвилер ва герек маса къа- нунар тайнарзава. И къайдайрал гъэр сада амал авунал Конституционный, Верховный ва маса судри гъзвичалзава.

Дагъустан Республикахинын вичин Конституция ава. Эгер тариҳдиз кам вегъейтла, рикел хун лазим я хъи, 1917-йисан Октябрдин инкъилабдилай, улькведа кыле феий граждан дяведилай гъульгъуныз, 1921-йисуз Дагъустан Республикадин Автономия малумарнай. Гъа ийсуз РСФСР-дик акатзавай Дагъустандин Автономияндик Конституцияни къабулнай. Яни дагъвияр зурба государство да яшамиш жедай асул къанурандада тай- минарнай. Ана дагъвияр изири жуъредин ихтиярар, азадвилер гүнхъяр галаз сад хъиз, гъкум къурмишдай органар, абурун везифаяр, рөгъберар ва маса начальникар хъядай, суд-дуван кыле тухудай жуъреяр ва гъак маса къайдаяр, къанунар тайнарнавай.

Лугъун лазим я хъи, алатай ийсара ульк- веда гзаф къадардин дегишвилер арадал атана ва идахъ галаз алакъалу яз, улькведен, Дагъустандин Дибдин законрикни дегиш- вилер кутхуна. Демократиян Россиядин Федерация хътин государство арадал атайла, Конституцияни цийи хъувуна. Адан би- недаллас 2003-йисан 26-июлдээ Дагъустан Республикадин Конституцияни къабулна. И югъни чи Республикадин Къилин сувар яз малумарна. Лугъун лазим я хъи, им гзаф мил- летрикай ибарат чи Республикадин халкъар патал зурба къазанмишун я.

Конституция лагъайла, чун адан гъавурда гъык акъун лазим я? Ам властдихъ, инсандин ихтияррихъ, азадвилерихъ, везифайрихъ, государство түкъурунин ва азас ре- бервал гүнин къайдайрихъ галаз алакъалу общественный гъерекатар пайгардик кутаз- вай юридический кылин къуват авай право- вой акт я.

Инсандин азадвилер ва ихтиярар государстводинни обществодин демократиили, законлувили, эдеблувили дережа ахтар- мишавай чешме я. Гъавиляй чи Конститу- цияда инсан ва адан ихтиярар, азадвилер лап кылин ивирап яз къейд авун законлу къалах я. РД-дин кыле акъвазай руководи- телрини инсандин ихтиярриз ва азадвилериз талукъ положенияр кар алайбур яз гъисабун душуьшдин кар туш, гъык лагъайтла а положениира чи обществодин лап къиметлу иви- рап раижнава.

Улькведа ва дульнъяда кыле физвой вакъинаяр фикирда куна Конституциядик ара-ара дегишвилерни кутазава. Малум тир- вал, эхиримжи цувад ийсуз Дагъустан Респу- бликадин ре- бервал гудай къуллугъ пуд сеферда цийи хъувуна. Чахъ Государствен-

ный Советдин Председателни, Президентни хъана. Алай ийсуз РД-дин Халкъдин Собраннидин депутатри сес гана, күнчур дегишвал себеб яз, Президентдин чкадал Дагъустан Республикадин Къиль хъана. Ада вичиз ган- вай векилвилерикай менфят къачуз, жавабдар везифаяр къилиз акъудзава.

Чна винидихъ лагъанай, Конституцияда обществодиз, гражданариз талукъ къанунар, къайдаяр тестикъарнава. Гъайиф хъи, ида- кай чна гезетдин чинрайни мукъвал-мукъвал рикел хизиватлани, чи инсанриз чизи ганвай ихтияррикай, азадвилерикай тамамвиледи хабар авач, агъалийри абурукай герек вах- тунда менфятни къачузвач. Гъавиляй Республикада инсанрин ихтиярар чурзавай, абурун гъакъинчи ва законлу истишишнар къилиз акъуд тийизвай душуьшшар паря жезва. Делилри тестикъарзавайлай, Дагъустан Республикадин инсандин ихтияррин рекъяй Уполномоченныйдин тъварунихъ яшайишдинни экономикадин ихтияррикай маѓумар авуниз талукъ яз къевзивай арзаяр гзаф я. Инсанриз лайхилду дережадин ульмурур кыле тухудай шартлар арадал гъун лазим я. Гъайиф хъи, и жигъетдай чкайрал алай бязи рөгъберри, чи- новники Конституциядин къалурунар рикел- лай алуудзава ва гъа идалди зегъметчи инса- нар къеве твазва.

Гъэр са ватандашди аннамишун герек я, Конституцияди вирида, - къантла вич гъам прокурор, судья, чиновник хъурай, къантла лежбер, муаллим хъурай - сад хътин ихтия- рар, азадвилер, лайхлудаказ яшамиш же- дай мумкинвилер ганва. Сифте нубатда абу- лап хъсандиз чиран ва ахпа властдин ида- рапра авайбурувай истишишни лазим я. Абу, халкъдай къватлазавай налогрикай мажибар гуз, агъалийриз талукъ къуллугъар авун патал къуллугъар тайнарнавай къар- я. Эгер абуру инсандин ихтиярар чурзаватла, адан дердияр къилиз акъудзавачтла, ихтиин душуьшрикай вирида ван къедайвал лу- гъун гъэр са гражданиндин буржийрикай я. Гзаф вахтара икъ жезвач. Кимерал, күчай- ра, хъарик флан чхехида, чиновники рехъ гузай законсузвилерикай, нукъсанрикай сада-сада лугъузва,amma вири сад хъана адавай дуьзгъун, законлу къалах, вичин ве- зифаяр намусувиледи къилиз акъудун истишишава. Конституциядини, хейлин ма- са законрини ватандашриз чуру къар ийз- вайбурун гъерекатрикай вине авай ида- раприз къидай, шикаятдай, абуру судриз вугу- дай ихтиярар ганва. "Конституцияди чаз вуч гузва къван?" лугъудай суалар тикрардал- ди, адан положенирикай, законрикай гъавурда азас менфят къачун хийрил я.

Са рахунни алач, государстводин ида- рапра чиндердияр кваз такъадайла, чара- риз, арзайриз яргъалди жаваб тагудайла, инсанар ахътин фикирдал къевзва хъи, госу- дарство инсанрин ихтиярар хънин карда вичин везифаяр тамамарзава. Вучиз икъ жезва лагъайтла, чин везифаяр дуьздаказ къилиз акъуд тийизвай, инсадин ихтиярар чурзавай чиновникар жавабдравилиз чуг- вава, абурув чинин тахсирдиз барабар жаза азакъарзава. Ихтиин краарал эхир эцигун па-

тал исята республикадин вири госидарай- ра, муниципалитетра инсанриз электронный жуъреда къуллугъар авун кардик кутунва. Агъалийриз государстводин ва муниципаль- ный 116 къуллугъдикай электронный жуъре- да менфят къачудай мумкинвал хъун герек я. Яни гила са идарадиз фейила, аны вун флан справка хваш лагъана, элкъурур хъий- идай ихтияр авач, документар къабулуниз госидара мажбур я ва кими справкани ада вичи электронный жуъреда талукъ идаради- вай истишиш герек я. И важибул карда чи агъалийриз аквадай хътин къумек гүнин му- раддалди республикадин шеърра ва хей- лин районра ФМЦ-яр кардик кутунва. Абуру агъалийриз тъкумдин органрихъ галаз алакъалу месэлэяр гъялдайла герек справкаяр гузва. Ихтиин Цийивилерикайни чи газет къелзавайбуруз чир хъун лазим я.

Агъалияр чизи авай ихтияррикай хабар- дар авун паталди РД-дин инсандин ихтия- рин рекъяй Уполномоченныйди официальный веб-сайт кардик кутунва. Адан порталда ин- санрин ихтиярар ва азадвилер хуьнз талукъ правовой вири актар, Уполномоченныйди азас къхидай къайдаяр ва герек маса материалар ава. Гъелбетда, чи вири хуърера Интернет кардик квач, ам авай чкайрани чи инсанриз компьютердикай, Интернетдикай менфят къачу чизвач. Культурадин идарайра, шко- лайра, муниципалитетра чи агъалийриз и рекъяй чирвилер гудай курсар кардик куту- найтла, мадни хъсан жедай.

Конституциядин 38 ва 40 лагъай статьяй- ра республикадин социальный политикадин кар алай хилер тайнарнава ва гъа идалди халкъдин дарда, мультиежда авай къатариз къумек гүн лазим тирди къалурнава. И кар фикирда къуна эхиримжи ийсара агъалийриз яшайишдин месэлэяр гъялунин карда къумек гүнин мураддалди са жерге законар къа- бул хъувунва. Абуру агъалийриз яшайиш- дин рекъяй къуллугъ авунин, агъалийрин саъгъамвилин къаравулда акъвазунин, хи- зандин рекъяй государстводин политикадин, хизандин законлу итикар ва ихтиярар ху- нин, дидевилин, бубавилин, аявленин, диде- буба амачир аялрин, инсанриз яшайишдин рекъяй къумек гүнин гъакъиндай законар акат- зава.

Мадни къейд авун лазим я хъи, Республикадин инсандин ихтияррин рекъяй Уполномоченныйдин теклифдади яшайишдин рекъяй бегъем къулагивилер авачир агъалий- рин ихтиярар тайнарзавай нормативный правовой са жерге актарик дегишвилер куту- нва. Абурул асаспу яз, къе дяведин ийса- радиалу пата зегъмет чугурбуруз, зегъметдин ветеранриз, фашистрик концлагерра хайи аялриз, жаванриз, диде-буба амачир етим- риз къезилвилер, пособияр, яшайишдин къва- лер ва маса жуъредин къумек гузва.

Республикадин Дибдин Закондин сер- гъятра аваз Дагъустанди виликди еримиш- зава. Къалахда ацалтзавай къван четинви- лер алуудай рекъяй, уламар жагъурзава. Гражданвилин общество тукъуриз, и кар- диз къең гузай вири татугайвилер арадай акъудиз, терроризмдин, экстремизмдин ви- лик пад къаз, тахсиркавилер тимилариз, жегильриз къелдай, къалахдай, яратмишдай къулагъар шартлар тешкилиз алхъззава. И му- радриз Дагъустан Республикадин къилин кар алай цүд проектини къуллугъзава. Гъел- бетда, регъет туш, амма дагъустанвийрин ульмуру мублагъди ийдай къар герек я. Зун инаниши я, Дагъларин улькведен вири хал- къари республикадин экономика мадни ви- лик тухункай, гъэр са агъалидин ихтиярар хънин, агъваллувал вини дережадиз акъуд- дин, гъэр са райондиз экономикадин, яшайишдин гъалар хъсанардай сад хътин къулагъар шартлар тешкилинука, обществода, ульмурудин вири хилера къар авай гъал жез- май къван хъсанарнукай фикирзава.

И гъзел мураддар чавай чи Конституция- дал, демократиядин ва гражданвилин обще- стводин дигар вири тақъатралди вилик тух- унал, чи зурба улькве тир Россиядин вири халкъарихъ галас санал дуствал, стхавал къвердавай мягъемарунал амал авуналди, къилиз акъудиз жеда.

Вири дагъустанвийриз Конституциядин сувар мубаракрай!

З.М.КЪУРБАНОВАН гъакъиндай
Дагъустан Республикадин
Къилин Указ

1. КЪУРБАНОВ Заур Мажидо- вич Дагъустан Республикадин же- гылприн краин рекъяй министрви- ле тайнарин.

2. И Указ вичел къул чуугур йи- къялай къуватда гъатзава.

Дагъустан Республикадин
Къиль Р.АБДУЛАТИПОВ
Махачкала шеър,
2014-йисан 21-июль, №152

КъУРБА-
НОВ Заур Ма-
жидович 1985-
йисуз ДАССР-
дин Къизляр
райондин Пер-
вомайское ху-
редидеди хъ-
на.

2002-йисуз ам Дагъустандин го-
сударстводин университетдин та-
рихдин факультетдик эчкена ва
2004-йисуз ада Къизлярдин сад ла-
гъай нумрадин гимназияда тарихдин
муаллимвиле къвалахиз башла-
мишна.

2008-2011-йисара ада Петер-
бургдин государстводин инженер-
но-экономический университетдин
аспирантурада къелна.

2006-2007-йисара ам ДГУ-дин
Къизляр шеърда авай филиалда
тешкилдай ва тербиядин къвалах-
дин рекъяй методист тир.

2007-2008-йисара ада Санкт-
Петербургдин государстводин ин-
женерно-экономический университе-
тдин Къизляр шеърда авай фили-
алдин гуманитарный дисциплини-
рин кафедрадин старший препо-
даватели къвалахиз.

2008-2010-йисара ам Санкт-Пе-
тербургдин государстводин инже-
нерно-экономический университе-
тдин Къизляр шеърда авай фили-
алдин информатикадин финанс-
срин факультетдин деканвиле ве-
зифаяр тамамарна.

2010-2011-йисара адакай
Санкт-Петербургдин государство-
дин инженерно-экономический уни-
верситетдин Къизляр шеърда авай фили-
алдин директордин илим-
дин къвалахдин рекъяй заместитель
хъна.

2011-2012-йисара ада ЕГЭ ва
ГИА вахкуниз гъазурвал аквадай
Центр тешкилна.

2012-2013-йисара ам "Къизляр
район" муниципальный тешкилат-
дин физический культурадин,
спортидин, жегъилприн краин ва ту-
ризмдин рекъяй отделдин началь-
ник тир.

2013-йисан июндилай ада РД-
дин Президентдин къенепатан по-
литикадин рекъяй управленилдин
общественно-политический ва ком-
мерциядин буру тушир организаци-
рихъ галас санал къвалахунин ре-
къяй отделдин начальникин вези-
фаяр тамамарна.

2013-йисан июндилай 2014-йи-
сан январдади ам РД-дин жегъил-
прин краин рекъяй комитетдин пред-
седатель тир.

2014-йисан январдилай ам РД-
дин образованидин илимдин ва
жегъилприн талукъ политикадин ре-
къяй министрдин заместителдин
куллугъуда алаз хъна.

Эвлениши хънава, къве руш
тербияламишава.

Массовый информациядин тақыттарин векилдиз **Дагъустан Республикадин Қыл Р.Г.Абдулатипован эвер гун**

Гүйретту дустар!

Алай вахтунда чи улкведи асант тушир дөвир кечирмишава. Көзептап тайин тир күвүттөр илгиз алханнавай экстремизм ва терроризм хьтин завалрин татуғай нетижая Россиядия вичелди гыссазава. Экстремизмдикайни терроризмдикайни вирибур патал халысан бедбаатвал ва қыл тәрдай месэла ханва. И жигъетдай Кеферпатаң Кавказдин регионрикай, қылды қычуртла, Дагъустан Республикадин ғыл мүлкүз жеда.

СМИ-ри алай аямдин дүньяда қылде физвай гөрекатрин патахъяй общественностьюн фикир арадал гызыздайди я, прессади ағылайриз ийизвай таасирни зурбади я. Гыравиляй газаф қыадар инсанрин гыссериз таасирзай вакъиаяр раиж авунив лап мукъялтудақас эгечүн, ийизвай ихтилатиз ва ишлемишавай келимайриз көтөнөн фикир гун акылтай важибулар кар я.

Россиядин Федерацияда лап жураба жыре халкъарин векилар, жураба-жыре динрал амалзайт ағылайяр яшамиш жезва. Са диндин көнепата ва динрин арада авай месэлайриз талукъ вакъиаяр веревирддай چавуз ақылтай дережада зеблувал хүнгерек я, вучиз лагъайтла имандихъ галаз алақалу гыссериз рөгъятдакас хасаратвал гуз жеда, дин - имандиз талукъ чи инанышвилирихъ галаз алақалу яз ийизвай гыл гынхитин хайттани критика чакай гыл сада лап хцидакас қыабулзавайди я. Чи улкведе вири динрин векилри қынни ниятар аваз санал қівалахунин ғалар пайгардик кутас виш ийсар я.

Амай динри хыз, исламдини ислягвилин ва көненивиллини ивиррал амалзала. Ада гыл гыл журеда хайттани гуж гыалиб авун инкарзана. Гыл са кардикай вичин тәвар құнарахадай вахт алуқанава: гыл дин қычурттани, абурукай гыч садаға галазни гыл сабдай исламдихъ галазни, экстремизмдин ва терроризмдин алақаа эсилгайт авайди туш. Кө исламдал илгизлік қланзайт татуғай вири крат чин максыддал ғалттайла исламдиз аксибур я, "исламдин террористар" лугъудайбурун гөрекатарни, са шакни ала-

чи, исламдиз аксибур я. Вири жураба жыре экстремизм, терроризм исламдин бинеда авай асул дидбин принципар чуруннан рөкөннөн түнвайди я.

Гавиляй журналистилин сообщество кө «исламдин терроризм», «исламдин экстремизм» лугъудай келимаяр ишлемешүниний ярга хүн лап важибул я, гыл лагъайтла ахътн келимайри общества кызыгынвал артух хүннис ва са диндал амалзайбуру маса диндал амалзайбуру эхи тавуник цай кутунис рөхъ ачуҳава. Ахътн келимайри чи улкведин активный граждандар ва ватанпесар тир, ният қынни миллионралди мусулманнин гыссерик хказла.

Россиядин қысметдин, ана ислягвиленди ва меслятдивди яшамиш жезвай халкъарин қысметдин, жува ийизвай тәр са кардин, сивий ақылдизвай гыл са келимадин патахъяй чи виридан хиве жавабдарвал ава. Улкведе қылде физвай гөрекатрик массовый информациинин тақыттарин чирил рикел ақылтай гыл вуч хайттани лугъун ва масадбуруз тегненер ягъун хытн краал эхир эцигун гөрек я. Чи гыл аттарыкай чи мидяйри кардин гыавурда аваз, чаз акси яз менфят қычузава. Жуван гөрекатрин патахъяй рикливай фагъум-фиркидай ва диндиз акси, авамвиллин гөрекатризни келимайриз диндихъ галаз алақалу рангар ягътийдай вахт алуқанава.

Россияда адет ханвай динар улкве праводин, культурадин жигъетдай жураба-журналисти хыннин гужлу тақыт я ва абуру ағылайриз рүзгүннин ахлақыннин тербия гүннин карда, ислягвалин миякемарунин, ғылар пайгардик кваз хүннин ва санал қівалахунин карда зурба роль қыгульвазва. Чна абурукай кардин гыавурда аваз менфят қычун гөрек я.

За вири динрин векилдиз жураба-жыре динрал амалзайбурун арада меслятвал ва чи Ватандин халкъарин садвал миякемарун патал, вири и йисара Россиядин Федерацияда Владимир Владимирович Путин - чи улкведин рөгъберди қылде тухузвай политикадал асаслы яз Россия күдартту ва цүк ақдаздай пачагълугъид элкүннен патал санал қівалахуниз эвер гузва!

Шадвиллин миражат генерал-майор Шайдаеван алахъунралди хыре эцигнавай Баркалладин музейдин вилик қыле фена. Ам "Сулейман-Стальский район" муниципальный тешкилатдин қыл Абдулмутилибов Наримана ачуна. Ада қылди қычуртла лагъана: "Шайдаевин хизанди, иллаки генерал

майор Шайдаев Гыажи-Къурбана қыл кутунади, Қыннин хыре газаф қыадар дегишвили, қыйишилдер ханва. Кө чаз мугъмандиз "Каспийск шегъер" ГО-дин қыл Омаров Жамалудин администрациядин еке делегация галаз атанва. Ша, чна абуру гурлу капар ягъунивиди қваршиламишин".

Жамалудин Омаровича генерал-майор Шайдаев Гыажи-Къурбанов яргъал тир йисара гыакысагъиленди зегъмет чуғунай, Каспийск шегъерда газаф қыадардин дараматар, паркар, стадионар эцигнай "Каспийск шегъердин Гыуреметлу гражданинин" тәвар гүннин удостоверение вахканы. Вичин нубатда, генерал-майор Шайдаева, гыл са касдиз эзелимжи яз хайи хыре гүйрет көзанамишун, виридалайни еке лайихлувал тирди лагъана. Гыл са вахтунда, вичелай хайи хыр патал са қыадар крат қыллиз акыдиз алақанаваттани, Каспийск шегъердин қыливиль Кызумхүрелай Қыннадан күван реке асфальт үн тәлабана. Жамалудина и тәлабун мукъвара қыллиз акыдай ШАЙДАЕВ Гыажи-Къурбаназ мугъман ханвай.

Шад вакъия

Сажидин САИДГЫСАНОВ

И ийкъара Сулейман-Стальский райондин Қыннин хыре еке тир шадвиллин вакъия қылде фена.

Цмурдал қылде "Сулейман-Стальский район" муниципальный тешкилатдин қыл АБДУЛМУТИЛИБОВ Нариман аваз "Каспийск шегъер" ГО-дин қыл ОМАРОВ Жамалудин, шегъердин Собранидин депутат, чи ватанэгъли ЖАВАТОВ Абдулвагыл, генералдин дуст, генерал-майор РАМАЗАНОВ Рашид атанвай. Абури вичин хтуларни галаз ял яғыз хурурьз хтанван генерал-майор, алатай асирдин 60-йисара, вичин 25 ийс яз, Каспийск шегъердин райисполкомдин председателинин жавабдар везифаи қыллиз акыдай ШАЙДАЕВ Гыажи-Къурбаназ мугъман ханвай.

Кылиниң редактордин гаф **Сталинград**

Советтин а зурба улкве чавай иблиси көкъудана. Ам арадал гылай чехи рөгъберарни русвагына. Октябряттарин, пионерин, комсомолин организация тармара, коммунистин кылел еке писликилер гына. Колхозар, совхозар, потребсоюзар, халкъдин контролъ, политпросвещение, ГТО, ВДНХ, ТАСС, Игит дидевилин, Социализмадин Зегъметдин Игитвилин тәварар, гылтта ички ишлемиш тийидайбурун организацияны кваз тахъя мисал авуна. "Комсомольская правда" газетдин тәвар хөвий көгъалып рикел, баркалла.

Рикел аламатла, гөле алатай ийисан 28-февралдиз ақтаят "Лезги газетда" за ихътин делилар гынай: "Ливада-централди" тухай ахтармишунри исятда Россиядин Федерацияда кардик квай яшайишдин система хабар күрбурун 17 процентти, Рагъакыдай пата кардик квай яшайишдин система - 22 процентти, советтин дөвирда кардик хъайи яшайишдин система 51 процентти хысанды яз гысабна.

Анрай иных гила саки ийсни зур алатнава. Көе и жураба жыре ахтармишун қылде тухайтла, Советтин дөвирда кардик хъайи яшайишдин система төрфдарин кыадар мадни газаф жедайдал шак алач. Аквар гылда, и гылкыкъат улкведин Президент Владимир Владимирович Путиннан аннамишнава. Туширтла, чи умурдиз қиий кылелай за винидихъ тәварар күр ВДНХ, ТАСС, ГТО, Зегъметдин Игит, гылкы БАМ, советтин дөвирдин газаф маса яржарни бажагъат хөвдей.

"Вилер авайдаз аквазва, япар авайдаз ван көввезва чи телеканалри жегъилар гыл чуру реке твазватла. Халкъ алдатмушин патал гыхъитин сиякат тухузватла" - лагъанай за аверевирда. А чавуз режиссер Владимир Борткодиз Сталинкай фильм гыазуриз қланзавайдини, амма и мурад қыллиз акыдай мумкинвал гүн тавурдини көйднай. "Вучиз?" лагъана корреспондентди гайи суалдиз ада жаваб гынай:

"Себеб гылхъусувал дүздал акътана кыл тахъун хана. XX асирда виридалайни газаф гылхъусудакас русвагынавай кас Стalin я. Виридалайни газаф! Заз жуван фильмда Иосиф Виссарионович гыакыкъатда гыхъитин кас тиртла дүмдүздакас, са жуыннан таб-гылле квачиз қыларуриз қланзавай. Захъ галаз санал и фильмдин сценарийни илимдин 6 докторди көненай. Вични гыакыкъы документал бинеламиш хана. Фильм улкведи ва адан Генералиссимусди еке гылибилир кызанмишай Берлин къачур қылавалай, гуж гылибна Стalin көи 1953-йисал күван дөвирдиз талукъарнавай. Ам гуж гылибна, көйидини заз сир яз амачир, им гылкыкъат тир. США-дин президентдилайн Черчилллай башламишна Политбюродивай көрхай членрилай, гылкы Стalinнап лап мукъва хейлин касирайлини хеччина, ам виридалай патал Гыазуриз қланзавай. И фильм гызурайла чун чи тарихдиз, ада арадал гылай кратариз қарасуз қиий кылелай килиг хъувуниз мажбур жедай".

Владимир Бортко "За великий русский народ!" тост хажай Иосиф Виссарионович Стalinнан тереф хүз майдандиз экъечнавай урус халкъдин тек са викил түш. Гылтта кешиш О.Дудкоди "Ваъ, жанабияр, демократиядин рөгъим-сувилерин, инсафсувилерин вилик Стalinнан авур күван зулумкарилер са затни тушир хизиз аквазва за" лагъана.

И мукъвара Нормандияда авайла Владимир Владимирович Путиннан фронтовик "Россияда мус Стalinград шегъердиз тарихдиз, са 70 ийис юбилейдиз Гылибилир 70 ийис юбилейдиз бахшна эзигда. Им көвдейдай ийисуз чи Дальний Востокдиз Стalinнан бюстар авай тамам эшелонар хөвдөдлөрдөн түшүнүп жеда.

Ачухдиз жаваб хана: "Тәварар дегиша-рун субъекттин хиве түтүзүв. Шеърдин ағылайри референдум кылде тухун ла-зим я. Абури гылкы лагъайтла, чнани гылкы ийдиз".

Президентди икі лагъайдалай гүль-үннин вице-премьер Дмитрий Рогозина вичин блогда көкъена: "Никогда не сомневался в необходимости вернуть великому Сталинграду его имя. Не ради Сталина, а ради сталинградцев".

"Сталинград - это имя, не столько привязанное к Сталину, сколько к героической битве. Если бы я по-прежнему был губернатором, то вот бы обязательно был бы референдум" лагъана Волгоградский областын виликан губернатор Николай Максютади.

Россиядин Федерациядин Федеральны Собранидин Федерациядин Советдин Председатель Валентина Матвиен-коди гөле са ийис идалай вилик волгоградвайриз референдум кылде тухунин теклиф гайдидин рикел хиз кланзава.

Сталинград, дүгүриданни, Ватандин Чехи дяведа къазанмишай Чехи Гылибилир ырт тир. Килиг идан гылкындин КПРФ-дин Сталинграддин обкомдин идеологиядин секретарь Алексей Буров ача вуч лагъанаты:

"Это не переименование, это восстановление названия города. Я помню, ребенком, как исчез Сталин из моей жизни. Утром, мы, дети, прибежали на площадь Ленинска, а Сталина нет. Один пьедестал. Свергли. На Донском канале стояла огромная скульптура Сталина. Свергли. А зачем? Волгоград в советское время был великолепным центром патриотического воспитания молодежи. Здесь даже построили специальный туристический вокзал. Очередь на экскурсии была расписана на год вперед. А сейчас что? Туровокзал разрушен. Бренд "Сталинград" выброшен!"

Эхъ, коммунистри референдум кылде тухун гүзлемешиз 20 ийис тамам ханва. Абури референдум тухун патал улкведей 400 ағызур касдин къуларни қыватнава. Гыл гысабдай яз 150 ағызур къул кыргызийинбүр. Ятланы референдум тухудани, тухудачи, сада-вайни лагъуз жеда. Вучиз лагъайтла еке көвдати аксивалзана.

Инал Сталинграддин ниси, Сталинграддин керпич, Сталинграддин пиво арадал гынвайдини раиж ийин. Мадни Иосиф Виссарионович Стalin Дальний Востокда садраны хайиди түш. Ятланы Приморский крайдин ветераны Закобранидивай Стalinнан үлдүрдилди, вишиларди памятникар эзигун, виридалайни хысандини Чехи Гылибилир 70 ийис юбилейдиз Владивостокдин Гылибилир паркуна хажун теклифнава.

"Пул чна талабзава, - лагъузва Заксобранида КПРФ-дин фракциядин руководитель Владимир Гришукова, - "Дядевин аялар" тешкилатда авай 45 ағызур кас а тақтатар қыватлиз гызур я. Гыллелиг абури Стalinнан 150 бист гызурин патал Ленинграддин са мастерской дизайнерларни гана. Чебни вири Чехи Гылибилир 70 ийис юбилейдиз бахшна эзигда. Им көвдейдай ийисуз чи Дальний Востокдиз Стalinнан бюстар авай тамам эшелонар хөвдөдлөрдөн түшүнүп жеда.

1952-йисуз Сталинградда Генералиссимус Иосиф Виссарионович Стalinнан нубатдин памятник эзигнай. Ахпа, 10 ийис арадай фейила, ада адан я памятник амукънач, я шегъердал - тәвар. Килигин гила Чехи Гылибилир 70 ийис юбилейдиз талукъын дегишилдердилди Волгоградда, санлай чи вири улкведе Яру армиядин главнокомандующийдиз талукъын дегишилдердилди Волгоградда, санлай чи тарихдиз, Стalinнан арадал гылай кратариз қарасуз қиий кылелай килиг хъувуниз мажбур хөвдөдлөрдөн түшүнүп жеда.

Хер алай ваклан гъерекатар

Абад АЗАДОВ

Россиядин Федерациидин Президент хъяйи Борис Ельцина капитализмдин ультвейр дустар я лугъуз малумарай душушшар тимил хъанач. Адан ихтиин гафарал Великобританиядин виликан премьер-министр хъуреналдай, "США-дикай, Германиядикай, Англиядикай... Россиядиз дустар жедайди яни?" лугъуз. Ам гъахъ тир ва ички ишлемишдай къван къиль кефсуз хънвай, СССР хътии зурба ультвейр чуклурдай касдиз дустни душман вуж ятла чиз амукънч. Ада ультвейдин вири сирерни раижна, Советрин халкъари къазанмишнавай девлеттар таращдай мумкинвални гана. Гила чаз вилералди аквазва, ада дустар я лугъуз-вайбур гъихътин "дустар" ятла.

Иллаки Гуржистандиз Саакашвили лугъудай "политик" рекье хтурла, ада осетин халкъдай къушунар рекье турла, Белоруссияда "оранжевый революция" къиле тухуз клан хъайила, Украина да фашизмдин дестейтив къиль хажиз вугайла. Иллаки Крым Республикадин агъалийри, референдум къиле тухвана, чеб Россиядин Федерациидин кутун хъувунин гъакъиндай сес гайила ва Россиядии Крымни Севастополь вичин къвализ, къужахдиз къабул хъувурла. США-дин къиле авайбур михъи пехъи хъана, абур Россиядиз гъикл класдатла лугъуз гужа гътана. Эхир санкцийрикай ихтилат кудна. Рагъ ақидай патан Европадин ультвейрин мажбурана санкцияр къабулуниз.

Дуњьяди инсанрин ихтияр, азадвилер хъувзвайди я лугъуз майдандиз экъечизавай, масадбурун суд-дуван авунни чин хивез къачузвай Америкадин "демократин" риклер вуч аватла чиз аквазва. Россиядин халкъарихъ галаз виш йисаралди дустителди, стхавиледи яшамиш жезвай Украина да халкъдиз уруш халкъ душман хъиз къалурна. Ана гъахълу президент катдай чкадал гъун бес тахъана, дяведикни цай кутуна, са халкъдин векилар чеб-чепел гъалдарна. Гъар юкъуз цүлдралди инсанар рекъизва. Агъзуралди агъалийр Украина да катзава. Вилериз аквазвой и крат абуру такурдай, авачирдай къазва. Мадни Порошенкоиз пулдин, яракъдин къумекар гужа, Украина михъиз барбат патан. Барбатни ийизва. Эхиримжийкъара къушунрив гвай вири яракъри Луганскала гъужумнава, са тахсирни квачир аялар, дишегълияр, къузекар рекъизва.

Ийкъара Бразилиядин, Россиядин, Индиядин, Китайдин ва Кылбепатан Африкадин Республикадин (БРИКС) руководителар Бразилияди санал къватл хъана ва абуру экономикадай, финансрай, политикадай санал къвалахунин гъакъиндай икъррарал къулар чулуна. Риклер хун лазим я хъи, абур 2009-йисан 16-июндиз Екатеринбургда санал къватл хъанай, саналди гъялна къланзай месслайрикай веревирдер авунай. А чавуз США-дин ва Рагъ ақидай патан Европадин вилек фенвай ультвейрин чехибуру и мярекат са акъван кваз къунчир. Гила Бразилияди къабулай къараррин бинедаллаз вад ультвейдихъ вилик финин хусуси банк, валюта,

» США-диз авайди са дерт я: доллар къуватдай аватун, адан чкадал маса валюта пайда хъун, БРИКС-дин авторитет хкаж хъун

гъучивилик кутадай сергъятар хъанвайди акурла, дуњья гъилик ийиз къланзайбурук мадни ажугъ акатнава. Са затыни тежедай чал чир хъайила, США-ди мад Россиядиз санкцияр малумарзва. Адалай Германияди, Францияди, Англияди, Италиядини... чешне къачузва.

США-диз авайди са дерт я: доллар къуватдай аватун, адан чкадал маса валюта пайда хъун, БРИКС-дин авторитет хкаж хъун. Барак Обама вучдатла чин тийиз амукънава. Ультвека адан рейтинг агуз аватзава. Дуњьяди - США-дин авторитет кважзава. Америкадин политика себэяз Афганистанда, Иракда, Ливияда, Сирияда дяведин гъерекатар секин жезвач. Украина да дывдавам жезва. Артухлама 17-иулодиз Украина да яракълу къуватри Малазиядин пассажирский авиалайнери яна гадарна, 298 кас телефон хъана. И тахсирад вири Америкадин хиве гъатзава ва дуњьядин хейлии ультвейрин халкъари адахъ инаннишвал хъийизмач. Амма Порошенкоилай эгечина Барак Обамадилай хкечина, 19-иулодиз къиле фейи ООН-дин Хатасувилин Советдин заседанидал рахай Европадин ультвейрин, Америкадин векилрини самолет ягъун Россиядай вегъезва, са зеррени регъур тахъана.

БРИКС-дихъ еке къуват жедайди къатлай Барак Обамадиз амукъзайди анжак санкцияр малумарун я. Ачуходиз адалай Россиядиз дяве малумариз алакъзавач, Порошенко, Яценюк, Ляшко хътии ксар гъалдарзва. Ихтиин нагъакъан гъерекатрихъ эхир жеда. США-дин ва адан амадагрин алчах ва дявекар сиясатдин шагъидар хъанвай СССР-дикай хкечай виликан республикайри гила Россия, Белоруссия, Къазахстан саднавай союзник экчеунай малумарзва.

Са рахунни алчах, дявекарар негъ жеда. Им чаз тарихдайни аквазва. Урусатдал ва СССР-дал дявеяр гваз атай швадарни, полякарни, французарни, финарни, немсерни... чи кутур цүлана. Гилани гъакъл жеда.

Дустни душман вуж ятла?

Украина да эхиримжиси вахтунда къиле физвай татугай вакъири, жуван халкъдиз акси яз къарагъарнавай дяведи чи келзайвайбурун ажугъ артухарнава. Абуру дуствал вине къур, стхажа республикайриз сад хътии ихтияр гайи Советрин Союз рикелхизва, адахъ гъайиф чугазва. Ам амайтла, я США-ди вири дуњьядин агъавални тийидайдакай, я къилди хъянвай республикайра нағъакъан инкъилабриз рехъ тагудайдакай, виликан стхажа халкъ-ариз уруспар душмана хъиз тақвадайдакай кхъизва. Чи келзайвайбур гилани Советрин Союз арадал хъунин терефдарар я.

Агъадихъ чи келзайвайбурун чарар гузва.

Гъульмет Гъульметов, зегъметдин ветеран

Гъайиф ультвек

Къе дуњьяди къиле физвай вакъиаяр акурла, зи рикел чи халкъдин са къиса хтан. Вич къейидалай гъульмин рухвайр къилди тахъун патал бубади абурув тъваларин кул хун патал вугана. Гъагъ сад, гъагъ масад кул хаз алахъна, амма алакънч. Ахпа са-са тъвал хун буйргъуна. Адани Гуржистанды гъулгъула тунца.

- Им квездарс я, балаяр, - лагъанай бубади, - санал тахъйтла, къун фад къялгъ жеда.

М. Горбачевани Ельцина Рейгана, Бушан тапшургъар къилиз акъудун патал СССР пайи-паярна, США-диз дуњьяди агъавалдай мумкинвал гана. Сифте Америкади Кыргъистандилай башламишна, ана гъулгъула тунца, Аскар Акаев катарна, 280 кас телефона. Ахпа Гуржистанды гъавалат хъана, аниз М. Саакашвили ракъурна. Адани Гуржистанды гъулгъула тунца.

Эгер Советрин ультвекин халкъкар санал алайтла, США-дивай садакни къягъиз жедачир. Америкади, са гъуллени ягъ тавуна, СССР М. Горбачевав, Ельцинав тергиз

туна. Гила Украина Россиядай гъалдарнава. Украина вичин хушунади 1654-йисуз Урусатдик экечинай, вичиз полякри тади гузва лагъана. Гила Порошенкоиди полякрикай дустар къазва.

Америкавийрин ниятар лап чурубур я, абур къилиз акъудиз тунца виже къведач. Чна Украина да секинвал тунца къланда. Крымда референдум тухтайвал, вири республикайри тухвана къланда. Ультвек тупламиш хъийин. Чи чехи пачагълугъ Иосиф Виссарионович Сталина вилин нини хъиз хвена, чнани Ватандин саламатвал тунца.

Заз и макъала Стран Сулейман ширилди къягъиз къланза:

Дуњьяд ругуд пай тир еке,
И Урусят ава чаз.
Гъар са хийир къевдай ультвек,
Гъахътин вилает ава чаз.

Душманриз инсаф тийидай,
Дустарикай хъел тийидай,
Живедилай гел тийидай,
Гъахътин сиясат ава чаз.

Карвандин къил къаргъа хъайила...

Роман ИСАЕВ

Умумърдин тулькульвилер та-кунмаз, адан ширинвилекай лезет ххудиз жедач. Советрин гъкуматдин гзаф крарин гъавурда анжак гила агъавза. "Жеънненем тақунамаз женнетдин къадир жедач" лугъузва бубайрин мисалда. Гъайиф, гъайиф чи ультвек! Къе чна, Советрин девир акурбуру, вилерал нақъвар алаз рикел хъизва. Валлагъ-биллагъ и царар къыдайла зи вилер нақъварив ацъзува. Заз инал Дағъустандин халкъдин шаир Хурургъ Тагыран ширил рикел хъиз къланза:
Ви гуригъевал садахъни жеч,
Чанзи хайи диде-Ватан.
Нақъвар къизил, къванер мермер,
Авач валий хъсан ультвек,
Дағълар якъут, тамар гөвгъер,
Азад я ви хизан, ультвек.

Советрин Союз чукурна, санал къватлай девлетар таращна, лап еке мағърумвилериз, рикелни текъведай хътии душманвилериз рекъер ачухна. Ни? Сифте нубатда Хрушчева. Ада Сталиналай къисас вахчунна. Фашистрин есирада гъатай вичин хва азад хъувун патал серенжем къабул тавурвилляй.

Гъульмин гъкумдин къилиз атай Горбачева, ахпа Ельцина барбатла чи ультвек. Гъихътин ультвек! Ракъини дуњьядиз ишигъ ва чим гузайвал, чи Ватанди дуњьядиз чим ва ишигъ гузай. Ислиявал, дуствал, инсанвал, гъвечи ва кесиб ультвекиз чехи стхавилин къумекар гун, халкъар лукъвилекай азад авун, халкъдин демократвилекин ультвекар тешкилун.

Амач СССР ва адакай хкечай са республикани тарифдай гъалда авач. Украина да лап татугай гъалар

арадал атанва. Кац гъужумайла, къиф вичин тъквендиз кат хъийидай саягъда, Януковича къил къа-къудна, вич саламат авуна. Са шумуд варз я Украина да дяве физ, са къатда ислягъ инсанар ягъиз, рекъизва, абурув къвалер чуклурзва. Бандеровцияр, миллетьчияр, террористар, боевикар, фашистар - ибурва гъакъни маса душманар ислягъ, яракъ гвачир кесибар терг ийиз алакънава. Кырелди, Украина да Россиядивай къакътайдалай къулухъ дузыз президент хъанач. "Карвандин къил къаргъа хъайила, карван зибилар авай харапладиз акъатда", лугъузва бубайрин мисалди.

Аллагъдиз шукур, Россиядин къилиз Путин атайди. Ада ультвек патал зегъмет чугазва, хъсан нетижарияни арадал гъизва. Халкъдин патай чехи гъурмет ва авторитет къазанмишзва. Амма Америкади гъа вилекдай хъиз дуњьяди дяве, душманвал тазва, халкъар цай кутазва.

Дуњьядин майданда хабарар къура гъар къуд лагъай касди США ислягъвал патал, дуњьяди патай хаталу я лугъузва.

Вири сад хъана США чкадал ацуқъарна къланда.

На лугъуди, хъайиди туш

Фейзуллағы МАЛЛАЕВ

Зун Къурагъ райондин Урсунрин хурийя я. 1971-йисуз чи хурийя са шумуд хизан Къизляр райондин Чернеляевка хуруръз куҷ хъана. Абурун жергеда зи хизанни авай. Ина зун "Ленинан рехъ" совхозда къвалах алкъазвазна. За жуван пеше тир ветеринарный дуктурувилекин къвалах давамарна. 10 йисалай майишатдин иғтияжиз тамашна, за зоотехникиле, некледин фермадин заведуючийвилек, некледин комплексдин начальниквиле зегъмет чугуна.

Советрин ультвек чуклурдай, чи зурба совхозни тахъай мисална. На лугъуди, хъайиди туш Къизляр районда датлана къазанжияр хъачузвай ихтиин чехи майишат. Зунни, гзаф

маса пешекарарни къвалах авачиз амукъна. Вилик-къилик квайбурун патал фейилани, лагъана: "Күнен икъван гъагъа гъакъисагъвилелди зегъмет чугуна, гила квезд тухдалди ял ягъа".

Ихтиин гъалар акурла, зун Тарумовский райондин Калиновка хуруръз хъфена. Ина Къурагъ райондай 86 хизан яшамиш жезва. Гъайиф хъи, инани машгъул жедай кар авач. Колхоз амач, маса карханаяр авач. Кар алакъдайбуру, чилер арендадиз къачуз, анра къарпузар, халияр, чичекар, луцерна веъз цазава. Абуру маса гуз, са жүре къил хъузва. Жегъилар лагъайтла, шеъзериз катзава.

РД-дин Къил Р. Абдулатипова хурурън майишат хажуникай, хурурера авайбуруз къвалахдай шартлар

тешкилуникай, хизандин бизнес арадал гъуникай, и кардал машгъул жеда къланзайбуруз гъуматдин патай пулдин къумекар гүнайкай раҳунар ийизватлани, чайлар гъелелиг арадал къевзай затлаквазач.

Гъар са государствоин гележег жегъил несилдихъ галас алакъалу я. Къе чна жегъил при чилел къвалахиз, адакай менфят къачуз чир таврутла, пака чи ультвекин чилер ни ишлемишда? Халкъдин суръсет ни арадал гъида? Заз чидайвал, гъуматдин къиле авайбуру и месэлайрикай сифте нубатда фикир авун лазим я. Вучиз лагъайтла къе-цепатан ультвекин къилера авайбуруз Россия зайифариз, жегъил несил рекъяй акъудиз алакънава. Украина да хътии вакъиаяр чаз ахварайнин таураи.

Терроризмдиз ва экстремизмдиз рехъ тагун Гъар садан намусдин буржи

Абидин КАМИЛОВ

Эхиримжи йисара чи республикадин са бязи шегъерра ва районра кылдин ксари ва гъвечи дестейри чайрал террористилин гъерекатар кыле тухунин нетижада са тахсирни квачир ислягъ инсанар телефон, чи обществвода гъалар къизгъин жезва. Диндин экстремизмдин гъерекатар ва бейкарвал себеб яз чи гележегтири са бязи жегъилар тамариз ва маса улквейриз физва, хандивай ва Ватандивай къакъатзава.

Гъайиф хьи, Дагъустандин секин пипперикай сад тир чи райондани чуру гъерекатар малум жезва. Абурун вилик пад къунин, тагъкимарунин карда, чайрал атай къайдаяр худай орнин, образовандин, медицинадин, культурадин работникрин ва общественный тешкилатрин, СМИ-рин къуватар сад авналди, профилактикандин къалах тухунхъ еке метлеб ава.

Терроризмдин ва диндин экстремизмдин аксина тухузвай къалахдикай, районда авай гъалдикай сутьбет авун чна "Сулейман-Стальский район" МР-дин администрациядин къилин общественный хатасувилин рекъя заместитель ГЪАЖИАГЬМЕДОВ Гъажиагъ мед Мегъамедовичавай тъалабна.

- Чи района гъалар гъамиша секинбур, хатасузбур тир. Гъайиф хьи, эхиримжи вахтара инизи экстремизмдин ва терроризмдин са бязи душушшар малум жезва. И кар ва терроризмдин акси яз къабулнавай законар, государстводин программаяр фикирда къуна, Сулейман-Стальский райондин администрацияда маҳсус пландин бинедаллаз терроризмдин аксина къалах тухузва, общество патал авай хаталувикий лугъузва, иллаки жегъилар адап идеологиядивай яргъя авунин жигъетдай серенжемар къабулзава.

Районда кардик квай терроризмдин акси комиссиядин председатель Абдулмуталибов Нариман я. Комиссияди вичин къалах виликамаз түккүрнавай пландин ва графикдин бинедаллаз кыле тухузва. Общественностдихъ галаз райадминистрациядин сих алакъа хуну важилю я. Яшайшдин, экономикадин, сиясадтин ва диндин важилю месэлайрай теклифар гваз экъечунал агъалийрин гегъенш къатар желб авунин мураддалди района гъасакъалрин Совет, общественный Совет, жегъилрин парламент, диндин тешкилатрихъ ва маса организацийрихъ галаз алакъаламиш хунин рекъя общественно-консультативный Совет тешкилнава.

Алай йисан сифте паюна терроризмдин акси комиссиядин 4 заседание кыле тухвана.

Кылди къаңчуртла, алай йисан 11-мартиздык кыле фейи АТК-дин заседанидиз къе-цепатан улквейра авай исламдин идараира къелзайвайбурун ва къелна хтанвайбурун диде-бубайризни теклифна.

20-мартиздык къварчагъа хайи заседанидин къалахда иштирак авун патал и поселенидик акатзавай 4 хурун имамриз, гъакъин къе-цепатан улквейрин исламдин идараира къелзайвайбурун ва къелна хтанвайбурун диде-бубайризни теклифнавай.

29-апрелдиз кыле фейи заседанидал диндинни политикадин экстремизмдин аксивал авунин ва Сириядин сергъята авай бандитрин яракъу тешкилатра иштирак иийиз чи агъалияр финиз рехъ тагунин мурдадалди Агъя Стальгин, Кульган Стальгин ва Герейханован хурура профилактикандин къалах тухунин, райондин АТК-ди къабулай къарарап кылиз акъудзавай гъалдин гъакъиндай месэлайриз килигна.

КЪЕЙД.

Гъ.ГЪАЖИАГЬМЕДОВ 1955-йисан 30-майдиз Къасумхуурел дидедиз хъана. 1973-йисуз юкъван школа акъалттарна.

1985-йисуз ада ДГУ-дин тарихдин факультет күттэгъина. 1981-1984-йисар Советтин Армиядян жергэйра къуллугъна.

1985-йисан августдин вацалай Къазахстан ССР-дин МВД-дин органра офицер яз къуллугъна.

1990-йисан апрелдилай Къизлярдин ГОВД-да къуллугъ давамарна.

1997-йисуз Москвадин экономикадин ва праводин академиядин юридический факультет күттэгъна.

1995-йисуз ам РД-дин МВД-дин тешкилту тахсиркарвилерихъ галаз женг чигувадай управленидин 2-отделда акъалттай важиблу краиз килигдай деседин старший оперуполномоченный вилин къуллугъдал эцигна.

1996-йисалай 2004-йисалдык РД-дин МВД-дин УБЭП-дин тешкилту тахсиркарвилерихъ галаз женг тухунин рекъяя районрин уртак отделдин начальнике къалахна.

2004-йисан февралдиз МВД-дин УБЭП-дин районрин уртак "Магарамкентский ОРЧ-1" отделдин начальникин заместителите тайнарна.

Милициядин подполковникин чин аваз 2006-йисуз отставкадиз экъечина.

2007-2011-йисары Сулейман-Стальский райондин Собранидин депутат хъана. 2008-йисуз "Сулейман-Стальский район" МО-дин администрациядин къилин заместителите тайна. 2014-йисуз "Сулейман-Стальский район" МР-дин администрациядин Къилин заместителите тайна. Адахъ ченину хизан, 5 велед ава.

Къалахдин таъсирлувал артух хъун патал АТК-дин заседанийриз райондин къайдаяр худай орнин руководителриз, райадминистрациядин къурулушдин векилриз, хуруринген поселенийрин кылелириз, диндин, общественностдин, СМИ-рин векилриз, жегъилрин тешкилатрин кыле акъвазнавайбуруз, чайрал гъурмет авай касариз теклифзава.

6-июндиз чна Къасумхуурлын жумыя мискинда 300 касдихъ агақына динэгълийрихъ галаз ачу сутьбет тухвана. Анал ихтилат регъимлувиликай, мергъяматлувиликай, зегъметдикай, чи жегъилриз дузыр рехъ, меслят къалтураникай, чуру краарал машгъул жезвайбуруз дузыр көркөн хурун важибуливиликай, чи бубайрин хъсан адептар хурунай ва абурул амал авуникай, лезги намусдикай, чи халкъдин гележегдик фена.

Чаз авай делилралди, райондин агъалияр тир 13 касди къе-цепатан улквейрин исламдин чирвилер гудай идараира къелна ва къелзава. Абурукайни 3 кас района, амайбурни къеце яшамиш жезва.

Къайдаяр худай орнин делилралди, 16 кас Сириядя ава ва абуру яракъу акъунра иштиракзава. Абурукай 3 кас къенва, 4 кас къунва ва силис тухузва.

Райондин АТК-ди жегъилрин парламентдиз, РУО-диз, общественный тешкилатриз яракъу акъунра иштирак авун патал районэгълияр къе-цепатан улквейриз финиз рехъ тагунин жигъетдай агъалийрин арада гъавурда тунин къалах тухун ташшумшина. Мискинрин имамриз инсан яна къин, вичи-вичин чандиз къаст авун - ибур гунағын крат тирдан гъакъиндай агъалийрихъ галаз сутьбетар тухун меслят къалурна.

Жавабдарвилиз

Чугунин теклиф гана

1 ◀

Райондин Общественный советдин председатель Агъадаш Нагъметуллаев малумарайлал, 14-юлдин пакамах, Гъепцегърин хурун патав, республикадин метлеб авай шеъре рекье автоматар гвай, камофляждин партал алай, чирал маскайр акаалжанавай, маҳсус автомашинра авай къанун-къайда худай орнин 50 касдилай виниз къуллугчийри вичиз адет хъанвай маршрутдай районцентрадиз къалахал физвай "Мегъарамдхурун район" муниципальный тешкилатдин кыл авай машиндин рехъ атана ва амкъанунсуздаказ ругуд сягда къуна.

Фарид Агъмедован автомашин къуна акъвазарунин ва идан гульгуналлаз адан дидебубадин къалае къекъунын мурад гуя адахъ ва адан мукъва-къилийрихъ законсуздаказ хузван яракъ авайвиллиз талукъ оперативный делилрин керчеквал ахтармашун тир.

Чун хатасувал ва агъалийрин саламатвал таъминарун лазим тир ФСБ-дин ва МВД-дин маҳсус подразделенийрин энгел тавуна гел жагъурдай къалахдик эсиллагъ къаришиши жезвач. Идахъ галаз сад хъиз, чна гысабазавайвал, къанун-къайда худай орнин кыле тухузвай гъерекатар, абур гъихтин къени ниятихъ элкъурнавайбур яз къайитланни, сад тир правовой майданрин сергъятра амукун лазим я. Гына закондин нормаяр кваз къазвачта, гъана къанунсузвилер ва къармакъатишвилин гъалар арадал къведа, - малумарна Агъадаш Нагъметуллаева.

Рагъ алай юкъуз, патавай физвай гзаф къадар агъалийризни акваз-акваз райондин руководителдин, муниципальный райондин депутатрин Собранидин депутатдин автомобиль векъидаказ акъвазарунин вуч лазимвал авай? И серенжем закондин вири нормайрал амал авуналди, адан къалае тухванийта же-дацирин, я тахъйтла ада яракъу акисвал ийизвани, са гыхтин ятланы къурху гузвани? Чна гысабазавайвал, районда яшайшдин жигъетдай къизгъинвал арадал гъиз, общественно-политический гъалар къайдадикай худиз къланзай, ният чуру тайин къуватри Фарид Агъмедов виляй вегъин патал къасухдай чиркин гъерекатар кыле тухузва.

Ингье им къед лагъай сефер я чииз акваз къланзай крат гъакъикъатдани авайбур хъиз къалуриз алахънавай, гуя Фарид Агъмедова авунвай тахсиркарвилерихъ галаз женг чугувазай къанун-къайда хуздай орнин векъили государстводин къуватар ва таъватар гъакъ бушдаказ серф ийиз. Абур райондин нубатдин сеферда атунни, вилкан гылера хъиз, нетижасудаказ күттэгъя хъана. Гыса вахтунда ида Фарид Агъмедован къуллугъдихъ галаз алакъалу къалахдиз талукъгерек авачир хейлин ванер-сесер, къундармаяр арадал гъана.

Фарид Загидинович жегъиль, гележег авай руководитель, муниципальный райондин депутатрин Собранидин депутат, РД-дин муниципальный къуллугъдин лайиху работник я. Ада райондин къилин къуллугъдал къалах ийиз са аквавах хъанвач, ятланы район яшайшдин экономикадин, культурадин жигъетдай вилек тухун патал тимил крат ийизвач.

Гъар са руководителдиз хъиз, азазни райондин общественностдин, республикадин руководстводин патай къумек герек я. Гыса вахтунда къанун-къайда худай орнин работникар мукъвал-мукъвал пайда хъуни района къизгъинвилин ва тайинсузвилин гъалар арадал гъизва.

Заседаниди рахай Мегъарамдхурун райончин VIII журедин маҳсус школа-интернатдин директордин заместитель Алаудин Саидов, Мегъарамдхурун 1-нумрадин юкъван школадин директор Гъурьузат Къадировади, райондин ветеранрин Советдин председатель Малик Бегова, афъанвириин Союздин председатель Абидин Алиева, Агъсакъалрин советдин председатель Алибер Алиберова ва масабуру Фарид Агъмедов законсуздаказ къур къанун-къайда худай орнин къуллугъчийрин гъерекатар къевлай пислемишина ва РД-дин Кылиз махсус эвер гун къабулунин, ана талукъ тирదомствоюрил и агъвалат арадал атунин шартларай къил акуудун ва и кард тахсирлу ксар жавабдарвилиз чугун ташшумшишун талабунин теклиф гана.

“Шарвили” эпосдин сувариз эхиримжи гъазурвилер

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Ахцегъ райондин активдин нубатдин совещание 22-илюдзиз эверна. Ам райадминистрациядин кылин везифаяр тамамарзай Мегъамед-Рауф Гъаниева ачухна. Совещанидал “Лезгийрин игитвилин “Шарвили” эпосдин сувариз эхиримжи гъазурвилер акунин гъакындинай”, “25-илюдзиз вирирайондин умуми субботник тухунин гъакындинай” ва “Райцентрадин жемят хъвадай михы целди таъминарунин гъакындинай” - важибул месэлайриз килигна.

Сифте месэладай гөгъенш ма-лумат райадминистрациядин кылин заместитель Алмас Шуаева авуна. Ада къейд авурвал, и мукъвара Къасумхүрел, ахпа Ахцегъ Къиблепатан районрин векиприн, культурайрин спортомитетрин хилерин зеведишрин иштираквалини аваз “Шарвили” эпосдин юбилейдинди тир 15-суварин оргкомитетдин заседанияр хъана. Алай вахтунда теклифзавай мугъманар тайинарна хъиз, абурув “Пригласительный” агакъарзана; майданар (абур цүд жеда), ял ядай багълар ва об-щественный маса чакар къайдадиз хкизыва; райондин сергъялтдал эциг-навай маҳсус гүмбәт-арка, райби-лиотекада келдайбурун зал беъ-мар хъийизва ва абур официальни-даказ гъа “Шарвилидин” суварин юкъуз ачухда. Эпосдин сувариз та-лукъ яз, 1-2-августдиз Ахцегъ пар-курдай (спортивин хкадариз маний-вилер алдуунин жузы) халкъарин арадин чехи акъажунар тешкил-зана.

Къвед лагъай месэладай гаф райадминистрациядин кылин замес-тиль Сердер Моллалиев гана. “Михъивал Женнетдай атай зат” я лугъуда. Хурург Тагъира Женнет-див гекъигай Ахцегъар иллаки “Шарвилидин” суварин вилик аваданла-мишунихъ, зирзибиликай миху-нихъ къетен метлеб ава. Жуымяд юкъуз чна, кул-пер газз тешкиллу-даказ экъечна, къуд пад къайдадиз ххид” лагъана ада.

Хъвадай цин месэладай район-дин УЖХ-дин начальник Самур Сардаров раЖана. Адан гафарай, мягълейриз нубат-нубатдади яд ахъайзана. Къвердавай чехи же-звай Ахцегъар хъвадай михы целди тамамвилелди таъминарун патал 1974-илюсуз чуруг “Лекъе дере - Ахцегъ” водопровод цийи хъувун, “Маза-Ахцегъ” цин проводин 6 ки-лометрдин мензил дегишарун гөрек я. Масабурукай фикир тийиз, гъакла ятар авадарзавай, хъвадай целди багълар дигазвай Цуругърин, Ху-ругрин ва Къакларин хуерьерин агъалийрал гила жермеяр илитүнис мажбур жеда.

Совещанидини нетижаяр къу-нали, М-РГъаниева райондин ида-райринни карханайрин руководи-теприз ва хуерьерин администрацийин кылериз талукъ тир тапшшу-ръгар гана.

Лезгийрин игитвилин эпосдин сувар Шарвили лезги халкъдин азадвилин пайдах ва руѓдин пак гъузгъу я

Фейзудин НАГЬИЕВ

Асайишдик квай халкъди бахтавар умуърдикай манияр теснифда. Азиятдик квай халкъдин манийра гъамар-дердер жеда, ада вич азаддай къагъриманрикайни къегъалрикай хияларда (хурун дафтардай).

Халкъдин къадим са къисада лугъузувайвал, лекъерин чилел фад-фад къил-тум авачир къван ягътири веъз хъана.

Сад хъана сихилар лекъерин, гъана гъар сада са ккыл - чилерилай “Къав къаз” курап хкаж хъана.

Кутуна лекъери чилек гъарда са цил-багъларни пак рукар, тамар хкаж хъана.

Яд гана Гъуцаркурдай лекъери чипн ту-рариз - Аллан гъуцран цай къугъяз, ту-рар хкаж хъана.

Шуткъунна лекъери женгерилай къуль-пукъ перемар - гъекъер, иеяр акахъна, вакълар хкаж хъана.

Булахар, хулыр, вакълар сад хъана ка-кахъна - Кас гъульпун зурлу ятар хкаж хъана...

Гъа чавалай лекъерик мидяйрин тлем акакъ хъувунач: абуруз гъамиша Хайи Чили ва Алландин цу къуватар гузва.

Лезги тариҳдиз вил веъгъайла, малум жезва хъи, чи чилерал датлана чара халкъари гъу-жумар ийиз хъана. Лезги тайифайрин эсилар антлк ви мадни дегъ девирра Виликвай Ази-ядин са гаф халкъарихъ (шумеррихъ, квад-дим египетвиррихъ, месопотамвиррихъ, хат-рихъ, хурритрихъ, вавилонвиррихъ, къадим грекрихъ ва мсб.) галаз жуъраба-жуър алакъайра хъана. И чилерал къиль хвейи халкъарихъ ва тайифайрихъ чаларин, культурадин, адеп-тин мукъвавал авай. Къадим Востоқдин та-рихдай зурба пешекар И.М.Дъяконова абуруз «алородиядин халкъар» лугъун теклифзава.

Цийи девир алуқудалди V-II агъзур лагъай иллар Ван, Урмия, Гелама вирерин се-рьятрилай Чула-Дербентда ақадалди Урар-ту гъумат къивачел ақалтна (гекъиг: Урарин түл; Арапат - Урарат). И гъумат чи эра алуқудалди (чи э.а.) 590-илюсуз къватайла урартин саки 60 тайифа гилан Азербайжан-дин, рэгпратан Гуржистандин, лефпратан Да-гъустандин ва Къурдинни Арасдин арадавай чилерал куҷ хъана. А тайифайри цийи чи-лерал ина виликдайни авай чипз мукъва мил-лестирихъ галаз санал VI асирдин юкъварилай - V (чи э.а.) - асирра Аллан гъумат арадал гъана. И тайифайрикай ванар ва асар тъварар алат халкъарахъминан V-IV асирра (чи э.а.) Каспи гъульпун рэгпратан къерехдиз куҷ хъана, ина цийи гъумат кутуна. Гъульпун асирин ва ванрин къиль авай шарр Одина и чилерал са пай халкъдихъ галаз вичин стха Вили туна. Вич лагъайла, мукъва паюнин къилье аваз кефердихъди фена, Скандинавия-диз акъятна. Ина яшайишдин ва культурадин рекъяр лап къулухъ галамай чадин халкъари, ракынал царцлар гузвой ракъун пар-тал алат ва яракъар гвай къаркъалар акурла, абуруз гъуцарахъ куна (Килиг: скандинас эпос “Чехи Эдда”). Скандинав эпосда Къавкъаз-диз, иллаки лезгийриз, мукъва тир гаф га-фар гъултзана: Ве, Вили, Один - тъварар, вап-гала (женгера телефон хъайи къегъалрин руѓ-тър хъифидай чка - Ваалан квад), Исландия гъуматдин тъвар (ас+ленд “асрин чил”), викингар (викъегъбур)... Белки, гъавиляя бязи алими Скандинав халкъарин милли дуву-лар Виликвай Азиядихъ ва Къавкъаздихъ галаз къланва лугъузва. “Ра” тъвар алат деда аваз дуңнъядилай цар илитай машгүр си-ягъатчи Тур Хейердални и фикирдин тере-фдар тир.

Чула келедилай (гилан Дербендад мадни Жалгъа, Неренкеле, Вар, Цал, Къве-

вар тъварарни хъана) Арас вацлалди чиле-рал экъя хайи Аллан гъуматда “лекъер” тъвар алай халкъдиз (гилан лезгийриз) мукъ-ва тир 30-дахъ агакъна тайифа яшамиш жезвай. И тайифайри санал, гъабурукай яз, лезгийрини руѓдин ва имаратрин къетен девлетлу ахлакъ (культура) арадал гъана. Къурелди лагъайла, чи ерадин I-асирда, яни 43-илюсуз, хашпара дин къабулун, III-IV асир-ра аллан хъинар гъеле аваз хъун, кел-хъин, тарихдикай, динрикай зарий (литература) арадал гъун (VII асирда Давдакъ Карталан шиирар, Моисей Дасхурунвиндин “Аллан-рин тарих”, XII асирда Михъитвэр Хашан “Къануна”, Низамидин, Хаганидин, Месхетидин, Кра Меликан шиирар ва мсб.), леф-пратан Алланда - Хаченда Гандзасар (Къан-цесар - яни “къванце йисар, тарих”) тъвар алай хашпара киш (ибадатдин дарамат), Баууда “Лезги мискин”, шумуд вишералди манияр, махар, къисаяр, риваятар гъа дамахдин де-режайрикай я.

Абурукайни лезги халкъдал дегъ девир-дилай агакънавай виридалайни зурба руѓдин имарат “Шарр-Вили” эпос я. Вичин яш саки пуд агъзур йисав агаъзувай “Шарр-Вили” эпос лезги халкъдин руѓдин булах, къев-тълвилин женгерин тарих, милли къилих-дин гъузгъу я.

Гъар са халкъдихъ вичин руѓдин лишинар жеривал, “Шарр-Вили” эпос лезги халкъдин руѓдин арш, тарихдин дуб, ахлакъдин (культурадин) девлет, чалан къуват, къатун-рин дерин къалурзайва ва вичихъ зурба та-сир ва эсер авай милли ярж я. Гъелбетда, лезги халкъдин къетен зурба яржарик Гъу-царкур (маса тъварар: Аллан, Шалбуздагъ) ва Шарркур (Шагъдагъ), Алланвац (Самур), Къувац, Киш, Къвепелек, Партилав, Паку, Неренкеле, Чула ви мадни лишинар акатазава.

Лезги халкъдин тарихда вил экъуль-рэла, бязи делилар гигейла, “Шарр-Вили” эпосда вакъиаяр къилье физвай вахт атлумайла, ихътин къейд ийиз жеда: Шарр-Вилидикай къисаяр халкъдин арада тахминан чи э.а. V-асирдилай тесниф жез гатунна. Им чи Аллан гъуцраз ибадат ийизвай, чалариз ва ах-лакъдиз (культурадиз) мукъва тир халкъари Аллан гъумат арадал гъизвай чав хъана. И стха халкъарихъ арс, цицек, ути, миц, мух, цлах, эр (ар/гъер), гарг-эр, klykl-эр, эч-эр, кард, кас, лац/лаз, клах, мушк, гъап, рут, фриз, фий, тапас, хъыл, гил, лик, лекъ, кур, хен/хин, пут, хапут, хъмил, йарчиб, йархул ва са гаф маса тайифа яр акатазава.

Аквадай гъалда, икъван пара (саки 30-далай артух) тайифа яр санал къватун, абу-руз умуми ва булах теснифун, жуван чил ва гъумат сан-гъисаб авачир къадар яй-ирикайни мидяйрикай хуън ва идара авун, аквадай гъалда, регъят кар тушири. Анжак вичелай ихътин зурба крар алакъай кас а девирда хъайдал шак гъиз жеда. А баркаллу къельдадин тъвар Вили (Вили тъвар сканди-наврин эпосда астайифадин панағ Одинанан стхадални ала) хъана, шарр-Вили, яни “пачагъ Вили” лагъай чал жезва. Шарр-Вилидикай халкъдин ва булах тъл алай ме-сэлэяр гъялиз хъана. Ада стха тайифа яр абурун чилер санал агууда, Алланрин Къвал - Аллан гъумат тешкилна ва ам душман-рикай хвена.

Тарихдин гъакъикъатда аваз хъайи а къельдадикай яр тайифа яр халкъди махар, къисаяр, риваятар, манияр тъкульпун хъана. Абурукайни тамам са эпос арадал атана. Гъа икъ, а къегъал шарр Вили махарин къагъри-ман Шарр-Вилидиз элкъвена.

Амма “Шарр-Вили” эпос гъакълан кутугун-рикайни махаркай арадал атай эсер туш. Элди вичин къегъал, мерд хчин къамат мадни чагъуриз, рангара тваз алахънатлани, а вакъи-арихъ гъар садахъ вичин тарих, дуб-бине авачир туш.

Дүньяда чипх къадим эпосар авай хал-къарин къадар лап тимил я. Шумеррихъ -

“Гильгамеш”, индустирихъ - “Махабхарата” ва “Рамаяна”, грекрихъ “Илиада” ва “Одиссея”, персерихъ - “Авеста”, осетинрихъ - “Нартри-кай риваятар”, испанрихъ “Зи Сидакай мани”, немесирихъ “Нибелунгрикай мани”, француз-рихъ “Роландакай мани”, скандинаврихъ “Гъвечи Эдда” ва “Чехи Эдда”, эрменирихъ “Сасунви Давид”, къиргизирихъ - “Манас”, къалмукърихъ - “Жангар”, прибалтихъ “Лач-плесис” ва “Калевала”, славянрихъ “Игоран полкунай гаф” ва мсб.

Вичин къадимвал саки 2500 яис тир “Шарр-Вили” эпосдин сагъиб тир лезги (лекъ) (Гъелбетда, “Лезги - лакзи” Х асирдилай къулухъ араб хъинрай атай тъвар я) халкъни дэвзэмантин медени халкъарин арада сиф-те жергейра ава.

Гъелбетда, халкъди Шарвилидикай къисаяр гъульпунин девирлани тъкульпун хъана.

Са гъахътин къиса ахъгъевийрихъни ава. Са кас хъана лугъуда пара къуватлу. Гъави-ляй адаа вирида “Шарвили” лугъуз, адал “Шарвили” лаклаб ақалтна. Вацлун и къерий мукъку къерез хадардай бягъсина адан къавачерик харап веъзевза ва ам душманри амалдивди къудазава. И хайнвани пагъи-вандиз вичин ихтибарлуйри авуна лугъуда. Ахъгъа къедалдин гъа “Шарвилидин” къав-лин цлар ама лугъуда. Ахъгъевийрихъ гъа “Шарвилидикай” гаф къисаяр, манияр ават-ланы, халкъдин гъакъыкъи эпос, гъелбетда, а “Шарвилидикай” туш.

Эпосдин къегъал тир Шарр-Вили, вини-дихъ лагъайвал, Вили тъвар алат шарр-пача-гъя халкъикъатда чи девир алуқудалди саки V лагъайасирда хъана. Шарр-Вили вичин вик-егъилелди, ватанпересвилелди, лекъ тай-фаяра ябурун чилер агууданда, хайи чил мидяйрикайни ягъирикай хуънларди тафават-лу хъана. Шарр-Вилидиди вичин булахудин аздалв паталди мидяйвирхъни парфян-вирхъ, исиррихъни (ассирийвирхъ) скиф-рихъ галаз баркаллу женгер тухвана. Халкъдин месин тъкульпунра Шарр-Вилидин бар-каллу гъунаррикай манияр, риваятар гаф ава.

Къенин юкъузни халкъдин мецера Шарр-Вилидикай гъар жуъредин къисаяр, риваятар сагъдиз ама. Гъавиляй “Шарр-Вили” эпосдин са шумуд вариантни малум я. Шарвилидикай фольклордин материалар Абужафар Мамедова, Ағалар Гъажиева, Забит Ризавова, Байрам Салимова, Искендер Къазие-ва, Айбике Гъаниевади ва масадбуру къват-на (алай вахтунда гаф материалар ДНЦ-дин архивда ава).

Шарр-Вилидин суйда лезги халкъди хъягъиз-хъягъиз вичин лап хъсан, сечме милли къилихар ва хесетар, руѓдинни намус-дин къаван дөрежаяр тунва: ватандин ва элдин аздалв худай къегъал.., дердер къе-зилдадай вирикъин мурадар къилиз акъуд-дай мэрд хва.., четин йикъян эвердин гъай ва медин.. Гъа икъ, къвэз-къвэз Шарр-Вилидикай къамат ва адан баркаллу гъунарар халкъдин меце “Шарр-Вили” эпосдиз элкъвена.

“Шарр-Вили” эпос - им лезги халкъди вичин къагъриман хцикай түкълурнавай жени-нин мани, вичин пагъливан хцикай хажнавай лап зурба тимтал я. Шарр-Вили лезги халкъдин аздав

1989-йисуз, жемиятдин тешкилатрин арада сифтебурукай яз, Дағыстанда тешкил Лезги мединиятдин маканни Шарр-Вилидин тіварціхъ галаз алакъалу я. "Шарр-Вили" мединиятдин маканди милдет паталди вожибул са гаф мярекатар кыле тухвана: "Лезгистан-Алупан" журнал акъудна (1990-1996 й.), Махачкъалада "Лезгистандин авазар" фестиваль кыле тухвана (1991-й.), Түркияда авай лезги хувериз фена ва ана кылхузтай лезгирин умурдикай къхена, раиж авуна (1992-й.). Варшавада чин къадар тымил тир халкъарин ихтияриз талукъ яз тухвай Регпатан Европадан Форумда иштарак авуна (1994-й.). Дербент шегъерда ашукъирин фестиваль тухвана (2003-й.), "Лезги халкъдин 100 мани" (2006) ва "Киридай жагъай XVIII-XIX асиррин лезги шаирин альманах" (2008) ктабар чапдай акъудна ва мадни са къадар крат...

2004-йисуз мединиятдин макан "Шарр-Вили" Дағыстандин чадин жемиятдин меръяматлувилин фондуниз элкъурна. "Шарр-Вили" фондуни гъэр йисуз июлдин эхиримжи кишдиз Ахцеңга "Шарр-Вили" эпосдин суварар тешкил авунин кардан иштаракзы.

Акъалзай несил ватанпересвилини гъиссералди чөхи авун, вердишарун паталди Шарр-Вилидин къаматдин таъсир зурбади я. Вичин къаматда лезги къилихдин лап хъсан терефар Цранвай Шарр-Вилиди чаз хайи чил, халкъ, чал, тарих, культура къанарзая, абураз дамах ийиз тазва. Шарр-Вили чаз баркаллу крарин вахъсан хесетрин даим чешне я: маса халкъарин руғьдин имаратизни гъурмет авунин, дүстүрлил вафаул хъунин, гафунин көливал хъунин, касперес хъунин, зельметдихъай ва четинвилерихъай кат тавунин, керчеквилыхъай да адатдихъай ялунин... Адан хесетар, чаз хъиз, къвездай несилризни руғьдин милливилин ва михъивилин таъсирлу чешне яз амукъда. Лезги халкъ сайззамай къван.

"Шарр-Вили" эпос лезгийрин ва лезги чалан хэндик квай вири халкъарин тарихдин ва ахлакъдин са чәвазун түхүн тийриг раягъ я. Ам чи ватандин ва гъакъни виридуңыздын цивилизациядин руғьдин хазина, эменин я.

Лезги халкъдин хъсан адетрихъ ва суваррихъ галаз "Шарр-Вили" эпосдин суварни чи халкъдин лап рикл алай сувариз элкъенва. Адеп хъанайвал, и суварик анжакъ баркаллу, мерд, къағыриман рухвайри кыл кутазва.

Шарвил гъамиша чахъ гала, ам чи арада къекъезва. Кылел бедбахтвал атай четин береда, Келедхивел экъечына: "Шарр-вил! Шарвил! Шарвил!" - лагъана, пудра эверун бес я: ам тадиз чи күмекъиз атана акъатда. Амма, шукур Аллагъайдыз, ахътин четин береяр чи кылел татурай!

Шарвилдиқай мани

Душмандин кыл галудайди,
Лекъерин чил агудайды,
Пайда виниз акъудайды,
Элдиз садхъух лугъудайды
Шарвил! Шарвил! чи,
Акъудайди тівар виниз чи!

Келедхивяй гъарағ лугъуз,
Я, Шарвил, къарағ! - лугъуз,
Ви залан тур синағ! - лугъуз,
Атайла, эл узягъ! - лугъуз,
Чи Шарвил хъведа мад,
Чилел мани элкъеда мад.

Селдин хура акъадайды,
Вацал бандар храдайды,
Тик синерал къувадайды,
Тібиятдин раҳадайды
Шарвил! Шарвил! чи,
Акъудайди тівар виниз чи!

Чи Шарвил саламат я,
Зарба шив са аламат я,
Чөхи тур са къиямат я,
Элдин мани тамамат я:
Шарвил! чи! Шарвил! чи,
На акъудна тівар виниз чи!

Лезги эллар, агата күн,
Ахвара суст жемир секин,
Жуван чилел хъух күн эркин,
Мидайриз гумир мумкин -
Веси я наз Шарвилдин,
Даим вичин тівар вине тир!

Ветеринардихъ галаз гъурӯш

**Духтурди инсан сағъарзаватла,
маларин духтурди вири инсаният сағъарзава!**

Академик К.Г.СКРЯБИН

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Вуна вуч незватла, ви гъални гъахынди я лугъуда. Гъакъыкъатдани, чи сағъамвал элкъевна къунвай тібиятдилай, незвайхъязвай шейэрилай, малдарвилин, хипехъанвилин, къушчивилин ва хурун майиштдин маса сүрсетешилай аслу я. Адан еридал, эвелимжи нубатда, ветеринарный духтурри гъурӯшчывалзая. Къенин чи сүрбъет Ахцеңга ветуправлендин начальник Вагыдин Абдулъалимовхъ галаз я (шишила).

▪ Вагыдин Нейфелович, күнен маларин духтурвилини пеше хягъуниз күт таъсирна?

- Рагъметту бубади. Жув чидай члавалай инихъ зун хизанди мал-хеб, кек-верч хузваз веरдиш хъана. Умурлух гъайванрин духтурвиле къалахай (адакай 38 йисуз Кеферпатан Осетиян Ардан районда ва 1999-йисалай Дербентда) бубади зунни вичин рекъяя тербияламишна. За жуван нубатда хва Ильясавни ДСХА келиз туна, къе гъамни хъсан ветврач я. Чун маларин духтуррин сихилдикай я лагъайта жеда.

▪ Вуна Ахцеңга кал хузвани?

- Ваъ. Вил галаз хузы жевзач, вучиз лагъайта ви гъильиз-чиниз килигъазай малдихъ къетлен къайгъударвиледи гелкъевна къанда. Пакамлай няналди къалахад алай чаз ахътин мумкинвал жевзач. Мұкъай патахъай, малар хүн патал Ахцеңъар гаф четин чка я - чур авач. Тарифлу чурап районда "чан аламай" хуверерий кай анжакъ Чеперихъни Ялахърихъ ава.

▪ Гъайванар сағъарун инсанар сағъарундай квелди тағаватлу я?

- Маларин духтурвал дүньяда виридалайни, лугъурвал мергъяматлу пеше я. Сиве мез авачир гъайванрин тіл-квал чи-рун асант туш гъя. Чи къалахада илики чентиди ам я хъи, махсус азархана ва гъиле талукъ тир алатар, тадарракар, дарманар авач.

Бетдухтурвал пара къацай, къуват желбна къланзай карни я. Рапар ядайла гъайван къун духтурдин буржы түштәни (чадин администрацийин хиве авай и жа-ваидар кар абуру кваз къазвач, рапар ядай махсус чаяр түккүрзажа), пара вахтара гъя и крарни чна тамамарзана. Мажибар лап гъвецибүр тирвилля (духтурдин гъилиз 9, фелдшердиз 6 агъзур манат къвезза) ветврачар авач. 4 агъзур къарал мал авай Ахцеңга лазим тир 10-дан чадал къе 5 дуэтурди къалахазава. 12 йисуз Чеперин ветучастокдин заведишвал авур хъсан духтур Аллаудин Къужаева гила, Москвада къарапулчывал ийиз, ваца 35 агъзур манат къачузва.

▪ Ветврачдивай инсанар сағъариз жедани?

- Бине сад я къван, жеда, анжакъ чаз ихтияр авач. Къетлен дүшшүшра къумекүн мажбур я. Месела, садра зун Махачкъаладай ххведайла са авариядал асалтна. Къвач хана цүгъазвайдаз тади къумекна, ам больницализ агакъарна.

▪ Маларилайни хиперилай гъейри күнен мад гъя гъайванар сағъарзава?

- Вири. Анжакъ дайълух чи шартла парани-пара гъилел къевзайвур маларни лапагар я, шегъерра - кацерни кицлер.

▪ Ахцең районда гъайванар сағъарундай квелди тағаватлу я?

- 2014-йисуз 1-январдин делилралди, чи районда 70-далай артух КФХ-ярни СПК-яр ава ва анра санлай 4800 къарамални

КУЪРУЛЬ КЪЕЙД.
Вагыдин Нейфелович АБДУЛГАЛИМОВ 1962-йисуз Ахцең районын Чеперин хуъре дидедиз хъана. 1979-йисуз хуърун мектеб, 1984-йисуз Махачкъалада ДГСХИ-дин зооветеринарный факультет акъалттарна. Зегъметдин реҳъ Кеферпатан Осетияда Ардан райондин Кирован хуъре Коста Хетагурован тіварунахъ галай колхозда ветврачвиле къалахазава. Адан гъакъисагъ зегъмет гъукъаматди «РД-дин лайиху ветврач» тівар (2006), РФ-дин МСХ-дин Гъурмөтдин грамота (2013) гуналды къейднава. Түкківай хизандын къил тир ада 3 велед халкъдин арада гъурмөт авай зегъметкеси ксар яз тербияламишава.

Таможенный цийи законди истемиш завайвал, рикел акъалтай чадал малар тукваз, маса гудай ихтияр авач, хаталу я. Гъавиялай Ахцеңъар хътиң чөхи райцентрада (ина гатун береда официалнидаказ (бязибуру чин къалерани туквазва къван) як маса гузвой 10 ва хъультүзб 6 чка -ларёк ава, икъя базардилай, юкъван тыйсабдалди, 500 килограммдив агадына як гъильяя физва) гъайванар туквадай махсус цех кардик кутунин чарасувал ава. Виликрай Ахцеңъин Урус къеледин къаник, вацун патав гъаҳтиң кулаш чка авайди тир. Шад хабар гун, ци Ахцеңъа гъвчелиса мясокомбинат эцигдай фикирни ава. Ажеб кар жедай, вучиз лагъайта дагъдай авахъна на хай ва я шашу гъайвандин як къаҷудай как жевзач, ахътин якъар чадал гъялдай.

▪ Вагыдин Нейфелович, алверчирри чи базардал паталай гъиз, 230 маңатдай маса гузвой (вучиз яттани, ина якъун къиметарни виририлай багъя) маларин ерисуз якъарал гъурӯшчывализ жедани?

- Парабуру фикирзавайвал, ам дарманралди въя, ақвазай чадал комбикорма майяр гуз (дүгъри я, бязибуру закондади ихтияр авай биодобавкяри кутазва) хуъ-

» Эхиримжи 10 йисуз районэгълийрик гъайванрик вири кал хабары я: я абурун сүрсетешикай хаталу азарар акатай гъич са дүшшүшни чидач. Гъелбетда, и карди чи районэгълийрик культурадин, абуру гъайванар хуънин карда санитарный махсус къайдайрал амал ийизвайдан гъакъиндайни шагъидвалзая

абуру гъайванар хуънин карда санитарный махсус къайдайрал амал ийизвайдан гъакъиндайни шагъидвалзая.

Алимри гъисабазавайвал, чи къалахада артух вилиз тақвадай, инсанри пара кваз тақвадай ахътин къетленди я хъи, месела, вири духтурар алудна хъуй, са йисуз са шейни жедач, гуя вири хъсан я. Амма ахпа, садлагъана азарри къил хажна, гъайванар вири терг жеда.

▪ Райадминистрациядин совещанийрал вири са шумудра районда скотомогильникар, салахана (малар туквадад цех) авачирвилин месэла къарагъарнай. Гила къванини абуру хъанвани?

- Чепени Цуруга къейи малар кучудай фурар түккүрнава, гъакъыкъатда абуру хъар са хуъре хъун истиемишава. Гъич таҳайтла гъар са хуъре сад хъун чарасув я, амма, гъайиф хъи, авач.

заяв гъайванрин якъар я. Чи базардал алай якъун еридал райондин ветсанэкспертизадин лабораториядин зеведиши Фарида Гъажиевади (Казандин ветинститут къелнавай ам хъсан пешекар я) гъурӯшчывал түхзаза. За къалахазавай девирда чадал маса гузвой якъалани некледин сүрсетешилай инсан азарлу хъанвай гъич са дүшшүшни малум туш. Гъелбетда, ачухна, дагъдин чур-ялах незвай гъайванринни күттүнна хуъзвай ва я зипзибилир тиши хуъкурзасай гъайванрин якъар жаъре я. Якъун химсостав сад яттани, абурун ери, дад тағаватлу жезва. Гъакъыкъатда, паталай гъизвай ахътин якъар, жемят алдатмиш та-вина, чадалнуралай ужуз къиметрай маса гузвой лазим я. Амма базардин къайдайрик къаришмиш жедай ихтиярар чаз авач. Муштерияр чеб-чепел мукъяят хъана къланда.

▪ Сүрбъетдай пары къадар сағърай!

Дербент - 2000

Вини дөрежада авай

ИНВЕСТИЦИЙРИН ПРОЕКТ

Къагъриман ИБРАГЬИМОВ

Дербентдин чехирин завод кардик кваз 100 йисалай газаф я. 1993-йисалай карханади вичин цийи тарих башламишна, адалай инихъ алатай йисара ина чехир ѿасилунин къад сеферда артух хъана. Эгер виликдай 120 касди заводда са миллионни 200 агъзур бутылгадиз шампанский цазвайтла, гила 420 касдикай ибарат тир коллективиди 18 миллион бутылгадиз шампанский ва 6 миллион бутылгадиз газ квачир чехир цазва. Им чехирин заводдин цийи руководитель, Дагъустандин политический институт акъалттарна, ина инженер-винодел яз къалахна, 1993-йисалай директордин къуллугъдал алай Мегъамед Садулаеван ва ада рөгъбервал гузай коллективдин агалкүн я. И йисара завод Россиядин чехирар тъазурдай хиле къенкүве жерчейра авай карханадиз элкъебена.

2009-йисуз "Дербентдин газ квай чехирин завод" ОАО-ди Дербент ва Табасаран района ишлемиш тийизвай 1000 гектардилай виниз чилер яргъал йисаралди арендада къачуна, Израилдин технологияндади стългарлди яд гудай уъзумлухар кутунва. Гила а майданар 1300 гектардив агакъинава. И чилерал агъзурралди инсанриз къалахдай чкайя арадал гънба.

Шеърдин 2000 йисан юбилейдиз тъазурвал акуниз талукъарнавай са совещанидал М. Садулаева шеърдин Буйнакский къучедин къекъундилай заводдиз къван къвезевай Азиз Гильядован къче вичи цийи къилелай туххъкур хъйида лагъана гафганай. Анал зи къвалив ацукинавай бязибуру "Чидач ман" лагъана шакни гънай.

Шак гънхъ себебарни авай. Гънк лагъайтла и къче, дугъриданни, фадлай къайдадик квачир. Цанвай къир акъатна, фурар хъана, машинар гълану четин хънавай, тротуарар ва газонар къайдада авачир, цанвай тарар къульзу хънавай, къчеда бес къадарда экверни авачир.

Са къурву вахтунда къчедин план цийикла тукъуру хъувуна, къунье къульзу тарар пунарай акъудна, къват хъайи къван зирзибилиарни хутахна. Гъширап (бордюр) дегишарна, электрикдин сетар алай аямдинбуралди дегишарна, къчедин къве патани инсанар къекъевзвай тротуарра плита туна, цийи къилелай къир цана.

Чаз акурвал, вири къалахар лап виниз тир дөрежада аваз къиле тухванва.

Им Дербент шеърда 2000 йисан юбилейдиз тъазурвал акунин сергъятра аваз, кархадин руководителери тамамдиз къилиз акъуднавай инвестицийрин анжак са проект я.

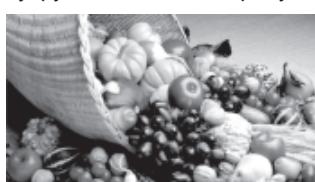
Къчеда яшамиш жезвай агъалияр М. Садулаеваз чухсагъул лузызва. Дербент шеърдин администрацияди умудзана хъи, ихътин берекатлу, акъалттай намуслу къалахдик шеърдин ва Дагъустандин маса карханайрин руководителрини, депутатрини, карчирини ва гъакин Россиядин регионра яшамиш жезвай чи ватанэгълийрини къил кутада.

Буюр, ярмаркадиз ша!

ЧИ КОРР.

Мусурманрин Рамазан вацран пак суварин вилик Республикадин агъалияр базарра авайбурулай ужуз къиметрай къачуз жедай хуруну майиштдин продукцияндади ва недай сурсет-далди таъминарун патал, алай йисан 26-27-иулдиз Махачкъалада маҳсус ярмарка къиле фида. РД-дин хуруну майиштдин ва недай сурсетдин министерстводи тешкилнавай ярмарка меркэздин Редукторный поселокда авай Печатдин къалин вили (П. Петрдин къучедин 61-дарамат) жеда.

Дагъустандин ва Кеферпатан Кавказдин маса регионрай тир хуруну майиштдин продукция гъасилзавайбуру ярмарка якъун ва некледин продуктларди, емиш-ралди, майвайралди, виртедалди, ягълурулди, тинидикай гъазурнавай ва маса гъар жуъре шейэрлди тегъенщдакас таъминарда, хабар гузва министерстводин пресс-къуллугъди.

Агрономдин календарь

Июль-август

Емишар

Тарариз ядай дарманар (са гектар чилиз 800-1000 литр яд гъисабда къада):

1) Яру ва паутинный кикламдиз акси яз: "Фосфамид" (са гектардиз 2 литр ишлемишда), "Рогор-С" 40% (са гектар чилиз 800-1000 литр цик кадарна ишлемишда); "Би-58 Новый" 40% (са гектардиз 1,5 литр ишлемишда).

2) Ичин тарцин гъуырrez ва шуттурь рангунин минирующий гъуырrez (абур акатайла, емишар кукара къазва) акси яз: "Димилин" (са гектардиз 2 литр).

3) Ичин тарцин емишар недай кукараз (плодожорка) акси яз - "Рогор-С" 40% (са гектардиз 1,5 литр); "Децис" (са гектардиз 1 литр), "Ариво" (са гектардиз 0,3 литр).

Экономикадин отдел

Чилел зегъмет чугвазвай гъарса касдиз чизва, багъларани салара бегъерар йиса са сеферда къватлаватлани, агротехникадин серенжемар, яни набататрихъ гелкъуын, йисан къиля-къилди датлана тешкилна къланда. Иллаки - эгер квезд къватлавай бегъерар булбур ва сагъламбур хъана къланзатла. Газет къелзатвай юлдашриз-лежберриз къумек патал чна цийи рубрика - "Агрономдин календарь" - кардик кутун къетнава. Набататрихъ гъиля-гелкъвена къландатла, гъильтин серенжемар ва мус къабулун лазим ятла, гъдакай чаз хурурън майишатдин илимринг кандидат, агроном Теймур Гъабибова съльбетда.

Алай вахтунда, яни июлдин эхирр-августдин эвэлгэй Кыблепатан Дагъустандин багъларара авуна къланзатвай асуул къалахар:

а) тарарин пунарин патарив гвай чкайя чуру хъчарикай михъун; б) булдаказ яд гун;

в) минеральный миянардай шейэр, къилди къачуртла, азофоска кутун - жегъил тарариз 50 грамм ва са яш хънавай тарариз 100 грамм ишлемишда;

г) тарарин пунарин янавай векъер, опилкайя, я тахъйтла, фура кутурна хънавай къук агууда;

д) тарарин пунарай экъечнавай штилар акъудда.

Гатун циг алукънавай и вахтунда чи багълар ва салар зиянкар гъашарратрик хунын серенжемар къиле тухун важибу я. Гъашаратар, зиянкаар тердай дарманар багъманчийри ва саларбанри ийсан маса вахтундани ишлемишза-ва, амма эгер и серенжемар июлдин вацра къиле тухвайтла, абурун нетижалувал, яни бегъерлувал виле акъадайвал артух жеда.

Дагъустанда асуул гъисабдай гъалтзатвай зиянкар гъашарратрик акатзава: ичин тарарал жедай куль пепеяр (са шумуд жууре), щитовка (са шумуд жууре), нетлер (яру ва мичи яру), ичин тарцин емишар недайдай (плодожорка), ичин тарцин цукъвер недай гъашарат, ичин тарцин пепе (яблоневая муха, резанный листовертка) ва икъл мад.

Набататрин азаррик акатзава: парша, гъуыр чкайди хъиз пайдажедай азар (мучнистая роса), чуллав рак, шефтэл тарарин пешер бурма ийидай азар (курчавость листвьев), шефтэл тарарин пешер тикв-тикв ийидай азар (клястероспориоз) ва икъл мад.

7) Ивидин нетрэз акси яз: "Би-58 Новый" (са гектардиз 1,5 литр), я тахъйтла "Карбофос" 50% (са гектардиз 1 литр).

Майвайяр

Майвайрик акатзавай азарар: фитофтороз, помидоррин кукъвар кутурдай азар (вершинная гниль), помидоррин пешер алчудардай азар, гъуыр къвахайди хъиз пайдажедай азар (мучнистая роса), антракноз.

Зиянкар гъашаратар: санлай масанал хадардай чуутар (абуру келемрин пешер неда), келемрин пепеяр, лацу чепелукъар, келемрин гъуычъер, келемрин совка, нетлер, Коллорададай тир пепе, паутинный киклам.

Набататар и азаррикай гъашарратрикай хуын патал агъадихъ галай дарманрик сад ишлемишда (са гектар чилиз 400 литр яд гъисабда къада): "Инсегар" (са гектардиз 0,6 килограмм), "Карат" (са гектардиз 0,4-0,8 литр), "Би-58 Новый" 40%, (са гектардиз 0,5 литр), "Цимбуш" (са гектардиз 0,16-0,32 литр) ва "Топаз" (са гектардиз 0,3-0,4 литр) какадарна къаришма ийида, "Скор" (са гектардиз 0,15-0,2 литр) ва бордосдин къа-

4) Калифорниядин щитовладиз акси яз: гатуз - "Рогор-С" 40% (са гектардиз 1,5 литр); "Децис" (са гектардиз 1 литр); "Ариво" (са гектардиз 0,3 литр); гатфариз - "Препарат-30" (са гектардиз 40 килограмм), адак "Фуфанон" (57%) какадарда (са гектардиз - 1 литр).

5) Парша азардиз акси яз: фунгицид "Абига-Пик" (са гектардиз 7,8 килограмм ишлемишда), "Хорус" 75% (са гектардиз 0,3 килограмм), "Байлетон" (са гектардиз - 0,4 кг).

6) Гъуыр чкайди хъиз пайдажедай азардиз (мучнистая роса) акси яз: "Вектра" 10% (са гектардиз - 0,3 килограмм), "Скор" (са гектардиз - 0,15-0,2 литр).

ришма эвэzzавай дарманар. Са сеферда ягъйдалай кульхү 10-15 югъ алатаイラ и къвалахад мад сеферда тикарна къланда.

Алай вахтунда майвайрихъ гелкъуын патал авуна къланзатвай къалахар:

а) арайра экъечнавай чуру хъчар акъудда,

б) мукъвал-мукъвал яд гуда,

в) миянарда.

Ципицар

Үзүзүмдин кулкусрик акатзавай азарар: милдю ва оидиум (мучнистая роса), рехи ранг яна ктүн (серая гниль).

Зиянкар гъашаратар: ципицрин куларии акатдай куквар (листовертка гроздевая), филлоксера, паутинный киклам.

Тамамдаказ женг чуугун патал ишлемишда (са гектар чилиз 1000 литр яд гъисабда къада): бордоский къаришма - 1%, я тахъйтла ам эвэzzавай дарманар (2-3 кг), "Цинеб", "Хомецин", "Поликарбацин" (адак регъвеннэй серани какадарда (са гектардиз - 8-10 кг), "Байлетон" (са гектардиз - 0,15-0,3 кг), "Децис" (0,4-0,6 литр).

Алай вахтунда авуна къланзатвай къалахар:

а) яд гун,

б) миянарун,

в) чуру хъчарикай михъун.

Гъуырметлу газет къелзатвайбур! Месэладиз талукъ яз арадал атай суалриз жавабар квевай телефондин 8 960 409 31 35 нумрадиз зенг авуна жагъуриз жеда.

Ичкин къармахрай мус акъатрай жегъилар?!

Жамидин ИСМАИЛОВ,
Педагогикадин илимрин
ахтармишунрин институтдин
илимдин чехи къуллугъчи

(Эхир. Эвел 29-нумрада)

Китайда ички хъвана машинар гълзлавай шоферринг къиникин жаза гузва. Полициядин гъзвичивлик ква рекъер, ресторанар, пиво хъзвавай чакъяр. Ришвет гана жазадикай хечиз и улкведа садавайни жедач, ана ришвет тун фадлай амайди туш.

Япониядикай ракайтла, лугун лазим я хъи, ана ички хъвана рулдихъ ацукаунавай шофер жазаламишни авурула, азас эрек ниганатла чирзана, гъамни жазадив агақарзана. Эгер ихътин машинда пассажирар авас хъайтла, гълбүрни гъар сад 90000 манатдин жерме ийизва, шофер - 240000 манатдин. Пул авачиз хъайтла, вад гис кар гана дустагъда ацукаунавай.

Аквазани, инсанар хъун патал гъхътин серенжемар къабулзуват!

Чи улкведа 14 иис хъайи аялприн ички хъваз башламишава. Лугун лазим я хъи, инсан къеий чакърани ички хъвайибур гълтава.

Кимел дульдик сивихъай ичкинни галахъиз къвевза. Бес ихътин мусурманар жедани? Са къадар гисар инлай вилик хъуре аялкъейла, са суткада агъалийри къвалахар акъвазардай, пекер чухвена, аквадай чакадилай къурсардай (къурурун патал). Эгер чехи паб, итим къейтла, хурур пуд юкуз яс чүгвадай, радио кутадачир, сес хажна рахадачир. Балкандал алаз реҳьди физвай инсанди, эвична, кимел атана, дуя авуна, къейидан мукъва-къилийриз башсагълувал гана, ахпа реҳь давамардай.

Гила вучиз ихътин девир хъанва? Гзаф жегъилрих я эдеб амач, я намус. Гынин килигзана районрин образовандин, культурадин ва маса идайрин, работникар? Хулерин школлайрин муллумири, культурадин къвалиперин работники, библиотекайри тухузвай къвалах гъинава? Лазим дөрежада, къвалах тухузвайтла, ихътин не-тижаяр, мусибатар жедачир.

Мадни са реҳьемдикай рапаха къланза. Исятда хъсандиз чими хъанва районра, шегъерра Дагъустандин, 30 градусдин агақына чими жезва. 40 градусдин эрекни хъун хъувурла, ихътин касарин температура гъиниз акътава? Инсанри чип чеб пучзана. Зал гзаф ички хъвайи ва яшар 60 иисав агақын са касни гълтава. Вахтсуз, жегъильзамаз реҳьизва ичикибазар.

Са бязи папарини меҳъеррик ички хъзвава, гъатта - чи дагъви дишегълийрини. Ибур мус хъайи крат я мусурман улквейра?! Айб, айб, мадни айб!

"Итими хъваз хъайтла, къвалин къве пилл куда, папани хъваз хъайтла, вири къвал куда", гъавайда лугъувач камаллу лезги мисалда.

Жегъилар хъун, хъсан несли хъун патал вуч авуна къланда?

Хъсан гълалар авай улквейрилай чешне къачуна, гъуматди ичкин монополия вичин гъиле къуна къланда. Ички маса гунин тайин къайда герек я. Жегъилар къвалахралди тъаминарин, хулерин интеллигенцииди абурухъ галаз къвалах тухун. Аялар диде-байри къвалахда, зельметда вердишарин. Къвалин, салан, бағъдин, чилин

къвалахар ийиз тан. Гъар журедин гъилин сеняткаувилин пешеяр чиртла, абуру чуру реҳьиз фидач.

Гатун каникулрин вахтунда студентрин эцигунардай къватлалар арадал хъайтла, лап хъсан жеда. Абуру чизи пулни къазанмишда, тъкуматдиз хийрни гуда, пулдин къадирни чир жеда. Ийиз жедай ихътин крат гзаф ава. Авртла, чавай Ватанни хъуз жеда, къвезмай неслинди.

Мадни са алла. Мехъерар хуремрани жезва, шегъеррани. Жегъилприз чидайди са ихтилат я: флан касдин меҳъерик столрап кълам къван эрекъяр алай. Гыхътин хъсан түүн, компоттар, ятар, маса затлар хъайтлани, кваз къазвач, эгер анал кълам къван эрекъяр алачтла. Эрек хъванач лугъуз, межлисприз физмач.

"Лезги газетдин" 12-иондиз акътани нумрадин 2-чини къилин редактор Агъариза Сайдован хъсан нетика квай мақала ("Завалрикай хъуз!") чапна. Ада ана лугъузва: "Алай иисан сифте күд вацра чи республикадин рекъера 339 авария арадал атана, 128 кас къена, 428-дални хирер-къацар хъана". Бес ихътин аварияр авунвайбурук эрек хъвана рулдихъ ацукаунавайбурук түмил квани? ГАИ-ди мукъвал-мукъвал газетрай, телевизордай хабарар гуда, гзаф шоферар эрек хъвана рулдихъ ацукаунава, машин гълпүнин къайдайр чүрзава, чебни реҳьизва, пассажирарни. Эрек хъзвавай шоферди вичин жавабдара аламинизава.

Заз шоферринг ихътин къве гаф лугъуз къланза. Гъурметлубур, күнне күнни хъух, пассажирарни. Эрек хъвана, машин гълпүн, тапан правоярни къачумир, абурукай хийр жедач, инсанарни, күнни хата-баладик агада.

Са сеферда зун хурур хъфизвай. Гъяд югъ тир. Рекъе гзаф машинар авачир. Заз а вахтунда "Жигули" машин (1-выпуск) авай. Сятда 100 км ийинвал авас физвай зун. Вилик квай машиндиз вил ягъйла, заз адан къулху багажникдин къаникай ихътин гүрчегдиз къхъенвай гафар акуна: "Водитель, тебя ждут дома. Не спеши, езжай спокойно!" И гафари заз таъсирна. Гъакъикъатдани, зун къвале гүзлезишавай. Мад за гъалаттар ахъяйнач.

Москвадай телевизордай са лайиху водитель къалтурзавай. Адас журналистди суал гана, "Москвадин шартла 30 иисуз, са авариян тавуна, вуна гылк къвалахзава?"

Ада ихътин жаваб гана: "Залай эзлячина физва гзаф машинар, за абуру вилик квай светофордал агақынава. Арада жезвайди секундрина вахт я. Вучиз за тади къачуда!" Чахъни хъсан шоферар ава, абурулай чешне къача.

Машгүр дүхтүр-хирург Федор Григорьевич Учкова вичин "Из плена иллюзии" ктабда ихътин гафар къхъенва: "За 50 иисалай гзаф я гъар журедин операциян ийиз. Жуван вилералди акъвава ички гзаф хъванвайбурун беденди гъхътин дегишилдер жезвайлар! Күнне күн хъвайтла, күй аялризи хъсан жеда, Аллагъдин квезд, күй къвализ берекатар гуда. Ички хъун таврутла, түккүй хизанни жеда, аялрикай квездаяхарни. Хъвамир ички!

Вахтунда чааяр акван

Дагъви ШЕРИФ

НАРКОМАНИЯ- им Россиядин здравоохранениздиз ва яшайищдиз талукъ виридалайни хци месэла яз малумарнава. Наркотикар кардик кутунал гъзвичвалдай Федеральны къуллугъдин директор Виктор Иванов гафарай, Россияда 8 миллион касди наркотикар ишлемишава ва гъа са вахтунда, и рекъем эхирими къве иисан вахтунда дегиши хъянвач.

Ада къейдайвал, наркотикрал гъзвичвалунин карда виридалайни четин ва кар алай месэла героин арадал гъун ва маса гун я. Иванов делилграй, Россияда 1,5 миллион кас героин ишлемишавай наркоманар я ва абуру чимкъи къефтердя ишлемишава. Икк, иисан вахтунда и шейинин миллиард къван донаяр маса гузва.

Виктор Иванова гъакъина къейдна хъи, наркоманиядихъ галаз алақъалу яз жегъилар къинин душшушар эхирими 14 иисан вахтунда 30 процентдин къван түмил хъанва. 2000-ийисуз 130 агъзурдалай гзафбур и азардик къенвайтла, ша наркотикар ишлемишава 82 агъзур жегъилди чан гана.

Гъа са вахтунда, РФ-дин здравоохраненидин министр Вероника Скворцовадин фикирдади, жаванрин арада наркоманрин къадар артух жезва: "2013-ийисуз жаванрин арада наркомания 6,5 процентдин токсикомания 10,4 процентдин артух хъанва", - лагъана министри.

Ша чан РФ-дин здравоохраненидин министртдин къилин нарколог Брюнихъни якакалин.

- Исятда чун, - лагъана ада, - рекламияр гузайбуру ва СМИ-ри агъалийриз кеф хуудун теклифздавай ва кеф хуудиз тазвай девирда яшамиш жезва. Информациядин ихътин политика давам жезмай къван вахтунда наркотикар квай шейэрлай аслу касарин къадарни артух жеда.

РФ-дин къилин наркологдин гафарай, Россияда аял гъеле чагъзамаз генетикадин де-

режада авас ам наркотикрал аслуди жедани жедачни тайинардай генетикадин лаборатория кардик агада. Алай иисан эхирдалди здравоохраненидин министртводи къабулун патал ахътин методикар гъиле жеда.

- Москвада чна генетикадин сад лагъай лаборатория тешкилнай ва чалай гила гъи яшда авас хъайтлани, наркотикрал аслу хъунин мумкинвал техникадин къумекдади тайинардай алакъда. Лабораториядин пешекарри ахътин аялдин диде-бубадиз чарасуз тир коррекциядин ва педагогикадин серенжемар ишлемиш чирда. Гележегда инсан са квепайтлани аслу хъунин 80-85 процент - им генетикадин фактор я, - къейдизава Брюна.

Чехи пешекарди генани къейдизавайвал, ихътин серенжемар къабулун патал къе чна амалзайвай къанунар түмил я. Наркоманиядихъ галаз женг чүгун, ам ахтармишунин ихътин журедин къайдайрал элячун патал чна диде-бубайрикай, чехи неслидикай даях къуна клан жеда.

Къейд иин, Россияда наркоманиядии Советтин Союз чкайдалай къулху лап дериниз дувул ягъиз башламишна. 2000-ийисалай статистикадин рекъемар яваш-явашидиз агъуз аватзава, амма цийи наркотикар арадал къвездава. "Спай" лугъудай ва Китайдай къвездай синтетический маса шейэр артух жезва. И кардин виллик пад къаз тахъунин къилин себеб, абурукай гзафбур къадагъа тир шейэрлек агада тавун я. Наркотик квай тайин са шей къадагъа тирбурун сиягъда гъатайла, абуру арадал гъизвайбуру майдандиз цийибиз акуйдазва.

Ша, гъурметлу стхаярни вахар, чна чи ва жуван халкъдинни улкведин гележегдикай фикир иин. Гыч са динди, гыч са камалэгълиди инсандин вичин чандиз хасаратвал це лугъувач. Худда гъатай улакъ гъасята акъвазариз жедач. Эгер адад ийгинвал артух хъанватла, хатасудаказ акъвазариз тахъун мумкин я. Наркоманиядиз, ичикибазилиз къиль янавай инсанни гъа ихътин улакъдив гекъигиз жеда.

Женг давам жезва

К.ХАВЧАЕВ, Махачкъала шегъердин Ленински райондин прокурордин къумекчи

2014-ийисан 30-майдиз Махачкъала шегъердин Ленинский райондин судди наркотикар квай шейэр маса гунал ва хъунал машгъул хъайи жегъил касдиз ам тахсирлу ийизвай приговор акуйдна. Тахсиркарвилер ада агъадихъ галай гъалапа авуна. 2013-ийисан ноябрдин вацра наркоконтролдин къуллугъчийри чип агаңнавай хабардал бинеламиш хъана, Махачкъала шегъердин Бейбулатован къучеда тади гъалда гел жағурунин серенжем къиле тухвана ва шартунин муштеридиз 1500 манатдай 0,115 грамм наркотик-спай маса гудайла, ам къуна.

Жегъил кас къурдалай гүзгүзүнлиз адава къекъвена ва абуруз адавай маса гун тавунин кар атана.

Суддик квайди вичик тахсир квайди хиве къуна. Амма тахсирлу тирди адвокатин алада сифтедай хиве къунри, шагидрин-наркоконтролдин работницин сүзъбетри, экспертизайриз заключенчир, телефондай муштерийриз галаз авур рахунри ва уголовный делойрин маса материалри субтарна. Тахсир кутазвай терефди гъизвай делилар фикирда къуна, суддик квай кас РФ-дин УК-дин 30-статьядин, 3-частунин 228.1-статьядин по "б" пункттарал, 2-частунин 228-статьядал бинеламиш хъана, тахсирлу тирди тестикъарна ва ада 9 иисуз къели режимдин колонияда ацукунин кар атана.

Наркоконтролдин материалрай

15 иисуз азадвиликай магърумна

Нурдин РАШИДОВ

Каспийск шегъерда яшамиш жезвай Гъ.Гъажимусаеваз умуръдин юлдаш ва 2 къурпе балани адан. Са хуси фирмада таксист яз къвалихазавай адан гъалар акъван пис тушир. Амма 27 иисавай жегъил къазанжияр къазанжидай чуру реҳъер жағъурна. Ам Санкт-Петербургда авай амадагрихъ галаз наркотикар гъиз маса гунал машгъул хъана. РФ-дин ФСКН-дин Дагъустандын Управленидин наркополицейскийриз хабар жедалди, низ чида, ада гъынкъван инсанар зегъерламишнатла.

Наркодиллердин законсуз тъерекатрикай хабар хъайи Дагъустандын наркоконтролдин къуллугъчийри адахъ галаз "къвалих тухуз" башламишна. Гъажи вичин тъерекатрал гзаф мукъият тир. Ада гъа сеферда жураба-жууре реҳъер жағъурзавай: гъам телефондай раҳадайла,

гъам реҳъе-хъулье авайла вичел шак тафидайвал. Амма яргъал фенатлани, ам ракъара гъатна. Шартунин муштеридиз наркотикар маса гудайла, ам къуна. Наркотикар а вахтунда адан шалвардин жибинрани авас хъана.

Адав гвай автомашин ахтармишайла, бағажниқдай наркотикрив ацланвай чехи пакет, гъакъина абуру алцумиз алверзавай терезар жағъана. Гүзгүзүн малум хъайтавай, Гъажиди вичин наркотикар ишлемишавай.

Россиядин Федерациядин УК-дин 69-статьядин 3 ва 288-статьядин 1-паярал бинеламиш хъана Гъ.Гъажимусаевалай къарағъарна, силис тухай уголовный делодиз Дагъустан Республикан Верховный суд килигни ва тахсиркардиз, 100 агъзур манат жермени авуналди, къели режимдин 15 иисан кар атана.

Дагъларин улькведа

Миллиард манатдив агақына

Малум тирвал, Азербайжанди Дербентда са шумуд объект Азербайжан Республикадин харжийралди эцигүнин гъякындай икърардал къулар чуугунва. Адан сергъятра аваз Азербайжандин карчида хусуси харжидалди Дербент шегъерда объектар цийикла түккүлүр хъувунин къвалахар патал 1 миллиард манатдив агақына пул чара ийизва, - хабар гана ийкъара Дербентдин мэр Имам Яралиева.

Малум я хы, къведай ийсуз Дербентдин 2000-йисан юбилейдиз талукъ сувар къиле тухудайвал я. Гъзлемишавайвал, суварин мярекатар тешкилуниздин федерациядин, Республикадин бюджетрилай гъieri, къилдин инвестори, гъакыни улькведин субъекти, чехи бизнесдин иесийрини такъатар чара ийида. И къвалахдик сифтебурукай сад яз Азербайжан Республика экечиная. И такъатрихъ Азербайжандин компаниядиз Гъейдар Алиеван тъварунихъ галай күче ва Низам Генжевидин тъварунихъ галай парк цийикла түккүлүр къланза. Идалай гъieri, и паркунин къенепата Олимпийский чехи комплексни эцигүн пландик кутунва. Яралиеван гафаралди, вилик акъвазнавай къвалахрин проект гъазурнава. Мукъвара спорткомплекс эцигүнин къвалахар башламишда. Къейднавай объектар мутьужуд ваца акъалттардайди гъзлемишава.

Цийи маршрут ачухнава

Дербентдин гъукуматдин тариҳдиннин архитектурадин ва художественный музей-заповедники туристрин цийи маршрут ачухнава. Алай ийсуз вири санлай вад маршрут кардик кутадайвал я. Нетижада туристрин къадар къве сеферда артух хъун гъзлемишава.

Нарын-Къала къеледилай Жалгъан хурууьв агақынавай цийи маршрутдин яргъивал 4 км я. Маршрутдик са мус ятланы эцигай - чуугунвай Кавказдин Чехи цал-Дагбары акатзава. Им тахминан V асирида эцигнавай лап зурба имарат я. И цла алишверищдин рекъер хъун лазим тир. Дагбарыдин яргъивилел 42 километр ва адални жуъреба-жуъре минараяр алай. Алимизр гъелелиг 61 минарадин амуъяр жағъанва. А цал Дербентдин дагъларай Каспий гъульув

къван фенва. Гъайиф хы, и цлакай адётдин инсанриз лап тъимили малум я. Икъл, чаз чи тарих машгъур ийиз, гъакыни туризмани вилик тухуз къланза, - лугъузва Дербентдин музей-заповедникдин илимдин къуллугъчи Вели Юсупова. Маршрут Нарын-Къаладивай башламишава. Ахпа рекъе Дагбары цлакай амуънавай чаяр түш жезва, Жалгъан хуруелай вине туристрiz са пай чкъланвай минарадин Кавказдин Чехи цал кукурнавай минара аквада. Маршрут 1 Петрдин тамун гаплалдай физва.

Инсанрин сивера амайвал, 1772-йисуз 1 Петр Дербентдин мутьман хъайила, чкадин беглери ина чехи къунағылгъу тешкилнандай. Тамун и къватлалдилай анихъ сағъламардай цин булах авай къвети гала. И булахдай 1 Петрдин яд хъваналдай, - лугъузва музейдин директор Али Ибрагимова. 2013-йисуз музей-заповедникдиз 1500 далай виниз тамашачияр атана, алана хъувуна ада.

Цийи драмат ачухда

Дагъустандин государстводин тариҳдин ва архитектурадин сад тир музейдин (ДГОМ) цийиз түххүрзавай драматда ийкъара республикадин общественность, СМИ-рин векилар патал экскурсия къиле тухвана. Күльне драматдиз - князь Барятинскийдик виликан къвализ (и мукъваралди ана Дагъустандин хуруун майшатдин министерство кардик квай) экспурсиядиз атанвайбуруз ДГОМ-дин директор Тамерлан Гъажиева цийи хъувунин гъихътин къвалахар тамамарнаватла ва мад вуч хъийизватла лагъана. Гележегда ДГОМ-дин къилин драматдин майдандин чехивал 2,7 агъзур квадратный метр жеда. Анин къве мертебада 20 зал ва экспозиция дүймидай деъълиз хъун пландик кутунва. Залра палеонтологиядин ва археологиядин артефактилай башламишна Дагъустандин къенин девирдал къведалди экспонатриз чка гуда.

Музейда экспонатар залра тамашачийриз Дагъустандин алатай ва алай девирдин тариҳдикай тамам делилар чир жедайвал эцигүн пландик кутунва. Икъл, вилералди акъвазвай затлар инсандин зигъинда амуъяда, нетижада гъазурвал авачир тамашачидилайни,

сифте яз чи республикадиз акъатнавай мугъмандилайни экспонатриз къимет гуз алакъда. Музейдин драматдин къенепатан гъят лап чехи экспонатар эцигүн патал ишлемишда. Сад лагъай мертебада студентар, школьникар ва масабур патал лекцияр тешкилда. Гъажиеван гафаралди, музей цийи чкадиз акъудунин себеб ам я хы, виликан драматда Дагъустандин культурадинни тариҳдин девлетту ирсинин экспонатриз чка бес жезвачир, хейлинбур, тамашачийриз такваз, хъзвай. Эхирин Дагъустандиз дүньядиз вичин агъзур ийсарин тарих къалурдай мумкинвал хъана. Цийи драматда гележедин экспозиция тешкилунин къвалахдал ДГОМ-дин вири 320 къуллугъчи машгъул жеда. Авай гъалдай акъвазвайвал, музейдин драмат цийикла түккүльр хъувунин къвалахар 2015-йисан вилик күтъяр жеда. Директордин гафаралди, музей къведай ийсуз апрелдиз - анин 90-йисан юбилейдиз ачухун мумкин я. Алай вахтунда ДГОМ-дин къватлана хъзвай фондунда 170 агъзур затлар, абуруй 78 агъзур къилин музейдин запасра, амайбурни шегъерринг, хъберин 37 филиалда хъзвава тамашачийриз теклифзава.

Дуздаказ вахкана

Вице-премьер Ольга Голодеца 2014-йисуз сад тир госэкзамена дуздаказ вахкай регионрин тъварар къуна. Абурун арада Приволжье-дин, Россиядин центральный ва къиблепатан регионар ала. Алатай ийсарин экзаменрин кампанияя къайдаяр чурунай газаф къадар къалмахъялрихъ, чурувилерихъ галаз алакъалу хъуниз килигна, ци а краал къеви контрол эцигна. ЕГЭ вахкузтай вири пункттар металгъиссад алатрапди тадаракламишна, выпускникилай чив газа мобильный телефонар ва электронный маса приборар тухуз алакъача. Экзаменар вахкунин ва къвалахар ахтармишунин кардал видеодай гъзчывална. Гъакыни выпускники ЕГЭ виликамаз вахкунин карни контролдик кутуна.

- Сад тир госэкзамендин вири тарихда ци сифте яз чна ам дуздаказ вахкана. Ийсаралди чурукла ЕГЭ вахкунин месэлэяр къватл хъайи ва цинин ЕГЭ агалкъунралди вахкай регионриз за чухсагъул лугъузва, - къейдан вице-премьерди. О. Голодецан гафаралди, ихтилат ихътин регионрикай физва: Чечня, Дагъустан, Ингушетия, Кабардино-Балкария, Брянский область, Адыгея, Карачаево-Черкесия, Ставропольский край, Липецкий область, Башкирия, Калмыкия ва масабур.

Вичин нутбатдай яз, Рособрнадзордин къил Сергей Кравцовани 2014-йисан ЕГЭ Кеферпатан Кавказда дуздаказ, михъивиледи вахкайдал фикир желбна.

Алай ийсуз экзаменар вахкунин карда 757,303 агъзур касди иши-тиракна. 43 агъзур касди общественный гъзчывал тухвана.

Художник-архитектор

Ийкъара Москвада РФ-дин Президентдин патав гвай Дагъустандин гъамишалгъу Векилханада "Адётдинди тушири адётдинда" ("Необычное в обычном") къил ганвай выставка хъана, хабар гузва анин пресс-куллугъди. Адётдинди тушири материалрикай гъазурнавай - къумадикай, къарасдикай, хамуникай, гъзгъудикай, парчадикай, гъларикай стандартрик къан тийизвай вичин къвалахар выставакадин мугъманриз художник-архитектор Суслан Гъусейнова теклифнавай.

Суслан Гъусейнов Ахъцегъ районда дидедиз хъана, 1991-йисуз Москвадин архитектурный институт акъалттарна. Гъадалай инихъ жуъреба-жуъре проекктрал къвалахава. Устадди тамамарнавай проектрин арада къилдин къарасдикай, хамуникай, гъзгъудикай, парчадикай, гъларикай стандартрик къан тийизвай вичин къвалахар выставакадин мугъманриз художник-архитектор Суслан Гъусейнова теклифнавай.

- Суслан, художник хыз, хъсан архитекторни, дизайнерни я. Художественный затлар гъиссад алатрапди алакъунар адахъ. Адан гъиликай адётдинди тушири материалрикай, фантазия алана хъувуна, Рагъекъечдай патан ни галай сад-садав къур сирлу шейр хжатда..., - лугъузва Москвада РД-дин Векилдин заместитель Изумруд Мугудиновади.

Автордиз межлис тебрик ийиз машгъур художникар, архитекторар, ватанэгълияр, дустар, къвалахдин рекъяр юлдашар, адан яратмишунрал рикъл алай москвавиар атанвай. Россиядин халъкдин артистка, Чехи театдрин солистка Людмила Мегъамедовадин концертди выставакадиз иллаки къещенгвал гана.

Чин гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА.

Дагъустанды азербайжанвиийрин Чехи шадвилер

Ийкъара Дагъустанды "Дагъустандин фанфара" лишандик къаз духовой оркестрайрин международный къвед лагъай фестиваль къиле фена, - хабар гузва РД-дин культурадин министерводи. Шадвилин мярекатдин сергъятра аваз филармониядин цийиз түххүрнавай гатун майдандал махачкълавайриз сифте яхисан военный духовой оркестрдин суварин къекъунар акуна. Вакъия Родопский бульварда къиле фена, ахпа Шегъердин бағъда (паркуна) ял язавибуруз Гатун майдандал наянихъ гъакъисуз концертдиз теклифна. Цийиз түххүрнавай Гатун майдандин гуярчевгили тамашачияр гъйранарна. Адахъ 1,3 агъзур кас ауцъядай чка, лап чехи коллективириз чин алакъунар къалурдай мумкинвал авай техникалди тадаракламишнавай сегъне гала. Идалайни гъieri, гатун майдандал къав ала. Икъл, виликамаз фикирдиз къачунвай мярекат чимелвилин нетижада садрани акъазарда.

Азербайжан Республикадин государстводин пограничникрин къуллугъдин чешнелу оркестрайрин концертдин программа жуъреба-жуъре жанрайрин яратмишунрикай (академический музыкальный башламишна поп-музыкальный газа) түххүрнавай. Ана П.И.Чайковскийдин, Узеир Гъажибогован, Тофик Къулиеван, Фикрет Амирован, Къара Къараеван авазри, машгъур джаздин композицияди ван авуна. Тамашачийриз зарафатдин темадин "Цып-цып, зи цицибар", "Гъетерин дявеяр" фильмдай "Имперский марш" ва маса авазар иллаки бенгениши хъана. Махачкъалавийри, яргъял чуугур капар ягъиз, чин разивал къалурзай. Оркестри программадилай къеңай маса музыкарни тамамарна.

Даггосфилармонияди оркестрдин музыкантриз грамотаяр ва пишкешар гана. Къилин дирижер, Азербайжандин искусстворин лайихуле деятели, полковник-лейтенант Алибала Рзаеваз Дагъустандин устадри гъазурай тур бағъишна. Мадса тур АР-дин государстводин пограничный къуллугъдин руководитель, генерал-лейтенант Эльчин Гулиеван тъварищхъни гана. "Дагъустандин фанфара" тъвар ганвай духовой оркестрайрин II Международный фестиваль иширакчияр мярекат къиле фейи гъалдилай газа рази яз амуъяда.

26-июлдиз махачкъалавийриз ва меркездин мугъманриз Дагъустан Республикадин Конституциядин Ийкъяз талукъ яз Даггосфилармониядин эстрадно-духовой оркестри къалурдай концертдиз нянин сятдин 6-даз атун теклифзава.

ПОНЕДЕЛЬНИК, 28 ИЮЛЯ

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:30 Местное время. Вести-Дагестан..
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
17:45 Местное время. Вести-Дагестан.
18.15 Реклама.
18.20 С праздником, Ураза-Байрам!
18.40 «Акценты».
19.10 «Абитауриент 2014». Интервью ректора ДГМА д. Ахмедова
19:35 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 «С праздником Ураза-Байрам!»
09.00 Передача «Чистое сердце»
09.10 Фильм Елены Тагировой «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему»
10.20 «Служба Родине»
10.40 X/ф «Загадка кубачинского браслета»
12.00 Д/ф «Искусство, рожденное в горах»
12.30 «За чашкой чая» в гостях у Юрия Августовича и Жанны Колесниковой
13.00 «Человек и право»
14.00 Концерт мастеров искусств СКФО в Москве 1 часть
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 X/ф «Айна горного озера»
18.20 Мультифильмы
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Час размышлений»
21.00 Этнографическая постановка «Свадьба в Согратле»

22.30 Время новостей Дагестана

23.00 Спорт на канале

00.30 Время новостей Дагестана

01.00 Ночной канал

04.00 X/ф «Древнее царство Лулан»

05.30 X/ф «Мистер Икс»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.

5.05 «Доброе утро!»

9.00 Новости.

9.15 «Ураза-Байрам». Трансляция из Уфимской соборной мечети.

9.55 «Жить здорово!» (12+).

11.00 «Модный приговор».

12.00 Новости.

12.20 «Сегодня вечером».

14.00 Т/с «Ясмин».

15.00 Новости.

15.20 Т/с «Ясмин».

16.10 «За и против».

17.00 «Надеине со всеми».

18.00 Новости.

18.50 «Двойной поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».

21.30 Т/с «Личная жизнь следователя Савельева»

23.30 Д/ф «Группа «Альфа».

Люди специального назначения» (12+).

0.35 X/ф «Елизавета».

3.00 Новости.

3.05 «В наше время» (12+).

4.00 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России»

9.00 Праздник Ураза-Байрам. Прямая трансляция из Московской Соборной мечети.

9.55 «О самом главном».

11.00 «Вести».

11.30 «Местное время. Вести - Москва».

11.50 «Вести. Дежурная часть».

12.00 Т/с «Тайны следствия».

13.00 К-100-летию со дня рождения архиепископа Алия (Воронова). Саратовский Архиепископ

14.00 «Вести».
14.30 «Местное время. Вести - Москва».

14.50 «Вести. Дежурная часть».

15.00 «Девчата».

16.00 Т/с «Пока станица спит»

17.00 «Вести».

18.45 «Местное время. Вести - Москва».

19.00 «Сегодня».

19.55 Т/с «Дельта».

21.05 «Вести. Дежурная часть».

21.15 «Прямой эфир».

19.35 «Местное время. Вести - Москва».

19.55 Т/с «Сегодня».

21.50 Т/с «Три звезды».

23.35 «Сегодня. Итоги».

0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение».

2.00 X/ф «Русский тигр».

2.50 «Главная дорога».

3.25 Т/с «2,5 человека».

5.05 Т/с ЧС. Чрезвычайная ситуация».

HTV

6.00 «НТВ утром».

8.10 «Спасатели».

8.35 «До суда».

9.35 Т/с «Возвращение Мухтара».

10.00 «Сегодня».

10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».

11.55 «Суд присяжных».

13.00 «Сегодня».

14.50 «Город новостей».

15.15 «Суд присяжных».

15.15 Д/ф «Угоны автомобилей».

15.15 Т/с «Земский доктор. Жизнь заново».

15.15 Т/с «Вариант «Омега»

15.15 «Вести. Дежурная часть».

15.15 Т/с «Личная жизнь следователя Савельева»

15.15 Д/ф «Группа «Альфа».

Люди специального назначения» (12+).

0.35 X/ф «Елизавета».

3.00 Новости.

3.05 «В наше время» (12+).

4.00 «Контрольная закупка».

14.30 «Прокурорская проверка».

15.35 «Чрезвычайное происшествие».

16.00 Т/с «Сегодня».

16.30 Т/с «Москва. Три вокзала».

18.35 «Чрезвычайное происшествие».

19.00 «Сегодня».

19.55 Т/с «Дельта».

21.50 Т/с «Три звезды».

23.35 «Сегодня. Итоги».

0.00 Т/с «Глухарь. Продолжение».

2.00 X/ф «Город новостей».

2.50 «Главная дорога».

3.25 Т/с «2,5 человека».

5.05 Т/с ЧС. Чрезвычайная ситуация».

ТВЦ

6.00 «Настроение».

8.15 X/ф «Человек в штаком»

10.15 Д/ф «Три жизни Виктора Сухорукова».

11.10 «Петровка, 38».

11.30 «События».

11.50 Т/с «ТАСС уполномочен заявить...»

13.15 «Жена. История любви» Е. Добровольская.

14.30 «События».

14.50 «События».

15.10 Т/с «Восьмидесятые».

15.15 Д/ф «Мозговой штурм. Вернуть молодость».

15.15 X/ф «Вера».

15.35 X/ф «Укол зонтиком».

15.25 «Осторожно, мошенники!»

СТС

6.00 М/с «101 далматинец».

7.20 М/с «Смешарики».

7.30 М/с «Том и Джери. Детские годы» (6+).

8.00 Т/с «Светофор».

9.30 Т/с «Светофор».

10.00 Т/с «Воронины».

11.00 Т/с «Восьмидесятые».

11.30 Мелодрама «Возвращение в Голубую лагуну»

13.30 Т/с «Воронины».

REN TV

5.00 X/ф «Дон Жуан де Марко»

5.30 «Следаки».

6.00 «Званый ужин».

7.00 Информационная программа 112».

7.30 «Смотреть всем!»

8.30 «Новости 24».

9.00 X/ф «Стирайтель» (США).

11.10 «Смотреть всем!»

12.00 «Информационная программа 112».

12.30 «Новости 24».

13.00 «Званый ужин».

14.00 «Засуди меня».

15.00 «Семейные драмы».

16.00 «Не ври мне!»

17.00 «Не ври мне!»

18.00 «Верное средство».

19.00 «Информационная программа 112».

19.30 «Новости 24».

20.00 «Смотреть всем!»

21.00 Т/с «Next 3».

23.00 «Новости 24».

23.30 «Адская кухня».

1.00 Т/с «Next 3».

2.50 «Адская кухня».

среда, 30 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:30 Местное время. Вести-Дагестан.
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
17:45 Местное время. Вести-Дагестан.
18.20 Брейн-ринг
18.40 «Чтобы сохранить память о них». Ученый-химик Наби Магомедов
19.15 Светофор
19.30 Реклама.
19:35 Местное время. Вести-Дагестан.

РГВК

07.00 Передача на лакском языке «Аэрчи ва альпү»
07.40 Мультифильмы
08.00 X/f «Тучи покидают небо»
10.00 «Бизнес Дагестана»
10.40 X/f «Дайте жалобную книгу»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Д/c «Мир природы»
14.00 Мультифильм
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 X/f «По секрету всему свету» 1 с
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 X/f «По секрету всему свету» 2 с
18.25 Мультифильмы
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Фильм памяти Гаруна Курбабнова «Гражданин одной эпохи»
20.50 «Час размышленний»
21.20 «Все грани» с Анвером Багировым
21.50 «ЕГЭ - проверка качества знаний»

22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Аугодаде»
00.00 Д/c «Испанские города ХХI века»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Ночной канал
04.00 X/f «Земляки»
06.00 X/f «Слон и веревочка»

ПЕРВЫЙ

5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 Т/c «Личная жизнь следователя Савельева»

14.25 Т/c «Ясмин».
15.00 Новости.
15.20 Т/c «Ясмин».
16.30 «Фазенда».

17.00 «Ноедин со всеми».
18.50 «Двойной поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».

21.30 Т/c «Личная жизнь следователя Савельева»
23.30 Т/c «Гоморра».
1.15 X/f «Психоз» (18+).
3.00 Новости.
3.05 X/f «Психоз» (18+).
3.20 «В наше время» (12+).

4.15 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».
9.00 «Балканский капкан. Тайна Сараевского по-кушения».

9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести».
11.30 «Местное время. Вести - Москва».

11.50 «Вести. Дежурная часть».

12.00 Т/c «Тайны следствия».

13.00 «Особый случай».

14.00 «Вести».

14.30 «Местное время. Вести - Москва».

15.50 «Вести. Дежурная часть».

16.00 X/f «Змеев».

14.50 «Вести. Дежурная часть».

ТВЦ

6.00 «Настроение».

8.15 X/f «Змеев».

10.05 Д/f «Георгий Бурков. Гамлет советского кино».

НТВ

6.00 «НТВ утром».

8.10 «Спасатели».

8.35 «До суда».

9.35 Т/c «Возвращение Мухтара».

СТС

6.00 «Девчата».

10.00 Т/c «Пока станица спит».

12.00 Т/c «Тайны следствия».

13.00 «Особый случай».

14.00 «Вести».

14.30 «Местное время. Вести - Москва».

15.50 «Вести. Дежурная часть».

16.00 X/f «Змеев».

14.50 «Вести. Дежурная часть».

ТВЦ

6.00 «Настроение».

8.15 X/f «Как вас теперь называть?»

10.10 Д/f «Сны и явь Михаила Жарова».

11.00 «Доктор И...»

11.30 «События».

11.50 Т/c «ТАСС уполномочен заявить...»

18.15 «Жена. История любви» В. Аленкова.

19.35 «Местное время. Вести - Москва».

20.00 «Вести».

20.50 «Спокойной ночи, мальчиши!»

21.00 Т/c «Земский доктор. Жизнь заново».

0.40 Д/f «Русский корпус. Затерянные во времени».

1.45 Т/c «Вариант «Омега»

3.10 «Балканский капкан. Тайна Сараевского по-кушения».

12.20 Т/c «Личная жизнь следователя Савельева»

14.25 Т/c «Ясмин».

15.00 Новости.

15.20 Т/c «Ясмин».

16.30 «Фазенда».

17.00 «Ноедин со всеми».

18.50 «Двойной поженимся!»

19.50 «Пусть говорят».

21.00 «Время».

21.30 Т/c «Личная жизнь следователя Савельева»

23.30 Т/c «Гоморра».

1.25 X/f «Цвет денег».

3.00 Новости.

3.05 X/f «Цвет денег».

3.55 «В наше время» (12+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России».

9.00 «Первая Мировая. Са-моубийство Европы».

Фильм 1.

15.00 «Девчата».

16.00 Т/c «Пока станица спит».

17.00 «Вести».

17.45 «Местное время. Вести - Москва».

18.15 «Прямой эфир».

19.35 «Местное время. Вести - Москва».

20.00 «Вести».

20.50 «Спокойной ночи, мальчиши!»

21.00 Т/c «Земский доктор. Жизнь заново».

23.40 «Танки. Уральский характер».

1.35 Т/c «Вариант «Омега»

3.10 «Честный детектив».

3.45 «Комната смеха».

4.45 «Вести. Дежурная часть».

16.05 Т/c «Отец Браун».

17.30 «События».

17.50 Т/c «Отец Браун».

18.25 «Право голоса».

19.30 «Город новостей».

19.45 Т/c «Московский дворик».

21.45 «Петровка, 38».

22.00 «События».

22.30 «Линия защиты».

23.05 «Хроники московского быта. Градус толчанто».

0.00 «События. 25-й час».

0.20 «Петровка, 38».

0.40 X/f «Связь».

2.15 Т/c «Расследование Мердока».

3.15 Д/f «Угоны автомобилей».

10.00 «События. 25-й час».

12.00 «Петровка, 38».

13.00 «События».

13.30 «Суд присяжных».

14.00 «Сегодня».

14.30 «Сегодня».

15.00 «Сегодня».

16.00 «Сегодня».

17.00 «Суд присяжных».

18.00 «Сегодня».

19.00 «Сегодня».

20.00 «Сегодня».

21.00 «Сегодня».

22.00 «Сегодня».

23.00 «Сегодня».

24.00 «Сегодня».

25.00 «Сегодня».

26.00 «Сегодня».

27.00 «Сегодня».

28.00 «Сегодня».

29.00 «Сегодня».

30.00 «Сегодня».

31.00 «Сегодня».

32.00 «Сегодня».

33.00 «Сегодня».

34.00 «Сегодня».

35.00 «Сегодня».

36.00 «Сегодня».

37.00 «Сегодня».

38.00 «Сегодня».

39.00 «Сегодня».

40.00 «Сегодня».

41.00 «Сегодня».

42.00 «Сегодня».

43.00 «Сегодня».

44.00 «Сегодня».

45.00 «Сегодня».

46.00 «Сегодня».

47.00 «Сегодня».

ПЯТНИЦА, 1 августа

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан.
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан.
11:30 Местное время. Вести-Дагестан.
14:30 Местное время. Вести-Дагестан.
17:45 Вести - Северный Кавказ.
18.20 Мир вашему дому
18.40 Дагестан спортивный
19.00 Наболевший вопрос. «Культура»
19:35 Местное время. Вести-Дагестан.
РГВК

- 07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке «Гаданги гамалы заманги»
07.50 Мультифильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/с «Испанские города XXI века»
09.30 «Колеса»
10.00 «Природа и общество»
10.30 X/ф «Пятнадцатилетний капитан»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Скоро свадьба»
13.40 Д/с «Мир природы»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 X/ф «Ищите женщину» 1 с.
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 X/ф «Ищите женщину» 2 с.
18.05 Мультифильм
18.20 «Наша дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлыр гете, хальк гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана

19.55 Специальный репортаж

- 20.10 «Здоровье» в прямом эфире
21.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Через хребты веков»
21.30 «Все грани с Анвером Багировым
22.10 Время новостей. Криминал
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 X/ф «Взрослые дети»
00.30 Время новостей Дагестана
05.35 Д/ф «Анна на шее»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 Новости.
5.05 «Доброе утро!»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Личная жизнь следователя Савельева».

- 14.25 Т/с «Ясмин».
15.00 Новости.
15.20 Т/с «Ясмин».
16.30 «Фаэнда».

- 17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Новости.
18.50 Телегра «Поле чудес».

- 19.50 Точь-в-точку.
21.00 «Время».

- 21.30 Точь-в-точку.

- 23.25 Д/ф «Версия классическая: дорога к Первой мировой».

- 0.25 Д/ф «Версия альтернативная: первый выстрел Первой мировой».

- 1.30 X/ф «Сумасшедшее сердце».

- 3.35 «В наше время». (12+).

- 4.30 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России».

- 9.00 «Первая Мировая. Самоубийство Европы».

9.55 «О самом главном».

- 11.00 «Вести».

- 11.30 «Местное время. Вести - Москва».

- 11.50 «Вести. Дежурная часть».

- 12.00 Т/с «Тайны следствия».

- 13.00 «Особый случай».

- 14.00 «Вести».

- 14.30 «Местное время. Вести - Москва».

- 14.50 «Вести. Дежурная часть».

- 15.00 «Девчата».

- 16.00 Т/с «Пока станница спит».

- 17.00 «Вести».

- 17.45 «Местное время. Вести - Москва».

- 18.05 «Вести. Дежурная часть».

- 18.15 «Прямой эфир».

- 19.35 «Местное время. Вести - Москва».

- 20.00 «Вести».

- 21.00 X/ф «Человек-приманка». Фильм 1.

- 0.40 «Великое чудо Серапиона Саровского».

- 1.35 «Живой звук».

- 3.45 «Комната смеха».

НТВ

- 6.00 «НТВ утром».

- 8.10 «Спасатели».

- 8.35 «До суда».

- 9.35 Т/с «Возвращение Мухтара».

- 10.00 «Сегодня».

- 10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».

- 11.55 «Суд присяжных».

- 13.00 «Сегодня».

- 13.20 «Суд присяжных».

- Окончательный вердикт.

- 14.30 «Прокурорская проверка».

- 15.35 «Чрезвычайное происшествие».

- 16.00 «Сегодня».

- 16.30 Т/с «Москва. Три вокзала».

- 18.35 «Чрезвычайное происшествие».

- 19.00 «Сегодня».

- 19.55 Т/с «Дельто».

- 21.50 Т/с «Три звезды».

- 23.50 Т/с «Глухарь. Продолжение».

- 1.55 «Как на духу».

- 2.55 Т/с «2,5 человека».

- 5.05 Т/с «ЧС. Чрезвычайная ситуация».

ТВЦ

- 6.00 «Настроение».

- 8.20 X/ф «Девушка с гитарой».

- 9.35 Т/с «Возвращение Мухтара».

- 10.00 «Сегодня».

- 10.20 Т/с «Возвращение Мухтара».

- 11.55 «Суд присяжных».

- 13.00 «События».

- 11.50 Т/с «TACC уполномочен заявить...»

- 13.15 «Жена. История любви». И. Линцт.

- 14.30 «События».

- 14.50 «Город новостей».

- 15.15 Д/ф «Брежнев, которого мы не знали».

- 16.05 Т/с «Отец Браун».

- 17.30 «События».

- 17.50 Т/с «Отец Браун».

- 18.20 «Право голоса».

- 19.30 «Город новостей».

- 19.50 Детектив «Сыщик Путилин».

- 22.00 «События».

- 22.25 X/ф «Джис и Вустер», «Серебряный мальчик»

- 23.35 X/ф «Не вяляй дурака».

- 1.35 «Петровка, 38».

- 1.55 Д/ф «Арнольд Шварценеггер. Он вернулся»

- 3.05 Т/с «Исполнение любовью».

- 4.10 «Петровка, 38».

- 4.30 Д/ф «Из жизни животных».

- 5.00 М/ф «Новогодний вечер».

- 6.55 М/с «Смешарики».

- 7.30 М/с «Том и Джери. Детские годы» (6+).

- 8.00 Т/с «Светофор».

- 9.00 Т/с «Светофор».

- 9.30 Т/с «Светофор».

- 10.00 Т/с «Воронины».

- 11.00 Т/с «Восьмидесятые».

- 11.30 Боевик «Форсаж 4».

- 13.30 Т/с «Воронины».

- 14.00 Шоу Уральских пельменей. Снегодня.

- 15.30 Шоу Уральских пельменей. Красота спасет мир.

- 17.00 Шоу Уральских пельменей. Ээ бэд.

- 18.30 Т/с «Воронины».

- 19.00 Шоу Уральских пельменей. Женское: - щас я!

- 21.00 Шоу Уральских пельменей. Ээ бэд 2. Нево-шешее.

- 23.00 Студенты.

- 0.00 Триллер «Девушка с татуировкой дракона».

- 1.00 Т/с «Жизнь господина де Фюнеса».

- 3.00 Т/с «Закон и порядок. Специальный корпус».

- 3.45 Хочу верить.

- 4.45 Не может быть!

- 5.45 Музыка на СТС.

REN TV

- 5.00 «Следаки».

- 6.00 «Званый ужин».

- 7.00 «Информационная программа 112».

- 7.30 «Смотреть всем!»

- 8.30 «Новости 24».

- 9.00 «Нам и не снилось»:

- «Коварство и любовь».

- 12.00 «Информационная программа 112».

- 12.30 «Новости 24».

- 13.00 «Званый ужин».

- 14.00 «Засуди меня».

- 15.00 «Семейные драмы».

- 16.00 «Не ври мне!»

- 17.00 «Не ври мне!»

- 18.00 «Верное средство».

- 19.00 «Информационная программа 112».

- 19.30 «Новости 24».

- 20.00 «Тайны мира с Анной Чапман».

- 21.00 «Странное дело»:

- «Двойник Иисуса».

- 22.0

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 3 августа

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 10.20** Вести -Дагестан. События недели. Информационно - аналитическая программа РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсан»
07.40 Мультифильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 X/f «Адам и Хева»
10.20 Д/ф Нурмагомеда Магомедова «Дикая дивизия»
10.50 Концерт «Романс, романсы...»
13.00 «Наши дети»
13.25 X/f «Дом, который построил Свифт»
16.40 «Прогулки по музею»
17.20 Д/ф «Малочисленные народности Северного Кавказа. Ногайцы»
18.00 «Скоро свадьба!»
19.00 «Служба Родине»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 «news»
20.10 X/f «Королев»
22.20 Проект «Мастер спорта». Шахбулат Шамхалов
22.40 «Катализатор»
23.00 X/f «Эрик Викинг»
01.00 Ночной канал
04.00 X/f «Американец в Париже»

05.50 X/f «Снегурочки вызвали?»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.

6.10 X/f «Сыщики петербургской полиции».

8.10 «Служу Отчизне!»

8.45 M/c «Смешарики. Пингвин».

8.55 «Здоровье».

10.00 «Новости».

10.15 «Непутевые заметки».

10.35 «Пока все дома».

11.25 «Фазенда».

12.00 «Новости».

12.15 «Идеальный ремонт».

13.10 D/c «По следам великих русских путешественников».

14.15 «Что? Где? Когда?»

15.25 «Среда обитания».

(12+).

16.20 «Минута славы».

17.45 «Куб».

(12+).

18.50 «Клуб Беселых и Находчивых». Высшая лига.

21.00 «Время».

21.30 «Повтори!»

23.45 Бокс. Бой за титул чемпиона мира. Сергей Ковалев - Блэк Капаррело.

0.45 X/f «Лицо со шрамом».

4.00 «В наше время».

(12+).

5.00 X/f «Жду и надеюсь».

7.45 «Моя планета» пред-ставляет. «Кавказский заповедник».

8.20 «Схемопанорама».

8.50 «Утренняя почта».

Дербент шегъердин 2000 йис

Михъивилерин культурадин бине эцигзавай мескен

Миная КАЗИМОВА,
“Медиа Профиль” журналдин кылини
редактор

Малум тирвал, къадим Дербент шегъердин 2000 йис тамам хүн Россиядин тарихда лишанлу вакъиатикай сад я. Кылди къаучурта, Кыблепатан Дағъустандин къадар-кысметра, гъакл ана яшамиши жезвай инсанрин умъурда ва яшайишда шегъерди важибу чука къуна. И кар фикирда аваз, къе за вич идара ийизвай журналдин чирзи Дербент шегъердин баркаллу тарихиз талукъ яз машгүр алим **Александр Абакарович КУДРЯВЦЕВАН** маналу маңала акъатна. Идалай алала шегъердин са бази идарайзиз ва чайриз талукъ малуматарни журналдин чинарапчанава. Абурун жергедай яз, заз сифте нубатда ина кардик квай, вичи гъакъикъатданы инсанрин умъурда санитарный культурадин бинеэр эцигзавай медучилищедикай (медколледжикай) сүльбет ийиз кланзана.

Медучилищедин къалахдих галаз зун ва чи журналдин авторар къве сеферда - 2011 ва 2013 йисара-мукъувай таниш хъана. Аниң директорвиле чи баркаллу руш, РД-дин лайихлу дуктур **Светлана Абдурашидовна ГЪАМЗАТОВАДИ** къалахзана. Ам РД-дин Халъкин Собранидин депутат, Дағостехуниверситетдин ректор, профессор **Тагъир Абдурашидович ИСМАИЛОВАН** хайявах я.

Сифтени-сифте чи сүльбет эхиримжи йисара медучилищедин дарамат къайдадиз гъун патал къабулнавай серенжемар гъихтийнбур ятла чириунлай башламиш хъана. Светлана Абдурашидовнади тестикъарайвал, эхиримжи зур йисан вахтунда студентриз чирвилер гузвой дараматдин саки 600 квадратный метр капитальнидаказ ремонтина. Тахъайтла, икъван гагъда ам акур касдиз къагъар къведай гъалда авай. Алай вахтунда училищеда 36 учебный кабинетар ва лабораторияр кардик ква, гъакл ана шегъердин

Светлана Гъамзатова

- Чирвилер гуних галаз санал спортдин рекъяни агалкунар жезвайди къейдна къанда, - лугъузва директорди. - Икъл, ссузырин ва вузин студентрин арада спортдин акъажунрай чи студентри шегъерда 2-чка къуна. Шахматрай, волейболдай, гъакл спортдин бази маса журийрайни чун сад лагъай чкадал хъана. Училищедин спортдин 8 секция кардик ква. Анра, гъелбетда, спортдин жураба-жууре хилерай гъазурвилер аквазва. Идалай алала, сифте нубатда заз чна къалахда инновационный технологиярни кардик кутазвайди къалуриз, диде-бубайрин университетдин бегъерлу къалахдикайни лугъуз кланзана. Важибу крарикай сад ам я хъи, чна галай-галайвал субботникар кыли тухузва. Гъар са курсунин къавчихъ маҳсус чкаяр галкүрнава.

сагъламвал худай 6 чкани, къайдадиз гъана, чи гъучивилек кутунва. Училищедин библиотекада студентри къелун патал 15 агъэр учебный пособияр, медицинадиз ва художественный литературадиз талукъ ктабар ава. Гъакл студентрин ихтиярда гэгъенш спортзал, компьютерринг класс, столовая, вири журемдин къулайвилер тешкилнавай общежитие ава. Информатикадин кабинет цийи 15 компьютердалди тадаракламишнава.

Чна училищедин иесидивай ана чирвилер гүнин къалах тъи дережада ава лагъана хабар къуна. Ада лугъузтайвал, и кардиз медучилищеда иллаки къетлен фикир гузва. Гъакъикъатдани, ана ненки чипхь медицинадин рекъяр хъсан чирвилер авай юкъван дереҗадин кадрияр гъазурзана, гъа са вахтунда абуру гележегда къетлен фикир чи халъкин арада санитарный культура хажуниз, гэгъеншарунизни гана кланзавайди фикирда къазва.

Гележегда чна ахъайзайвай пешекаррихъ къалахдин рекъяй девлетту тежриба хъунин мураддалди студентриз лекция къелун патал шегъердин больницаадин чешнелу дуктурлиз теклифзана, са бази занятияр чна чайрал азарлуйрихъ галаз гуруушмиш хъуналди тешкилзана. Яргъал йисарин тежрибади къалурзайвал, вузрай ва ссузырай ахъайзайвай студентрин ва пешекаррин гъакъиндей къайгъударвал гъукуматди вичин хивэз къачун важибу тирди умъурда тестикъарайвал.

Инал мад са кар къейд ийин, - давамарзана Светлана Абдурашидовнади, - чна ахъайзайвай студентрин саки 60 процент республикадин къиблепатан районрнекилар я. Абурун чехи пай чайрал къалах таъминар жезватлани, амайбур эвлениши хъана, къавлин-ийкъан жезва, я тахъайтла абуру гележегда медицинадин вузра чирвилер къачун

нин къалах давамарзана, гъатта гележегда муаллимар яз къалахзана.

Ингье мад сеферда чун вичихъ галаз гүрьшиши хъайила, са акъван гзаф вахт арадай фенвачтлани, Светлана Абдурашидовнади медучилищеда кыле фенвай дегишилперий генян гэгъеншдиз сүльбетна.

Малум тирвал, чи инсанри медицинадин работникрин, сифте нубатда жегъил дуктурин, тариф авун, абурун къалахдилай разивал авун гүзлемишзавай кар я амукъаза. Амма рикъиз секинвал гузвайди а кар я хъи, инал чна къейд авунвай са бази татугайвилер дуктурин умъурда душушу жезватлани, ери авай кадрияр гъазурзавай чкадиз мугъманвиле атуну ва аниң къалахдих галаз таниш хъуну рикъиз са гъихътин ятлани секинвал гуда эхир.

Сифте сеферда чун иниз мугъман хъайилдилай гүгъульниз, училищедин умъурда хъанвай лишанлу дегишивал яз, адаа коллеждин статус гун къейд ийиз жеда. Ингье чун мад фадлай таниш тир дараматдин аудиторийра къекъевзва ва къатуз жедай хътин дегишилери рикъл шадарзана. Гъавиляя за и тегъерда и куруу вахтунда коллежда дегишилери хъун квехъ галаз алакъалу я лагъана хабар къуна Светлана Абдурашидовнадивай.

- И кардин къилин себеб, белки, ам я хъи, - жаваб гузва ада, - лап жаван ийисарилай зун жуван хиве авай буржияр намуслудаказ тамамарзид чалишиши хъайивилай я жеди. Гъеле Казань шегъерда мединститут яру дипломдиз лайиху хъуналди къягъунах галаз санал за гележегда жуван хиве авай дуктурвилн пак буржияр инсанрин умъурдиз шадвал, сагъламвал гъуниз бахшда лагъана къин къунай. Эхъ, за жуван умъурда гъихътин хъсан краар аннанмишнатла, зун къе а хъсан ерияр за тербия гузвой студентрикни кутаз чалишиши жезва. Нетижада, лап сифте курсарилай башламишна, за студенттар а кардихъ иннанмишзана хъи, сифте нубатда абуру лап дерин чирвилер къачун чарасуу я. Дуктурдин пеше патал им виридалайни важибу шарттарикай сад я. Пешедин рекъяй дерин чирвилер авачир дуктурдал, акушер-кадал, медсестрадал инсанрин сагъламвал ихтибарун дүз туш. Гъакл тирвилай дуктурвилн пеше виридалайни важибуу ва гөрек авайбурукай сад яз гысабзана. Сагълам умъур, сагъламвал вири агалкунрин бинейрин бине я эхир.

Къе коллежда дидбин пуд пешедай чирвилер гузва: “сагъар хъувунин кар” (“лечебное дело”), “акушервилин къалах” ва “медсестравилин къалах”. Гележегда ахъайзайвай пешекарар чпиз ихтибарнавай къалахдин дережадиз хаж хъун патал чна къе коллежда пешекарвилин конкурсар, олимпиадаар ва хейлин маса журедин серенжемар къин тухузва. Чи муаллимри тәжрибадин тарсар яргъал йисара къалахзавай дуктурин иштираквал аваз санал тухузва. Къе гъар са студентди тәжрибадин къалах медицинадин идарада вичин гъйлерлди тамамарзана. Виликрай и кар абуруз анжак шикилрай аквазай эхир. Чна чирвилер гузвой кабинетар цийи тадаракралди девлетту хъжезва.

Светлана Абдурашидовнади коллеждик экечизавай абитуриентрих дерин чирвилер тежезвайдини къейдзана. Гъелбетда, бажарагъуль коллективди, сифте курсунилай башламишна, студентрихъ галаз тухузвой дурумлу къалахди и нүкъсан арадай акудуниз къумекъаза. Эхиримжи курсара студентрихъ неинки дерин чирвилер жезва, абуру гъакл пешедин рекъяйни, лугъудайвал, чаранвай ксар яз ахъайзана.

Мукъвара Дербентдин медколледждин 60 йисан юбилейни адан сувар хъиз гурлудаказ къиле фена. Къадим шегъердин 2000 йисан юбилейни шад гъалара къейд ийиз медколледждин коллектив гъазурзана.

Сифте чубарук

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Векил ТАРХАРОВ

Алатай гъафта Махачкъала республикадин Р.Гъамзатован тъварунхъ галай милли библиотекада лезгийрин жегъил шаир **Феридеди ИБРАГИМОВАДИН** “Зүн вуж я вун патал?” тъвар алай ктабдин презентация кыле фена.

Феридеди Москвадин гуманистарно-экономический институтдин журналистикадин факультет акъалттарна. Гъеле вузда къелзайвай йисара ада вичихъ къетлен алакъунар авайди къалурна. Феридеди датлана вузда къиле физвай жуъребажууре мярекатра иштиракзавай, КВН-да къуѓвазавай “Вуч? Гына? Мус?” къуѓуна “Дети Богов” командаадин капитан яз иштиракна.

Алай вахтунда ам Калуга шегъерда яшамиши жезва. Ина ам Дағъустандин милли культурадин Ассоциациядин жегъилрин сектордин руководитель ва шегъердин агъсакъалрин Советдин пресс-секретарь я. Къейд ийин хъи, яратмишунрин рекъени Феридеди хейлин алакъунар къазанмишнава: ам “Яратмишунрин гаф” лишандик кваз кыле фейи Вириорсиядин литературадин конкурсдин лауреат я. 2014-йисан февралдиз лагъайтла жегъилдин сад лагъай ктаб чапдай акъатна.

Вичи къейдзайвал, шиирап кхъиз ам гъеле 6 йис хъанвай аял тирла эгечина. - Зи сад лагъай шиир дидедикай тир, гүгъульлай яратмишунрин тематика гэгъенш хъана, - сүльбетзава жегъиль шаирди. - Шиирилай гъейри за гъикаяярни кхъизава. Дида-бубади зи бажарагъдиз артух фикир гузвачир. Жуван яратмишунрин ктаб акъудун зи эрзиман мураддиз элкъвена. Амма захъ ам чапдай акъуддай мумкинвал авачир. Гагъ къелунри, гагъни общественный къалахри заз азад вахт ерли тазвачир. Къелунра ақалттарайдалай къулухъ эхирни зун и кардив рикъивай эгечина ва къелдай-буюрув жуван ктаб агакъарна, - шадвалзава Феридеди.

Презентациядал Дағъустандин халъкин шаир Аминат Абдулманаповади къейд авурувал, Феридеди гзаф итижуу, рикъиз хүш ва бажарагъуль жегъиль я. “Хайи Ватандивай яргъа аватлани, ада Дағъустандикай, багъири ерийрикай кхъин давамарзана. Абурай чаз адаз хайи чил кланзайвай, адахъ цигел жегъилдин къамат аквазва”, - лагъана ада.

Мярекатдал Дағъустандин ктабдикай милли эдебиятдал рикъл алай хейлинбуру чин фикирар лагъана. Эхирдай авторди вичин яратмишунриз къимет гайи виридала сагърай лагъана.

"Кумир зи рикл на, чан Ватан ..."

Кичибек МУСАЕВ

Дуя

Са гаятда им къве лезги къена къе -
Рагьмет хъурай, сагърай чин балаляр.
Зи гъвчы халкъ, им ваз зарар я еке -
Вун сагърай, зи халкъ, ви амай рухвайра.

Дуяза за Аллагъдиз: югъ ихътин
Зи халкъ, ваз мад хугун тавуй лагъана
Ихътин зарар хъайдай ваз, пак халкъ зи,
Къве хва артух гун хъувурай лагъана...

Мукъаят хъухъ, саламат хъухъ, хайи халкъ, -
Умудзумач къе халкъарин аяр:
Шукур хъайи Аллагъди вун хүн патал
Жувани хүхъ жув хъувзай ви рухвайра!

* * *

Чи ахваррин аламатар паря я,
Тежер хътина къвалахарни къалуриз -
Аквазва заз: кууче, жемят ацана,
Мажбур жевзаз жувни тади авуниз.

Фена "Фатигъ" ийиз кланз, жузазва:
"Къейи кас а вуж я рагьмет хъайди?" -
Са къузыда перт яз жаваб гузва заз:
"Кас туш ам, ягъ-намус я, дуст, къейиди..."

Садлагъана гъавурдани гъат тийиз
Амукънаваз ван жезва мад садан заз:
"Къена кланзанди ягъ-намус тушири,
Ам гадрайд тир - амай туш ам инсан яз..." -
...Вучзай на, ахвар, имни къалана:
Девир, умуыр фин, чарх къулухъ
элкъенваз?! -
Вучзай тир инсанрикай, дуяня, на,
Ягъни намус рекъизвай, чеб текъенмаз?!!!

**Кумир зи рикл на,
chan Ватан**

Атайлахъди и дуяньядиз, вири чаз вуч
Лазим ятла гайди вун тушни, Ватан? -
Жуван къвездай несилризни гъакл вири гуз
Жедай гъалда вун хүнни буржушни, Ватан?

* * *

Ажалдихъай, къиницикай катна, яръга хъана кландайди яз-яз,
Хушуналди хиз ажалдихъ фин жезва хи физвай
"виллик финар" чи. -

Ятланы чун физва-физва, а кыле вуч авайд ятла кваз такъз
Анавайдай-аквадайдай тирди анжак чи ажалар-къинар чи.

...Мягътеп хъана лугъудай за, гъикл аламат-гъи къайдада,
гъи жууре

Хъурнавайди ятла аку Аллагъди чаз гузвой
уымуыр-рекъер чи! -
Гъадайлани аламатни, гъадалайни сирлу карни тушни бес
Гъакл, ажалдин хурузни кваз киче тушиз фидайбур
хүнни рикл чи?!!

* * *

Зун авай ваз хъсанзава, къулайзана -
За вун, рикл тұна, халис жуванди хиз хъувзва, дуяня!
Вун авай заз хъсанзава, къулайзава,
На зи риклиз регъятзава - вун ахътиндиги къуз я, дуяня?!

Зи йикъар вакай фикириз, ви гъам чүгваз,
Са къатда вахъ рикл күзваз, ви къайгъудава физва, дуяня!

Амма вун икл хүнни тийиз, вав ви бурж вахкун
Тийирбуруз ви гъалалвал гумир, Ватан! -
Клан тийиз вун, кланда лугъуз авайбурун
Гъиле тваз жув зи рикл пары кумир, Ватан!..

* * *

(Риклелай тефизвай къуль. А-диз)

Худдавай дем: сад экечиз,
Сад хекчиз къульерзивай
Чехидани гъвчыда;
Рикл шадардай, руғы хаждай
Макъамдал зарб, гур ван алаз
Къульерзивай вирида.
Вунни фена экечинавай
Ахътин шадвал экъичизвай,
Иличизвай къульпунник
Бахтаварвал акатнавай,
Акъван члавалди авачир,
Ви чиник, ви хъуруйни -
Вуч гъевесдив хқадариз
Къульзивай на, авунивай
Ашкъида жез гена мад:
Валай къулухъ экечлайбур
Галат хъана, вири хекч
Хъувунвайтлан гъеле фад,
Рикл сағысуз вун икл худдавай
Лугъун, ваз къуль жагъайди туш
Садрани ичлавалди,
Лугъун ваз къуль жагъизмай туш...
Амма... ланхъана хъвер сивемаз
Икл къульпунник сир къенемаз
Мерд рикл хъана акъваз ви...
...Гъакл аваз - худ къульерзивай,
Шадвиллин дад, гъисс риклемаз
Къенани клан хъанай ваз. -
Белки, идалди чаз умуыр
Гъихътин затл ятла мадни чир
Хъувунни кланзанди ваз!..

Къуғдин мани

Садрани гъич, умуырдани
Мани ягъ тавур
Къуғдин мани ядалда вич
Рекъизвай члавуз...
...Зи гъайифар чүгүн акваз
Чан гузтай вичин
Къульзув къуғдин чирна заз гъа
Аденти чин:

"Аллагъдивай жедай чун халкъ
Тавунайтланы,
Чав дуяньядин тъям-дад акваз
Тутунайтланы,
Амма Ада, халкъна, гана
Чаз дуяня экъ,
Кисна лезет худна за
Бахтаварвиллис -
Къалурайдай дуяня, чил-чав
Гъакъван хуш, иер,
Къачурдай за заз, жемзай къван
Шадвиллер, кефер,
Эхирдай зи рази хъунар
Чухсағылар за
Лагъана кланзанди я
Манидалди гъа:
"На гайдалай зун пары
Язвайд я рази,
Пара сагърай, шукур хъуй ваз,

На къуз закай, зи гъалдикай хабар къадач,
Зи патай жез - ви патай са гъурмет-куымек гъинва,

дуяня?!

2014

* * *
Гъакъван валай зурба затлар - самолетар, гимияр!..
Мұльтұғырыз, идара из алакъазва, инсан, валай -
Абурулай гъвчы жувни гъакл мұльтұғына, гъакл идара ийидай
Алакъун ваз къуз авачтла, лугъуз жевзач, инсан, вавай.

2012

Дидедихъ вил гала зи

Къудкъад йисни жевзатланы, ви аял,
Яз ама зун, диде герек, азиди.
Ахварайни аватда зун шехъиз вахъ -
Вахъ вил хъана акъваз тежез, азиди.

Вири жевза завай - вири ава захъ,
Аквазирди са вун я захъ, азиди.
Заз регъятни жез авайди гъамиша,
"Аман, диде" лугъункай я, азиди.

Чан Аллагъ чехи!

Пашман хъунни дузы туш, чун жув
Къинал са юкъуз -
Гена шад я, гъа члавалд жув
Амукъна лугъуз!"
Садрани лугъун тавур за
Лугъучир мани
Гъахътин сағырай гъакл лугъун пак
Бурж туширтла зи".

* * *

I
Кланда заз рекъер, кланда заз мукъвер,
Иллаки мукъвер рекъерихъ галай,
Рекъин къве пайни вацун къве къерех
Текдиз амукъна клан тийиз авай.

II
Абур риклерай риклериз чи жер
Рекъер, мукъвер хъиз хуш я, кланда заз... -
Рехъ, мукъ авачир чилерни риклер
Субайз амукъай каср хъиз я заз.

* * *

Магистрал рехъ. Советское хуър -
Гъулгеричайдал им пуд лагъай мукъ.
Цийи мукъвелай физватлан машин,
Къуынбұрулай алатзавач вил.

Гегъенш иер мукъ исқидалай пис
Я лугъун, гъелбет, дузы къедайди туш.
Амма сифте жув фейи рехъни мукъ,
Квелай масанбур хъижедайди туш!..

2004

* * *
Гъалал мукни ватан клан хъун инсандин
Айиб кар туш - лайихъ кар я, гъелбетда.
Чуури кар сад я: темягъ, нефс паталди
Чараданди кланз, тух тежер хесет ква.

Гъайиф, инсан писни жезва, авамни,
Кланз чил-чавни, чараданди, гъарамдни...
Гъаънъяя хъурна Аллагъди чаз ажални -
Тежедайвал дуяня чи гъич садандни.

* * *

Шумуд сефер йикъа, Дербенд къеледин
Цал, физ-хъквезд ава чун ви виликай -
Чуъкъзавачтан вуна, амма рикл ви
Айгъам авайд изва, на чаз ийидай:

Ваз хушзавач чи девирдин инсанар,
Инсанвилер гумачир, на лугъудай
Нефс паталди ийизвай чеб тақланар
Манатдихъ гузтай намусар, абурап...

...Йикъа шумуд сефер акваз, кисзаз
Аватланы чун гъавурда ава чи:
Вун рахазвач, чакай бейкефз, рикл ханваз,
Чун-рөгъуззаз, жув гъахъдай гаф авачиз.

* * *

Кландай заз вун газа. Амма
Агатнан вун, акахънан вун - къакъатна чун.
Гъакл ятланы, фенатланы
Гъакъван йисар, амма риклай
Акътнан вун...

Клан хъунарни кланзамачиз
Галатнаваз вакай яргъаз катзавай зун,
Катнатланы гъиниз, гъинихъ -
Зи гъузына, зи гелеваз, гъатзавай вун.
Зун катунвай калтуп хъийиз
Ахгакъариз, мад къвез виллик къваззавай вун...

А къилизни къvez дуныядин
Вун виликай хкатнана, галатнана -
Вакай мад гъин хъфидатла
Сакланы кыл акътнан хы акътнана!..

...Гила яшлу, къузузы хъана
Катиз женни хъийизмач, я кутугзамач -
Гъакл хъайила, и кысметдал
Рази хъана, за вакай кыл къакъудзамач:
Зун катиз вун калтуззамач,
Гъамиша икл катиз хъункай дадни амач.
Риклай акъуд тежердакай
Катиз хъайи кас дуныяды садни хъана.

* * *
Духтурханадай хтый ваз
Начагъ хъана хъсан хъхъай
Вун мадни иер
Хъайиди хъиз жезва, акваз
Ви нурлу чин, хъвер.

Серин хъана, марф-юргъ хъана

Рагъ ақын хъувур

Экъ цав хъиз жезва къвал,

Вун хтун хъувур

Гъикъван азаб ганатлани

Начагъвили ваз,

Адакай якын хийирни (!)

Акъвазнава чаз:

Чир хъана заз, гъикл пис ятла

Патав вун тахъун,

За залайни хъсан хъвна

Кланзандай вун...

2013

Самурдиз веси

Ваз хъсан я, Самур: вири лезги чилер
Тирвал физ, худ ава хъззана вун,
Ви вил галаз, ви рикл азай авай хай
Лезги гъульпак ахакъзана вун...

...Вун авай тир, вун физвай тир
зун жедалдни,
Зун дуныяды авачирлани,
Вун жедайдай я, вун фидайдай я, амукъдайдай я

Зун дуныяды амачирлани -
Гъамишанда амукъдай гъа ваз ийизва

За весини эрзиман жуван:

Гъар са къвездай лезгидиз лагъ

гила къвани

Фагъум-фикир авурай хъсан:

Идлай къулухъ къвани хъурай халис
къадир

Лезги намус, лезгивал хъунин:

Гила къвани чир хъуй буржини

жавабдарвал

Вичик лезги иви кваз хъунин:

Лезгивал хъуз, лезги тъвар хъуз,

лезги накъв хъуз

Тежедайбур къламач чи чилиз -

Хъуз тежерди, хъуз тақланда лезги чилел
татурай михъиз,

Ферсузди, вуж хъайитлани, лезги чилин
вилеризни

Такурай михъиз!

1997

* * *
Вири акваз, гъикъван кисда, хайи лезги чил зи, вун?

Кузыланда къландайвал хъсан жевзай туш къвердавай гъалар ви? -

Мад элкъвена газа жевз

Муаллим, методист, инспектор

Райсудин НАБИЕВ

Курхуруз муаллимринни алимирин хуър лугъузва. Хуърун муаллими неинки чин къве мектеб кар чидай кадрий-ралди таъминарнава, гъак маса хуър-рин мектебрани зегъмет чуғазваза, чин хъсан къвалахрин гел гъар сана тазва. Къе заз гъяихтин муаллимрин жергедиз хаж хъянвай Гъасанбеков Къагъриманан хва Мегъамедкериман зегъметдикай къурелди сүгъбетиз къланзава.

Мегъамедкерим 1956-йисан 16-февралдиз колхозчидин кесиб хизанда дидедиз хъана. 1972-йисуз ам Курхуруз юъкван мектебда 8-класс къутъяна, Дербентдин педучилищедиз гъахъна. Къудийсалай яру диплом къахчур ада, Дағъус-

тандин пединститутни яру дипломдалди акъалтарна. Жегыил муаллим Мегъамедкерим Дербент райондин Усимикит хуърун юъкван мектебдиз математикадин муаллим яз рекъе туну. Гъа сифте йикъарилай ада вич пешедал рикл алай, дерин чирвилер авай, абур аялрив агақтарунин къастунив ацанвай муаллим яз къалурна. Адан алахъунар патарив гвай муаллимрингъис-савай. И тегъерда Мегъамедкерима и мектебда 1984-йисалди зегъмет чуғуна. 1984-1986-йисара ада вичин къуватар Дербентдин 4-нумрадин ГПТУ-дани ахтармишна.

Гъасанбекован хъсан къвалах фад раиж хъана. Сулейман-Стальский райондин образованидин отделдиз къвалахал теклифна. Са 1986-йисуз Мегъамедкерима ина методист яз къвалахна. Гъелбетда, Мегъамедкерим вичелни гзаф алахъиз, методика-

дин ва маса литература көлиз, къенкъечи тежкириба чириз алахъна. Ада къвалахда инновациядин технологияр ишлемишава, сифте нубатда, цийивилерин гъавурдик муаллимарни кутазва. Къилин категориядин муаллим хъайи Мегъамедкерим Къагъриманович 1987-йисалай ОНО-дин управленидин инспекторвиле эцигзава. Жавабдарвал, къайгъурни къалин жезва. Методикадин къвалахралай гъеъри гила Мегъамедкерима математикадай аялрив гъихътин чирвилер жезватла, муаллими гъикл, гъихътин къайдайралди къвалахзаватла, ага-къарзавай тапшургъар тамамарзавай гъал, чайрал физ, ахтармишава. Гъелбетда, гъар са математикадал, информатордал къумекарни агақтарзава. Къуд 1986-йисуз Мегъамедкерима инспекторвал авуна. РУО-дин управленидин къилевайбур адан къвалах-дилай лап рази тир. 2005-йисалай гилалди Мегъамедкерим Гъасанбеков и управленидин къилин, кар алай пешекар я. Ам Курхуруз 2-нумрадин мектебдин математикадин муаллими я. Аялрив лап дарин чирвилер гузва. Дида-бубайрин мецел адан тъвар ала. М. Гъасанбекован къвалахдин тежкириба райондин мектебра ишлемишава.

Мегъамедкерим Къагъриманович кар хъсандин чидай пешекар муаллим я, - лугъузва РУО-дин начальник Асланова.

Мегъамедкерим Къагъримановичаз "РД-дин образованидин отличник" (2002), "Россиядин Федерациядин умуми образованидин гъурметлу работник" (2005) тъварар ганва. Зегъметдин ветерандиз гъурметдин грамотаяр, дипломар гзаф ава. Мегъамедкериман гада Эльманни дерин чирвилер авай математик, програмист я. Къуй чи мектебра ихътин муаллимар гзаф хъурай!

Месэла гъялуник умуд кутазва

Ишреф ЖАВАТОВ,
РФ-дин умуми образованидин
гъурметлу работник, РФ-дин
журналистин Союздин член

Заз муаллимрин тал алай месэлай-рикай раҳаз къланзава. Гъил рикл эцигна лугъун хъайитла, чна, муаллими, гъа са вахтунда гъукуматдин идариин пешекариз, полицейскийриз, аскервиле къул-лугъузавайбуруз гузвой мажибрал, дул-лухрал са терефдихъай, дамахни ийизва, мұкын патахъай, - пехилвални.

Дағъулх хуърерин мектебра къвалах-злавай муаллимрин яшайишдин гъалар че-тинбур тирди вирида чизва. Къвалера чимивал твадай, пичера кудай къарасар, цивин авачиз яшамиш хъун мумкин туш. Яшайишдин къвалер абуру, гъукуматдин патай къумек галачиз чи эцигзава. Тебии газдикай магърум я, къвалера пичера күплар, церцер кузва. Хуърек гъазурун, пек-партал чуъхуын патал яд яргъал мензил-рай кварара аваз гъана къланзава. Бедендин михывал ийидай гъамам - зат! авач... Ихътин татугай шартлара къвалахзавайбур тирди фирида къуна, муаллимрингъукуматди алова затын гузвач: ял ягъун патал я путевкяр чара ийизвач, ипотечный кредитарни муаллимрал гъалтзавач, амма абуру са къатда вири жуърерин налогар гузва. Ихътин гъалара къвалахзлавай муаллимрин мажибарни лап агъуз-бур я, гъавиляй гзаф аялар авай хизан-рал гзаф четинвилер акъалтзава. Чи республикада гузвой мажибар амай вири ре-гионра муаллимрингъузвой мажибрилай 1-2 сеферда тымил я. Мектебар вирина мектебар я, муаллимрин везифаярни сад

хътинбур, амма гъакъи гудайла, абурун арада тафаватлувилен твазва. Им чи зегъмет гъисаба къун тавун, чун виляй-гъиляй вельин лагъай чал жезвачи бес?

Дағъустандин Гъукуматди муаллимрингъузвой натурплатадин юъкъиндай къа-булнавай къаарарди (27.12.2012 №169) абуруз фирм-технике чка дарзана. Къаарарда къейднавайвал, муаллимар, нелай гъикл алакъатла, пичера кудай цивин жа-гъурнис ва къачуниз мажбурун. Ахпа, янитайнарнавай къадар цивин къачун-ва лагъай квантанция УСЗН-дин ваххайла, аны са мус ятъани авунвай харжидин эвездин пул хгуза.

Советрин девирда муаллимрингъузвой чадиди чкадал гузвайди тир. Бирдан, ку-

хъийидайла, акъатай харжни аны хгуз-вач. Гъа ихътин татугайвилен расалмиш хъуниз килигна, са къадар муаллимар эхиримжи иисара кудайдакай магърум хъана. Ихътин чуру гъалар муаллимрин тахсир яз арадал къевезвайбур туш. Эгер кузвой экверикай раҳайтла, муаллимри гъар вацара вахт-вахтунда харжнавай электроэнергиядин гъакъи гузва.

Къаарард халкъдин игътияжар таъми-нарун патал къабулзавайди я. Гъакъи-атда лагъайтла, и къаарарди муаллимар къэзилвилер къачуникай къерехзана. Абуру, ийир-тийир квашна, вуч ийидатла чин тийиз амукъазава, яни педагогар ахътин чкадал гъизва хъи, гъукуматди гузвой къе-зилвилерикай отказатдай ийкъал къвезва.

» Мектебар вирина мектебар я, муаллимрин везифаярни сад хътинбур, амма гъакъи гудайла, абурун арада тафаватлувилен твазва

дайди чкадал гъана, игътияж таъминариз тежез хъайитла, абуруз виликамаз на-турплатадин эвездай пулдин таъкъатар ахъайзавай, адахъ къарасар, цивин къа-чудай мумкинвал гузвой. Абурун цивин я райондин центрада, я мұкув гвай районра халкъдиз маса гудай са базани авач. Эгер бахтуни гъайитла, цивин таниш-билишвилевди Белихжин станциядилай маса къачуз хъун мумкин я. Амма эхиримжи вахтара аныни мұштеперийрин игътияжар таъминар хъийизмач. Бирдан цивин гъаттайтани, ам станциядилай чка-дал хун лап багъаз ақваззава, улакъдин иесидиз 7-8 агъзур манат пул гана къланзава. УСЗН-дихъ галаз гъахъ-гъисаб

Бес къенин девирда ихътин дегишиви-лер туникай низ хийир ава? Вилик фена, абад хъана къандай чкадал чун вучиз къу-лу-къулухъ физва, тахъайтла ибу демократри твазвай цийи къайдаяр яни? И са-ягъда муаллимар гъилай-вилай вельин дүз туш.

Жувакай раҳайтла, муаллимвал ийиз 52 иися, 1957-йисалай профсоюздин член я. Обществодин вилик са къадар лайих-лувилен авачиз туш. Талабзава образованидин работниктин профсоюздин организацийнин рөгъбер М.М. Амирдин-навай шикаятдиз гъахълудаказ килигун, закондит талабзавайвал муаллимрин их-тияр хуън.

ДГУ-дин студентриз - яру дипломар

Дагъви ШЕРИФ

Алатай гъафтеда Махачкъалада Къум-мукарин муздрамтеатрдин залда Дағгосуни-верситетдин алимирин советдин заседание къиле фена. Мирактдин сергъятра аваз республикадин чехи вузда лап хъсандиз къелай студентриз яру дипломарни ваххана.

Алай 1986-йисуз 3382 жегылди 73 пешедай ДГУ акъалтарна, абурукай 373 студентди вири вадар аваз къелна.

Вуз акъалтарнавайбурухъ элкъвена, тәбрикдин гафар ДГУ-дин ректор Муртазали РАБАДАНОВА лагвана.

- Къелунин ийис, за гысабзавайвал, лап хъсанди хъана ва вичин 83 1986-йисан вири та-рихда ДГУ-ди чи республикадин илимдин, яратмишунрин, техникадин интеллегенция арадал гъунин карда къети чка къуна. Къе чи университетиди пешекарвилерин чирвилерин сад тир къурулуш яз, студентрин истеми-шуниз жаваб гузва. Алай аямдин общество-да гъич са къунзиз килиг тавуна, образованидин къурулушдин метлеб хаж жезва. Къайд авун гerek я, республикадин каралай проектрин арада "Инсанвиллин капитал" про-ектни ава. Адан сергъятра аваз образовани-дин къурулушдин еке фикир гузва. Вуздиз къимет гудайла кар алайбур тир вири тереф-рай чакъ вилик фенвайди субтавай нети-жаяр ава. ДГУ республикадин къилин образованидин рееке виридалайни вилик квайди тир, ква ва идалай къулухъни вилик жергей-ражеда.

» Алай 1986-йисуз 3382 же-гъилди 73 пешедай ДГУ акъалтарна, абурукай 373 студентди вири вадар аваз къелна

Вуз акъалтарнавайбурухъ ректорди вичин патай тәбрикни ва университетди гайи чир-вилер умъурда гerek атун талабана.

Накъан студенттар, къенин хъсан пешекар-са государстводин экзаменрин комиссиядин членри, профессори, РАН-дин алими-ни тәбрикни.

Абуру къейдайвал, эхиримжи 5-6 иис 1957-йисалай студенттар патал лап четинбур тир. И вахтунда чирвилерин къурулушда гъар жуъре дегишивилер къиле фена. Ахтармишун-ри къалурайвал, вуздин 98 процент студенттар и имтигъанрай узъягъдиз экъечна.

Гъурметдин грамотаяр жегъилрин кра-рин реекъяй вуздин комитетда, профсоюздин тәшиклията, ДГУ-дин юридический коллед-жда тафаватлу хъайи студентризни гана.

Гъульбъунлай ректорди студентриз яру дипломар ваххана.

Мирактдин алимирин советдин заседанидал гъанвай маса месэлайриз килигунанди да-вам хъана. Илл, ци гъелелиг 10000 касди вуздик экчеңүн патал арзаяр вуганва. Къарагъай маса месэлайрихъ галаз, алимирин советди ДГУ-дин лайихлу профессор тъварциз лайихъ тирбурун кандидатураярни вере-вирда.

Хурун ва жемятдин къайгъуда

ГҮҮРМЕТЛУ ИНСАНРИКАЙ

Хазран КЬАСУМОВ

- Баркаллу инсанрикай, абурун крарикай вуна райондин ва республикадин газетрэс мукъвал-мукъвал макъалаяр кхизва. Чи хурунви, вичин къанажагълу вири умуръ жемятдин къайгъуриз бахшнавай гурумтлу агъсакъал Самед МЕГЪАМЕДСАИДОВАКAI, ада хуэр-къвал патал ийизвай хийирдин къалахрикай газетда вучиз къизвач? - түгъметдай къайдада лагъана заз Сийидрин хурий тир таниш са касди. - Ам ваз, мус феййтлани, хуре пир алай чкадил жагъида.

Гъелбетда, таниш касди заз Самед Мегъамедсаидова хуэр, жемят патал авунвай хейлини къалахрикайни ихтилатар авуна. Пакадин юкъуз зун Сийидрин хуруръз рекье гъэтна.

С.Мегъамедсаидов вичин хтул Тамерлан галаз пирен патав

- Атлангъе, стха, пирен патав гвай багъда аялдин гыл къуна къекъевзвайды гъа ваз герекзувай Самед халу я, - гыл түкъурна къапурунади, лагъана чаз рекъин къерхда къалер эцигунал машгъул устларрикай сада.

Га икъл зун сийидви Самед Мегъамедсаидовах галаз таниш хъана. Чи арада ихтилатарни пирен патав гвай гъвечи багъда къиле фена.

- Пир алай, инсанар къевз-хъфизвай чка тирвилляй, и гъвечи багъ кутурдини зун я, ана гъар жууре емишрин 20-далай виниз къелемар цана, кvez авказва, абурукай хъсан багъ арадал атанва, - лугъузва ада. - Виликдай и чка къалин там тир. Зун и пирехъ гелкъвез, пирез садакъя яз инсанри гайи пул къватлиз, адахъ хурун, жемятдин дердияр къилиз акъудиз 35 ийсалай виниз я. И карни за су-ваб патал ийизва.

Михъирикъл авай, умуръдин уькъу-цуру акунвай и гурумтлу ва регымилу агъсакъалдихъ галаз авур сүгъбетдай малум хъайвал, ам 1938-йисуз дидедиз хъана. Ада 7-класс къульгъана, колхозда къалахна, армиядин жергейра къуллугъана. Гъулгуналай

38-йисуз Түркменистандин Челекен шегъерда нафтадин мянденра бурильщикдин күмекчи ва бурильщик яз гъакысагъивиледи зөймет чуугуна. 1957-йисуз, Сийидрин хуэр маса чкадал куич жедайла, Самеда, ватандиз хтана, цийи чкадал къвал-югъ кутуна.

- Виликдай чи хуэр Къасумхурелай Цмурдал фидай рекъин къерехдив гвайдитир, - сүгъбетзева агъсакъалди. - Хъвадай яд са километрдин мензилдай, Цмуррин вацлай, гүнүз мажбур жезвай. Четинвилер мадни авай. Гъавиляй жемят гила хуэр алай чкадал куич хъана. Чирагъ вацлун патав гвай чи хурун жемят багъманчивилел, майвачивилел машгъул жезва...

■ Илпрининди я, ам мус эцигайдия? - багъишиламишун талабна, сувал гана за Самед халудиз.

- Пир хуэр арадал атай сифте йисара эцигайдия, - давамарна ихтилат ада. - Ам и чкадал эцигунин себеб ихтиндига. Гъеле хуэр арадал къведалди, са гъинай ятлани инсанри

Садакъадин пулунихъ күчейра 500 метрдин мензилдээ экверин цийи линияр тухвана, цийи трансформатор къачуна, хуре хъвадай яд къватлай, къимет 95 агъзур манаттири цистерна эцигина, школада са шумуд классда күргъне хъанвай полар дегишарна, күчейра газдин турбаяр тухвана.

Вири и къвалаха жемятдин патай гъам пулунин такъатралди, гъам къвалахар тамамаруналди, еке күмек хъана.

Садакъадин пулунихъ күчейра, цин хвалилар, булахар къайдадиз гъана. Идалайни гъейри, 200 къвализ са шумудра са-са шешел гуур гана, суарин майдан чехи хуувуна, анаг сетка яна къевна.

■ Ви ихтилатрай аквазвайвал, пирел агъалийри садакъя яз гузвой пулунин къадар гзаф я, гъакъл тушни? - хабар къуна за.

- Эхъ, агъалийри садакъя яз гузвой пулуни хейлин месэлэйрэй тъялдай мумкинвал гузва, - лугъузва Самед Мегъамедсаидова. - Аллатай 38-йисуз са ваца садакъя яз гайи пулуни 69 агъзур манат тешкилна. Санлай къачурла, вири йисара чна хуэр, жемят патал тухвай къалахриз къве миллион манатдилай виниз пул харжна. Агъалийри акъудай садакъаяр Аллагъади къабулрай!

Яшар хъанватлани, Самед Мегъамедсаидов хурун, жемятдин къайгъуривай къерхе хъана, секиндиз къвале ацукънавач. Ада хууре хийирдин гзаф краикъил кутазва.

Хууре аялрин бахча ава. И месэла тъялунин къайгъураны ава чи гурумтлу агъсакъал.

- Хурун са бязи месэлэйрэй газ зун муниципальный райондин къил Нариман Шамсудинович Абдулмугалибован патав фенай, анал за аялрин бахчадин месэладикайни лагъана, - давамарзва вичин рахунар ада. - За ада жемятдига аялрин бахчы эцигун патал пулунин таъатар къватлай ният авайди малумайла, Нариман Шамсудинович гзаф шад хъана ва ада и кардиз райондин администрациянин патай күмек гудайдакай лагъана. Гъавиляй алай вахтунда чи жемят аялрин бахчы патал пул къватлунин къайгъура ава. Гъич тахъайтла, чахъ 500 агъзур манат пул къватлай фикир ава. Адак чна садакъадин пулни кутада.

За Самед Мегъамедсаидовах галаз яръалди ихтилатар авуна. Аквазва, хурун, жемятдихъ рикъл кузва касдин.

■ Вуна авунвай ва ийизвай вири къалахар Аллагъади рази жедайбур, жемятди аферин лугъудайбур я, бес вуна хизандикай, къваликай-къакай, жуван дердийрикай са гафни лагъанач хъи? - сувал гун тавуна акъвазиз хъанч завай.

- Аллагъадиз шукур хурай, дуст кас, захъ вири ава: къвал-югъни, хизанни, - лагъана Самед халуди. - Зи умуръдин юлдаш Пазилата яргъал йисара производствода къалахна. Чахъ 3 гада, 3 рушва хтулар ава. Зун Аллагъади гайи ийкъал рази я. Хурун, жемятдин агъваллувал за жуван хизандин агъваллувални яз гъисабзава.

Буч лугъун? Чаз хуэр-къвал, жемят патал хийирдин, сувабдин края-къалахар ийизвай Самед Мегъамедсаидов хътин къеъз, жумарт, къанажагълу инсандин аферин лугъунади, адахъ мягъкем саъламвал, умуръдин яргъивал, хизандин бахтлувал хъана къанзана.

Аллагъади хийирдихъ авурай

Гъазурайди - Муса АГЪМЕДОВ

Са пачагъдихъ везир хъана. Сири края пачагъди адай месят талабзавай ва адан чалаз килигзувай, вучиз лагъайтла пачагъ са шумуд сеферда адан акуллувилин шагыд хъанвай. Везирди лагъайтла, гъамиша Аллагъадик умуд кутазвай ва икъл лугъузвай: "Къуй Аллагъади ам хийирдихъ авурай".

Са сеферда пачагъ вичин везир галаз, никлера авай къул ягъун патал рекье гъэтна. Мукъяйтсувилин нетижада пачагъдидергесдал вичин туплан хер авуна. Адай гъарай акъатна, пис хъел атана. Амма вири края Аллагъадин гъиле авайдахъ иннамиш тир везирди яващдиз лагъана: "Хъел къвемир, я пачагъ, къуй Аллагъади ам хийирдихъ авурай".

- "Вун гъихътин хийирдикай раказва?!! Туб атун зун патал хъсан кар гъикъл хурай?!!" - гъарайна пачагъди, генани гзаф хъел атана. Пачагъдини вичин гъилибанриз везир дустагъдиз гадарун ва адаз анжак недай са къас фуни хъвадай яд гун буйругъна.

И агъвалатдилай къулухъ са шумуд юъ алтана, пачагъди гурурчез фин къетла ва гъилибанрихъ галаз гуурч ягъиз фена. Гуурч ийдай чавуз пачагъ ва адахъ галай инсанаръяр сад санихъ алтана. Гъивандин гулын изфай пачагъ садлагъана вичиз ташшири, инсанрал душуш хъана. Абуру пачагъ юкъва тун, сад-сада килигна, лагъана: "Килиг садра адаз: багъа ва михъи парталар ала, - и чилерин регъбер чалай рази жеда".

И арада пачагъди гъарайна: "Гъихътин регъбер?! И чилерин иеси зун я! Зун и чкадин пачагъ я!" Амма вагъши инсанри ам кутунна, чинин пачагъдин къилив тухвана. Вагъши инсанрин пачагъ адаз хъсандаказ килигна. Туплан хер ала курла, адай гъарай акъатна: "Вучиз къуне заз нукъсан квай гуурч гъана?!"

Га икъл, хер алай туб себеб хъана пачагъ адаз авуна. Гъич къулухъ вил яз тавуна катна пачагъ, къвалив агакънамазди, сифте вичи дустагъда ацукъарнавай везирдин къилив фена, адаз лагъана: "Эй зи везир, вири гъа вуна лагъайвал хъана: зи туплан алай хер, зун патал хийирдин хъана". Пачагъди вичин къилел атай вири края везирдин ахъйна.

Вичин гзаф вахтунда дустагъда тун лугъуз, пачагъди везирдийвай багъишламишун талабна. Везирди пачагъдиз жаваб гана: "Эй пачагъ, багъишламишун талабмир, зун дустагъда хъундай зазни хийир хъана". "Эй везир, гъихътин хийирдикай раказва?" - мягътлер хъана пачагъ. "Нагагъ вуна зун дустагъда туначиртла, зунни вахъ галаз гурурчез фидай. Чун гъамиша санал хъуниз килигна, вагъши инсанри зунни къядай. Ви туплан хер ала курла, абуру зун гөрек хъанач, зал лагъайтла, гъич са херни алач, гъавиляй абуру зун недай", - жаваб гана везирди.

"Тади къумек" пишкешна

МЕРГЬЯМАТЛУВАЛ

Шагъабудин ШАБАТОВ

Эминхурунви Абдулнасир Москва шегъерда карчи я. Ери-бине Хуттаргъай тир адан буба рагьметлу Агъарегъим вичин вири умуръдин хурун агъалийрин саъламвилин къуллугъда акъвазай кас я. Ада вичин веледарни чарадан хер вичиндей къаз, дерди гъалтай инсандин

къуллугъда акъвазиз, мергъяматлувилиз вафалу яз чехи авуна, тербияламишна. Ингъе, и мукъвара адан хва Абдулнасир хурун жемятдин вичин патай садакъя хуий лагъана "Тади къумек" ("скорая помощь") цийи машин пишкешна. Ам датана халкъдин къуллугъда акъвазнава. Са касдилайни аслутушилиз низлазим аттайтла "тади къумек" гъазур я. Автомашиндиз маҳсус шоферни къунва, адаз мажибни икъардади вичи гузва, ягъламишдай кудай шейэрлайди таъминарзава.

Жемят патал ихтин баркаллу къалах авунвай адаз вирибура чухсагъуль лугъузва. Къуй вичин девлетар са шумуд виш сеферда артух хурай. "Авай чкадай аватнани жагъида", лугъузва бубайри. Дүз гафар я. Ахътин варлу, жумарт инсанар чи халкъдин арадай акъатун халкъдин бахт яз акъвазва заз.

Квездидани?

Пешекардин мецелай

Аслан РУСТАМОВ

Мегъүн тарцин, ваклан кирийрин (облепиха), японский сафорадин чкалри бедендиц квай шекердин къадар къайдадик кутада. Цикорийдин ва репейникдин (къакъар) дувулри чларар, сарар, кикер мягъкемарда, вилерин экв хъсанарда. Абурук табагъдин шайэр, А, Е, С, В, В-2, В-6, В-9 витаминар, Омега-3, Омега-6, Омега-9 кислотаяр ва кремний газф ква.

Ваклан кирийрин (облепиха) чкалри иммунитет хажада, риклин квалах хъсанарда, бедендиц иви тимил хъсанвойла, ам къайдадиз хиз иринламиш хъсанвой (язва) хирер, остеопороз азарар сагъариз къумек гуда.

Хъарху тарцин таза хилерин чкалри хъарху бедендиц авай йоддин къадар ва нефесдин органар къайдадик кутада, гъакъни бедендиц авай жуъреба-журе паразитар (шарар ва мсб.) рекъидай, зигъин хци ийдай ва щитовидный железадин азарар сагъардай къуватава.

Чуру шабалтрин чкалри риклин азарар, тромбофлебитар, фалужкин, варикоздин азарар сагъариз ва бедендиц квай холестерин тимилариш къумек гуда.

Цвелин тарцин чкалар куль тварар акътна, дақуна яру хънал гъидай (восполительный) азарар (маститар, циститар, киста) сагъар хъийдай къуватлу антибиотик я.

Гъулчин тарцин, аморфдин, лимондин, чуру пинидин чкалар нервияр секинардай ва хъсан ахвар гъидай дарман я. Лимондин, чуру пинидин, чумалрин, мерейрин, малинадин тарарин чкалар ругур гъалимади хъсандин иви къери ийда.

Ичин тарарин таза хилерин чкалри, жи-къирин ва иниирин тарарин дувулри, гъакъни пырейдин ва свиноройдин дувулри дуркунар, туъкуъл ва цварадин куркур къумадикай ва куль къванерик михъ ийда.

Японский сафорадин ва "семиренко" сортунин ичин чкалри, квала гъазурнавай ичедин сиркедин ва японский сафорадин майвадин ва цукверин тұтурарин настойка-дин къумекдалди остеохондрозар, артритар, юкъян тарцин грыжа ва жалгъайрин азарар сагъар хъийда.

Хъуытъун вахтунда верхи тарцин чкалри, ширеди ва тұрары артритар, миозитар, иринламиш хъсанвой хирер, подаградин, хамунин азарар сагъариз къумек гуда. Адак витамин С газф ква. И карди кларабар куль-куль хъунин хуъда ва остеопороздин азарни сагъардай.

Хурмадин чкалар вилерин экв хъузиз къумек гуда, гъакъни бедендиц иви тимил хъунин, зобдин, риклин азарар сагъарда. Адак витамин С, марганец, магний, цур, ракъ, йод, фосфор, кальций газф хъунин нетижада кларабар ва члачахар куль хъунин хуъда.

Машмаш тарцин чкалар аялдик квай дишегъидин бедендиц квай ивидин къадар къайдадик кутада. Адак кальций, магний ва ракъ газф ква.

Хъуытъун вахтунда къурай машмашар иллаки хъирлу я. Чкалар ва къурай машмашдин зуар ругур гъалима вахт-вахтунда ишлемишиз хъайлита, ратарин квалахни къайдадик акатда. Амма шекердин азар авайбуруз ам ишлемишун меслят къалурзава.

Салан къацу хъичарик (шивитар, шпинат, сельдерей, петрушка, салатдин пешер) гъакъни таза помидоррик ва афнийрик (абур битмишадила дарманар ишлемишнаваиз хъайлита) витаминар, микроэлементар, биологически активный шайэр иллаки газф ква. Шпинатиди хук хъсандин михъ ийда ва бедендиц квай шекер къайдадик кутада.

Эвкалиптдин чкал (эфирдин ягълудик газф цинеол ква) къиздирма, нефесдин, сталяжем азарар сагъар хъийдай хъсан антибиотик я. Цинеолди стрептококар, стафилококар, дизентериядин палочка ва маса микроорганизмаяр рекъида.

Чистотелди ва авианафтади комплекс-nidakaz санал рожистый воспаленидин ва хамунин азарар лап хъсандин сагъар хъийда.

Эвкалиптдин ягълу чкалда, тұруара, дувулра газф жеда. Чкалар ругур гъалимади иринламиш хъана дақунвой чаяр, гинеко-

логиядин азарар сагъар хъийда. Ингаляциядин күмекдалди, гъалимади (сугакда са шумуд сеферда) нефесдин азарар сагъарда. Ингаляция авун патал 200 мл циз 10-20 стап эвкалиптдин ягълу вегъеда.

Чуру чуъхверин ва хъарху тарцин чкалри беден жуъреба-журе шарапик михъ ийда, зигъин хъсанарда, щитовидный железадин азар сагъарда.

Жумун тарцин чкалри хуквадинни ратарин квалах къайдадик кутада.

Къульын цуквери, гергеррин, мухан, силин, инжи векъин, прунздин, гъажибугъдайрин дувулри беден иви тимил хъунин хуъда. Лурсари остеопороз азар сагъарда.

Цик кутунвой салан майвайрик ва къарникъузрик, гъакъни виртледа ва я шекердин сиропда гъазурнавай емишрик квай хийрлу вири шайэр кумукъда, эгер абур ифирнавай чкада гъял тавунваз хъайлита.

Амарантдин ва расторопшадин тумуни ва ягулуди иммунитет, чулав лекъ ва мефти хъсандин хуъда.

Хъуытъун вахтунда гъульун продуктар ишлемишун иллаки хъирлу я. Абурук кремний, кальций, витаминар, ракъ газф ква.

Витамин С газф квай цурун пешерин дувулри, тумуни кларабар ва члаха-члахар чуру хъунин хуъда.

Эфирнавай чкада гъял тавунвой къурай емишар, яргъалди хвенвай тазабурулай хъирлу я.

Чкалрик гъазурнавай гъалимайрик, каралай витаминар, химиядин элементар ва эфирдин ягълуюр вири кумукъаза.

Шекердин азар галачир умур

Халъдин медицинадин асииррин тарих авай текрибади къалурзайвал, газф азарар нервияр къайдадикай хкатунилай, иммунитет агъуз аватуннай асту я. Месела, шекердин азар (диабет) поджелудочный железадин квалах ва нервияр къайдадикай хкатайла арадал къевза.

Шекердин азардин лишанар:

1) сиверай къур акъатда (са юкъуз 3-4 ляд хъвада);

2) ара-физ сивера ширин дад жеда;

3) хамунал хъсанвой хирер-къацар сагъариз четин жеда;

4) гъамиша галатнавайди гъиссада;

Ағадыхъча и азар сагъарун ва профилактика патал, халъдин медицинада ишлемишавай рецептар гузва.

Азар сагъарун патал инсулин ва адас ухшар авай "инулин", "цинорин", гъакъни хром квай продуктар ишлемишун лазим я (хромди ивидик квай глюкоза тергзыва).

Шекер къайдадик кутадай агъадихъ галай продуктар 30-40 йикъан вахтунда ишлемишун лазим я:

1) цикорийдик газф къадар инсулин ква (адан шире ва къаришма ишлемишда);

2) къацу пахлайрин ругур тавур шире (инсулин);

3) шипнат (анжак тазади) - шире ва таза хъчар;

4) таза серг;

5) артишок - таза хилер ва шире (цинорин ва инулин ква);

6) ваклан кирияр (емишар, чкал, пешер, ягуль) - инулин, инсулин, А, Е, С, В, К витаминар ква. Адан шире, гъалима, мураба ишлемишда;

7) амарантдин тум - адак инсулин, инулин, А, Е, С группадин витаминар газф ква. Адан хъчарин ва цукверин шире, гъалима, чай ишлемишда;

8) яралмаяр (топинамбур) - инулин ква - шире ишлемишда;

9) цантарар (чабрец) - цуквер, хъчар, гъалима, шире ишлемишда;

10) неклед хъч (одуванчик) - пешерин, дувулрин шире - инулин - шире ва таза хъчар ишлемишда;

11) петрушка - инулин - шире ва таза хъчар ишлемишда;

12) къалгъандин (репейник) дувулрин гъалима - инулин, А, В, С, Е, Р витаминар ва омега-6 гъери ква;

13) клерцар - ивидик квай шекер тергда - инулин, цинорин ква (бронхит сагъарда). Некледа авай ва дигмиш хъанвой хехвер ва абурун къариши ишлемишда;

14) мегъвер - инулин ква - абурун шире ва абурун гъульукъай авунвой фу ишлемишда;

15) гречка - инулин - шире ва шурпа ишлемишда;

16) годжа - инулин - емишар ишлемишда.

Гъса вахтунда хром газф квай агъадихъ галай продуктарни 30-40 йикъан вахтунда ишлемишда:

1) гъажибугъдадин тварар ва адан чларин - гъалима;

2) календупадин цукверин гъалима;

3) ваклан кирийрин таза емишар, гъери, шире, мураба;

4) таза келемдин хъипи хъанвой юкъ;

5) хъипи помидорар ва абурун шире;

6) каннайрин дувулар - шире;

7) креветкяр, ракар, крабар ва абурун курь ругуна кланда (абур газф къадар цинк, хром ва кремний ква);

8) гинконгдин в шурван пинийрин шире ва таза емишар;

9) грейпфрутдин емишар - шире;

10) бананар, лимонар, емишар, шире, лимон хам аламаз (витамин PP);

11) лимоннидин цуквер - гъалима;

12) японский сафорадин гъалима - настойка;

13) квала тукъурнавай ичерин сирке янавай балуғудин (горбуша, щука) хъипи таза куыр;

14) клерцар, шуымягъар, арахис - хевхер;

15) куркума, бадамжанар, патиссонар - тазабур ва салатар;

16) зейтундин гъерида чранвой хуърун верчерин ва туртурдин какайрин хъипер;

17) машмашдин цилер (шекердин азар авайбуруз машмашар чеб түүн къадагъя я);

18) зейтундин гъерида чранвой картуфар ва шире;

19) чулав турпадин шире;

20) буран, адан цилер ва шире (цилер къуруннавайбур);

21) къарпуздин, ципицрин цилер, ракъинин цукверин семечкяр (куруннавайбур);

22) палар аламаз ругунвой гергеррин, мухан, дуыгъудин гъалима - 12 сятда це тұна тада;

23) зейтунар ва ракъун банкада авай зейтунин "экстра" гъери;

24) ибурулай гъери, судак, вобла, сельдь, палтус, скат, семга, усач, форель, күтүтүм, түненец балуғтар түүн газф хийрлу я.

Фу:

1) гергеррин;

2) силин;

3) паларин (отруби);

4) гъажибугъдадин;

5) мегъверин гъульрун.

Къелекай рахайтла, гъульун ири ва рукељский къел ишлемишна кланда (сугакда 5 гр).

Азарлу кас сагъарун патал гъазурдайла ва сагъардайла түүнин къадагъя продуктар:

1) гъар гы жуъредин хъайтлаши хутар ва машмашар;

2) шекер;

3) вирт ва вирт квай продуктар;

4) ширин сортарин ичер ва чукверар;

5) пинияр, вишньяр ва ширин маса емишар;

6) гъерен ва данадин як;

7) мурабайрин джемар;</p

Жавабдарвал гысс ийин

АЧУХ ВЛАСТЬ

Дагъви ШЕРИФ

22-ИЮЛДИЗ "Дагъустан" РИА-дин конференцийрин залда "Ачух власть" лишандик кваз Роспотребнадзордин Дагъустан Республикада авай Управленидин регбэр **Элеонора ОМАРИЕВА** журналистирихъ галаз гүрүшмиш хъана. Мярекат, адет хъанвайвал, информаагентстводин директор Мегъамед Мегъамедова ачухна. Республикадин государстводин кылини санитарный духтурди субъектети вичи регбэрвал гузай управление квалахдин нетижарад РР-да 13-чкадиз лайихлу хъанвайдакай хабар гүнилай башлашина. Ам санитариядин ва эпидемиологиядин жигъетдай Республикада гузчилал тухузвай тегъердални ақвазна.

Чун анжакх Дағъустандиз хас, къунширилай тафаватлу хаталувилерал расалмиш хъун мумкин я. Вичин төбиатдин шарттар себеб яз Дағъустан инфекциядин бязи азарар (туляремия, лептоспироз, конго-крымск геморрагическая лихорадка, чума) пайда хъун мумкин тир чка я. Са вахтара чи Республикадин сергъятра холера чканвай. И азарар мад сеферда винел ахъялт хъувун мумкин я. Ихтиин хаталувал гъял тавунвай цин, канализациядин месэлайрихъ галаз алакъалу я. Ингье Дағъустандин Огни шегъерда хъайи душушьдин бинедани и месэлайр кваз такын, абур гъял тавун я ава.

Элеонара Омаревади "Юридический къурлуштин ва кылдин карчийрин ихтиярар хъунин гъакъиндай", Федеральный закон къуватда авай шарттарда Роспотребнадзордивай мус хъайтлани гъар жуъре ахтармишунар кыле тухуз тежезвайдакай лагъана.

- И къанундин сергъятра аваз чавай планамишнавай ахтармишунар пуд йисуз са сефердилай артух кыле

тухуз жезвач. Яни агъали карчивилет машгъул хъанвай сифтегъан къве ийсан вахтунда ам чи ахтармишунрик акатзаявач. Эгер а карчирикай гузай татугайвилерикай агъалийрилай арза агакъайтла, чан анжакх гъа арзада къалурнавай тереф ахтармишдай ихтияр ава. Амай вахтара чна прокуратуради истемишунрал амалзая. Гъа са вахтунда чи къуллугъди карчийрин ихтияррин гъакъиндай гъич са жуърединни шағадатнамаяр гузвач. Чна гузай ахътин лицензияр анжакх здравоохраненидин ва образованидин идарайзир герек жезва. Карчияр чеб кеспидив эгеччунай хабардар авунин жуъреда. Судди тестикъар авуртла, абуруз эвзедин пуларни хугда.

Санлай Республикада хъвадай цин месэладикай раҳадайла Республикадин государстводин кылини санитарный кылини духтурди малумарайлал, ам ахътин михъиди туштлани, виликан йисарив гекъигайла, адан ери са къадар хъсан хъанваз ақвазва. Амма хъвадай цин гъял писавай чайра инфекциядин эпидемияр хъунин къурхулувал артух я.

Элеонора Омаревади чин къурлуштин сайтда "ифей линиядин" номерар авайдакай, гъакъл сайтдиниз арзаяр къхъиз жезвайдакай хабар гана.

Соус гъазурин патал чичекдин са чехи кыил кульпүз-кульпүз күткүннин, чемеда тагъламышда, яни хъуттул жедайвал. Чичекдин хуракъдин са түрүнин авай томат ва күткүннинай хъчарни вегъида. Къвед-пуд дөкъикъада ара физ хукурда ва томат тагъламиш хъайила, ңалай алууда.

Регъенвай як къелни истивут вегъена, чичекни кваз кылди чрада. Чранвай бадамжанар юквалий къен ақтайдайвал атуда, яни шикилда ганвайвал, жибинизр ушшар къайдада.

Дүниядик халқаралык
хүрекар

Къене регъенвай як авай
бадамжанар

И жуурда гъазурнавай бадамжанрин къене квевай неинки регъенвай як, гъакъл майвайарни тваз жеда. Къене як тунвай бадамжанар гъазурин паталай чаз лазим къведа:

сад хътиин күд бадамжан;

0,5 кг регъенвай як;

2 кыл чичег (сад регъенвай яклик акадардайди, мулькүнди соусдик);

хуракъдин са түрүнин авай томат;

чурун патал семечкадин члем ва соус гъазурин паталай хуракъ недай са түрүнин авай цуурнавай (михъи) члем;

регъенвай чулау истивут, къацу хъчар, къел.

Квев ағъадихъ галай шикилда къалурнавайвал, бадамжанрилай зулар-зулар хам алууда. Ахпа абуру семечкадин чемеда хъуттул жедайвал, са ңуд де къикъада къван чрада. Бадамжанрин къвалар яру же дайвал, пад элкъуриз чрана къанда.

Соус гъазурин патал чичекдин са чехи кыил кульпүз-кульпүз күткүннин, чемеда тагъламышда, яни хъуттул жедайвал. Чичекдин хуракъдин са түрүнин авай томат ва күткүннинай хъчарни вегъида. Къвед-пуд дөкъикъада ара физ хукурда ва томат тагъламиш хъайила, ңалай алууда.

Регъенвай як къелни истивут вегъена, чичекни кваз кылди чрада. Чранвай бадамжанар юквалий къен ақтайдайвал атуда, яни шикилда ганвайвал, жибинизр ушшар къайдада.

Абурун къене сифте чранвай регъевай як твада ва винелай гъазурнавай томатдин соусни яда. 180-200 гр. вилик амаз иfirнавай духовкада къад-къанни вад дөкъикъада къван чрада.

Консервийрин балугъ квай салат

И салатдиз чаз лазим къведа:

консервийрин банкада авай "горбуша" балугъ;

къеви сортарин ниси - 200 гр;

ругунвай картуфар - къвед бес жеда;

майонез - 150гр;

къаймак - 100гр;

са кыл чичек;

ичерики ххуднавай сирке - 30гр;

къацу чичекар - 30 гр;

бальзамический сирке - 20 гр.

(Къвале хуракъдин рикълай кайваниривай граммар гысаб таврутлани, хизандин къадардиз килигна гъазуритла жезвайдай я. Хуракъдин гъазурин вердиш касдивай, лугъудайвал, лазим яз акурвал продукттар ишлемешиз жеда).

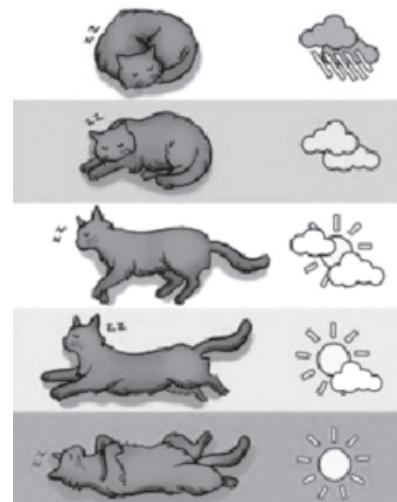
Икълай салаттазурун патал сифте кульпүздаказ чичек күткүннин, адан винелай ичерики ва бальзамический сирке иличада. Ругунвай картуфар төркадай яда. Винелай сад-садак акадарнавай къаймакни майонез гүцдә ва күткүннинай хъчарни къваха. Чичекдикай яд худуда хъсан и къатунин винелай эцигда. Төркадай ниси яна, адан са пай салатдин винелай эцигда. Консервийрин банкада авай балугъдин гъа банкада амаз түр яда, я туш хъи, шиш илисиз, хъсандин кульпүз ийида. Кульпүз авунвай балугъ нисидин винелай эцигда. Абурун винелай күткүннинай къацу хъчар ва амукъиннинай ниси къваха хъийида. Къаймакни майонез сад-садак акадарнавай къаришма винелай ичирда. Ихтиин салат квевай къацу хъчаралди (иштаягъи ачух жедайвал) безетмишиз жеда.

Гъазуралы - Жамиля ГЬАСАНОВА.

Гъайванарни къушар - синоптикар

Ирина МУРАДХАНОВА

Алай вахтунда газаф инсанар Интернетдикай менфят къацунал машгъул я. Анай гайи гъи суалдиз къандатлани жаваб жағызыла, тъатта гъавадин, төбиатдин гъаларни са гъафте, варз виликамаз чир жезва. Яраб Интернеттеди жедалди яшамиши хъайи чи ата-бубайри гъавадин гъалар гъикчи чирзайтла? И кардис күймек яз гъайванарни къушар гекъевай къван. Бубайри абурун амалар, абур авай гъял ахтармишайла, гъавадин гъаларихъ галаз абурун сих алакъа авайди чир жезвай. Месела, куыгъне вахтарлай инихъ кац къвалин субъұрлуп гъайван яз гъисабзала, гъикчи лагъайтла адан гъар са амал төбиатдин гъаларихъ галаз гекъигиз жезва. Ша чна ихтиин къетен са шумуд лишандиз фикир гүн: егер каци, пичинин къилил ақынана, вичиз чимивал къачузваз хъайтла, къуыд лап къевиди, мекъиди жеда лугъудай; егер ам руфун цавална къатканваз хъайтла - мукъвара чимивилер хъун вилив хъудай; егер ада къармахривди чил чухвазваз хъайтла - инсанар гар жедайдахъ инаниш тир; каци далудиз рагъ гузватла - мукъвара марф къвада; егер ада пацар ви-

чин къаник чуныхзавайтла - мекъивилер жеда ва гъа икъл мад. Алай дөвирда алимири и къалах тестикъарнава. Гъакъинъатдани, гъайванри гъайвадин дегишилдер хъсандин гъиссазала. Атмосферадин давление төбиятдеги дегиши жезмаздини, гъайванрин амалар, чеб тухузвай тегъерни дегиши жезва.

Каци хъиз, кицини гъава дегиши жедайдакай хабар гуда. Месела, ңайланаран яғыз, ңаву къукъумар ийидалди, къати марф къвадалди виликамаз кици чиле къатадда. Кални гъа ихъгин-бурук акатзая. Эгер кали няниз къанихдаказ векъ нез ва тімил яд хъвазваз хъайтла - қуынхъ марф къвада. Гекъигайла, адан ери са къадар хъсан хъанваз ақвазва. Амма хъвадай цин гъял писавай чайра инфекциядин эпидемияр хъунин къурхулувал артух я.

Элеонора Омаревади чин къурлуштин сайтда "ифей линиядин" номерар авайдакай, гъакъл сайтдиниз арзаяр къхъиз жезвайдакай хабар гана.

Консервийрин балугъ квай салат

И салатдиз чаз лазим къведа:

консервийрин банкада авай "горбуша" балугъ;

къеви сортарин ниси - 200 гр;

ругунвай картуфар - къвед бес жеда;

майонез - 150гр;

къаймак - 100гр;

са кыл чичек;

ичерики ххуднавай сирке - 30гр;

къацу чичекар - 30 гр;

бальзамический сирке - 20 гр.

(Къвале хуракъдин рикълай кайваниривай граммар гысаб таврутлани, хизандин къадардиз килигна гъазуритла жезвайдай я. Хуракъдин гъазурин вердиш касдивай, лугъудайвал, лазим яз акурвал продукттар ишлемешиз жеда).

Икълай салаттазурун патал сифте кульпүздаказ чичек күткүннин, адан винелай ичерики ва бальзамический сирке иличада. Ругунвай картуфар төркадай яда. Винелай сад-садак акадарнавай къаймакни майонез гүцдә ва күткүннинай хъчарни къваха. Чичекдикай яд худуда хъсан и къатунин винелай эцигда. Төркадай ниси яна, адан са пай салатдин винелай эцигда. Консервийрин банкада авай балугъдин гъа банкада амаз түр яда, я туш хъи, шиш илисиз, хъсандин кульпүз ийида. Кульпүз авунвай балугъ нисидин винелай эцигда. Абурун винелай күткүннинай къацу хъчар ва амукъиннинай ниси къваха хъийида. Къаймакни майонез сад-садак акадарнавай къаришма винелай ичирда. Ихтиин салат квевай къацу хъчаралди (иштаягъи ачух жедайвал) безетмишиз жеда.

Гъазуралы - Жамиля ГЬАСАНОВА.

“Анжи” гъалиб хъана

Нижегороддин футболдин “Волга” клуб футболдин милли лигадин къвенквичивал патал пуд лагъай турдин ақъажунра “Анжидиз” 1:3 гысабдалди кумукъна.

“Волгадин” варариз тупар Асильдарова, Гъажибекова, Сердерова яна, чебни къугъунин къвед лагъай паюна. 82-декъикъада Илья Кухсарчука яргъал мензилдай ягъай са туп “Анжидин” варариз фена. “Волгадин” кълин тренер Андрей Талалаева вичин камандадин къугъунайкай баянар гудайла, “Волгада” тежрибалу спортсменар амачирди къейдна. Ада гъакъни клубдин жегъил футболистриз тежриба бес тахъайдакайни лагъана. Санлай тренерди къугъунилай разивал къалтурна ва гъульжетра “устадвал авай команда” гъалиб хъайиди къейдна.

Премьер-лигадиз экъечтайтла...

Эгер футболдин милли лигадин (ФНЛ) сезондин нетижайрай команда дадилай премьер-лигадиз экъечиз алакъайтла, “Анжидин” къугъунрин иштиракчийри ва тренеррин штабдин гъар сада 150 ағъзур евро къачуда, - хабар гузва ИТАР-ТАСС-ди клубдиз мукъва чешмейрин бинедаллаз. Агенстводи рикъел хизвайвал, ФНЛ-дин алай сезондин вилик Махачкаладин клубдин вири, цийибурни кваз, спортсменри контрактрап къулар чугуна. Абура футболистрин вацран мажиб 300 ағъзурдалай гзаф тежедайди къейднава.

Малум тирвал, алатай чемпионатдин нетижайрин бинедаллаз эхиримжи чкадал ақъатай Дагъустандин команда Россиядин премьер-лигадикай хкатнай.

Азаддиз къуршахар къунай

Дагъустандин пагъливан Мегъамед Шахрудинов азаддиз къуршахар къунай Эрминистанда Олимпийский къугъунрин гимишдин призер Степан Сарксисянан приз патал къиле фейи международный турнирда гъалиб хъана, хабар гузва wrestdag.ru-ди.

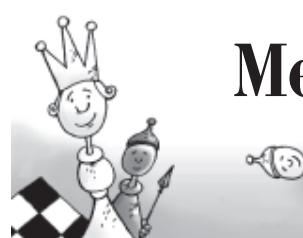
Гъульжетар 19-20-иүлдиз эрменийрин Ванадзор шегъерда къиле фена. Турнирда 9 ультквадай 120 спортсменди иштиракна. Турнирдин къизилдин медаль дагъустанви пагъливанди 86 кг агакъна заланвилин категорияд гъульжетра къазанмишна. Олимпиададин Хасавюртдин резервный училищедин тербиячи ярумчук финалда Эменистандин хъяна-вай къватлалдик квай 3-чка къур чи ватанэгъли Муса Муртузалиеван винел гъалиб хъана. Дагъустандин мад са пагъливан Халил Аминова (70 кг.-див агакъна) турнир 5-чка къуналди ақъалтларна. Командайри-санлай къазанмишай медалприн къадардалди 1-чка Гуржистандин (2-4-2), 2-чка россиянвийрин (3-1-3), 3-чка иранвийрин (3-1-1) командайри къуна.

Адлерда тренировкаяр

Россиядин кар алай азаддиз къуршахар къадайбур ийкъара чирви-перинни тренировкайрин къватлалдик кваз Адлерда хъана. Им Ташкентда сентябрдиз къиле фидай дүньядин чемпионатдиз милли команда гъазурин сад лагъай пай я. Къед ви пуд лагъай этапар Кисловодска ва Подмосквъеда къиле тухуда.

Къватлалдик 42 пагъливандиз эвер ганвай. Амма чин харжидалди атанвабури кваз “Гатфар” пансионатдин базада 60-далай виниз пагъливанар тренировкайрал машъул хъана. Алай этапдин гъазурвилера “къватлалдин” иллаки физический гъал хъсанаруниз фикир гузвой. Икк, гъафтеда пуд юкъуз абуру майдандал къвалах ийиз, амай вахтунда тренажер-рал мускулар мяъкемарна, чукурунар, вире сирнав авунал машъул хъана, футболдал регбидал къугъвана. Адлерда ихътин мярката 19-июлдиз ақъалтна. Къве гъафтедилай пагъливанар мад санал къватл хъжеда ва ийсан къилин гъужумриз гъазурвилер акун давамарда. Гъа члавалди абуру Эрминистанда, Грецияда, Азербайжанда ва Польшада къиле фидай международный турнирра иштиракда.

Чемпионар яз хазвайди туш, дурумлу зегъметдалди жезвайди я

Международный йикъаз талукъарна

1966-йисалай инихъ 20-иүлдиз вири дүньяда шахматрин международный югъ къейдзава. И сувар 1924-йисуз Вири дүньядин шахматрин Федерациядин (ФИДЕ) къаарардин бинедаллаз къиле тухузва. Перс чалай таржума авурла, шах мат-шагъ къена лагъай чал жезва. Шахматрин ватан Индия я. Ана шахматрилай вилик V асирда чатуранга къугъун пайда хъанай. Урсатдиз шахматар тахминан IX (ва я X) лагъай асирда ақъатна.

Икк, сад лагъай группадик 43 шахматист ақатна. Шахматрай КМС-дилай ағъуз тъварар авай къугъунрал рикъел алайбуру Б группада гъульжетар къиле тухувана. Абуруз финалдиз ақъатун патал сифтегълан хъсан цүд касдин жергедик ақатунин чарасуval авай. Дагъустандин шахматистар гъульжет-

арадай къуватлу шахматистар чара авуна. Иштиркцияр къве А ва Б группайр пайна. Сад лагъай группада республикадин кар алай шахматистар къугъувана: гроссмейстерар, мастерар, спортдин мастервиле кандидатар (КМС).

Икк, сад лагъай группадик 43 шахматист ақатна.

Шахматрай КМС-дилай ағъуз тъварар авай къугъунрал рикъел алайбуру Б группада гъульжетар къиле тухувана. Абуруз финалдиз ақъатун патал сифтегълан хъсан цүд касдин жергедик ақатунин чарасуval авай. Дагъустандин шахматистар гъульжет-

Международный гроссмейстер
Жакай Жакаев

рик гужлу гъевесдивди, екез фикир желб авуналди экечина - Приздин фондунда 40 ағъзур манат авай эхир. Дүззаказ къугъунин кардал гъучивал ва судъядин везифаяр МБОУ-дин ДОД-дин “А.Е.Карпован тъварунихъ галай шахматрин шкодадин” тренер-преподаватель Александр Лаштева къиле тухузвай. Турнирдин нетижайрай пуд ка лидерар хъана: Камил Къардашева сад лагъай, Жакай Жакаев - къед - ва Пата Бариева пуд лагъай чакаяр къуна. Гъалибчийриз, призерриз пулдин пишкешар, грамотаяр ва медалар гана.

Агалкунар къазанмишна

Московский областдин Дзержинск шегъерда азаддиз къуршахар къунай къиле фейи Россиядин чемпионатда Дагъустандин устадри-ветеранри агалкунар къазанмишна. Ана иштиракай 17 касдикай вада къизилдин, къуда - гимишдин, пуд касди бурунждин медалар къачуна. Гъалиб хъайибурун арада Нариман Сулейманов (58 кг, группа С), Карим Ашурапиев (75 кг, группа F), Хамзат Исраилов (85 кг, группа С), Мегъамед Бадрудинов (85 кг, группа G) ва Нажмуддин Нажмуддинов (130 кг, группа Е) ава.

Чемпионри 24-августдиз Сербиядин меркез Белград шегъерда жедай дүньядин къенквичивлин гъульжетра иштиракда.

Жаванрин бясер

Абхазиядин Сухум шегъерда 1998-2000-йисарадидедиз хъайи жаванрин арада азаддиз къуршахар къунай къиле фейи международный тур-

нира чин заланвилин категорийрай Сослан Губжева, Артур ва Альбек Герговри бурунждин медалар къачуна. Акъажунра СНГ-дин ультквейрин санлай 200-далай виниз пагъливан иштиракна. Баксан шегъердин олимпийский резервдин аялринни жаванрин спортдин маҳсус школадай икъажунра 11 спортсменди иштиракна. Бягъсериз абуру СССР-дин спортдин мастер Альберт Гергрова ва Россиядин спортдин мастер Артур Пшукова гъазурна. Призерриз гъульметдин грамотаяр, медалар, кубокар гана.

Лайихлу хъана

Ийкъара Румыниядин Бухарест шегъерда панкратиондай Европадин чемпионат хъана. Ана Баксан шегъердин олимпийский резервдин аялринни жаванрин спортдин маҳсус 2-нумрадин школадин тербиячи Альберт Шогенов (62 кг) къизилдин медалдиз лайихлу хъана. Альбертан яшар 23 иис я. Жегъил ятлани, ам панкратиондай спортдин международный классдин мастер я. Алай вахтунда спортсмен октобрдиз Будапештда къиле тухудай дүньядин чемпионатдиз гъазур жезва.

Чин гъазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА.

ДНР-дин властри Малайзиядив Чулав ящикар вахкана

ДНР-дин властри чин мулкунал аватай "Боингдин" чулав ящикар Малайзиядин экспертир вахкана, хабар гузва "Новости" РИА-ди. Эксперти лагъайтла ИКАО-дин (ICAO, Международная организация гражданской авиации) пешекариз а ящикар мукывай ахтармишдай мумкинвал ганва.

ДНР-дин паталай аин премьер-министр Александр Бородаяниице-премьер Андрей Пургина вешилвал авуна. Терефри ящикар сада мукывад вахкунин официальный актунал къулар чугуна.

Малайзиядин делегациядин кыли къейд авуравал, чулав ящикар хъсан гъалда ава ва мукъва девирда абур расшифровка авунин квалах башламишда.

Амстердамдай Куала-Лаумпурдиз физвай MalaysiaAirlines авиакомпаниядин самолёт 17 июлдин нянихъай Донецкдин мулкарал күквар хъана. Лайнердин бортунга 298 кас авай. Абур вири телеф хъана. Украина-дин властарни ополченцияр и вакъиадин патхъай тахсиркарвал сада садан хтве тваз алахъана.

Кернеса Аваковак тахсир кутазва

Харьковдин мэр Геннадий Кернеса вичин чандиз къаст ийиз алахъунай Украина-дин МВД-дин министр Арсен Аваковакни Харьков областдин губернатор Игорь Балутадик тахсир кутазва. Идакай 112.ua порталди хабар гузва. Шегъердин кылин фикирдалди, адан чандиз къаст ийиз алахъуна Россия-дин гел авач.

"За абуруз (силисчийриз) жуван шак физвайбур вужар ятла лагъана, яни Аваковакни Балутадин тъварар къуна. Фейсбуқда абуру къынар авунтай ящик хайдалай къулухъ вири малуматар винел ақытна, зун а кхынрин чалахъ я. Гъелелиг завай ачхудиз а кардикай лугъуз жеда хъи, силис - им вилериз рухъ квалахун я, силис - ваъ. Дело майдилай къарагъарнава, къе ингье июль я, адам алай чкадилай юзантай са затни авач. Зун саклани гъавурда ақызвач, а дедодай къенин йикъалди вуч авунва", лагъана Кернеса.

Егер вичин чандиз къаст ийиз алахъай тахсиркарив жаза агақъар тавартла, Кернеса вичи Европейский судиз арза кхын мумкин тирдакай лагъана. Авакова вичи лагъайтла, Харьковдин мэрдин чандиз къаст ийиз алахъунахъ галаз вичин алакъа авач лугъуз тестикъарзана.

Кернесал гъужум алай йисан 28-апрелдиз авунай. Шегъердин кыли экунахъ звер-

дайла къве гульле акъуна. 29-апрелдиз ам операция авун патал Израилдиз рекъе тунай. Харьковдиз ам 17 июндиз хтана.

Крымдиз күмек патал варлуйрал рейсадвилин налог эцигда

Госдумадин депутаттин дестеди рейсадвилин махсус налог кардик кутадай законо-проект түкъурнава, анын къведай пул Крымни Севастополь аваданламишуниз харжда. Идакай "Известия" газетди Госдумадин энергетикадин комитетдин член Андрей Крутова гафарал асаслы из хабар гузва.

Ада къейд авуравал, РФ-дин цийи субъектар гөрек къадар финансалди тамин тавуна цүдтэй ийссар хъана, бюджетда исятда пулни авач.

Нормативный актунин проектдик йисан къене 12 миллион манатдилай виниз тир къазанжи къазанмишавай россиявийриз НДФЛ 13-процентдилай 30 процентдилай къван хажунин дегишвилер күтадай фикир ава.

И проект түкъурзавайбурун гъисабралди, "еке налог" гудайбурук санлай къачурла улкведин 0,2 процентдилай газа тушиз агъалияр акатда.

Метрополитендин начальник къуллугъдикай азадна

Москвадин метродин начальник отставкадиз ракъурна. Идакай улкведин меркездин гъукоматдин заседанидал Москвадин мэр Сергей Собянина лагъана, хабар гузва ИТАР-ТАСС агенстводи.

Ада къейд авуравал, эхиримжи йисара метрода гъерекатдин состав цийи хъувунин жигъетдай еке квалахар кыле тухванва, гъакни къуллугъчийрин мажибар хажнава метро техникадин жигъетдай къайдадикай хкатунин дульшашар тимил хъанва.

"Ятланы, 15-илюдиз Арбатско - Покровский линияда арадал атай дульшаш - им мусибат я, ада икъван гагъда авур вири чехи квалахар вичин хъендик кутуна, гъавияй метрополитендин руководитель Иван Беседин къуллугъдикай азадзана", - лагъана Собянина.

Меркездин мэрди метродин цийи начальниктайнана - Димитрий Петров. 22-илюдади ада РЖД-дин компанияда квалахавай. 2010-йисан февралдилай ада еке йигинвал аваз гъерекат авунин рекъяй дирекциядиз регъбервал гузвой.

Иван Беседин "Московадин метрополитеен" ГУП-дин начальниквиле 2011-йисан 7 февралдиз тайнарнай.

Украинадин армияди Луганска ислягъ объектрал бомбаяр вегъизва

Москва, 22-июль. РИА-Новости. Украинадин армиядин күшүнри Луганска эсиллагы ислагъ чрайрал бомбаяр вегъизва, хабар гана RT изданидиз шегъерда квалахавай ОБСЕ-дин вешил Кай Виттрупа.

Украинадин армияди авур гъужумрин не-тижада Луганска чланвай чрайрээ вичин амадагрихъ галаз килигайдалай куулухъ, Виттрупа лагъана: "Эхиримжи са шумуд юкъуз ина эсиллагы ислагъ чрайрал - яшайишдин квалахар, фабрикайрал, квартирайрал бомбаяр вегъизвайди заз тестикъ хъана. И ксари са затни авунвайди туш, абур ина анжах яшамиш жезва. Абуру вуч къачузва? Ингье и осколкая".

"Хъультуын вахтунин" закондад къул чугуна

Москва, 22-июль. INTERFAX.RU. Президент Владимир Путин сятерин экъребар хъультуын вахтунин чкадал хун патал акуднавай закондад къул чугуна.

И закон 2014-йисан 26 актюбрдиз сягин 2-даз къуватда гъатда. Документдад асаслы из, Роосиядин мулкунал сезонриз "вахтар дегиш" тийидай 11 зона тайнарнава.

"Хъультуын вахтунин" гъакъиндай парламентдин гъукоматдин арада са шумуд сеферда хци рахунар кыле фенай. Алай вахтунда кардик квай "гатун вахт" 2011-йисан июлдилай гъа чаван президент тир Димитрий Медведеван теклифдади кардик кутуна. "Хъультуын вахт" чкадал хун патал агъа палатадиз са шумуд сеферда жуъреба-журре партийирин патай законопроектар атанай. Нетижада "хъультуын вахт" чкадал хидай законопроект Госдумадин гатфарин сессиядиз эхиримжи юкъуз - 1-илюдиз къабулнай.

Рекъемар

- Йикъа са пачка папірсар чугвазвай касди, са йисан къене зур чашкада авай смола хъвазва.

- Хъвердайла инсандин 17 мускул гъерекатдик акатзана.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 34,92 манат,
1 евро - 47,08 манат,

къизил (1 гр) - 1510,00 манат,
гимши (1 гр) - 21,02 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гъазурайди - Муса АГЬМЕДОВ

Террористрин тешкилатрин жергейра тун тӀалабна

Кесерлу сенаторрин-демократрин са дестеди США-дин президент Барак Обамадиз чиб малумарнавай Донецкдин халкъдин республика террористрин тешкилатрин жергейра тун тӀалабнавай чар ракъурнава. Идакай Associated Press изданиди хабар гузва.

Чарчел кылди къачуртла, сенатдин комитеттин кылери - Боб Менендеса (международный краал машъул комитет), Диана Файнстайна (разведкадин комитет) ва Карл Левина (военный къуллугъдин комитет) къуллар чугунва.

Идалайни гъейри, сенаторри а чарче Обамадивай эгер Россияди Украина-дин разъэкъечдай патан ополченцийриз күмек гүнин кар ақъазар тавартла, азас акси цийи санкцияр къабулун тӀалабзава. Сенаторри мадни тестикъарзавайвал, Россияди къуват гунали, ополченцийри Малайзиядин "Боинг-777" аватнавай чкадал ахтармишна, силис кыле тухунин кардиз манивал гузва.

22-илюддин нянихъай Америкадин разведкади чипхъ "Боинг-777" ягъунин кардик Россиядин пай квайди тестикъардай са делилни авачири хиве къуна. Амма США-дин гъисабзавайвал, Москвади ополченцийяр яракъламишнуналди, абуруз самалет ядай шарттар яратмишна.

"Дагъустан" РИА-ди хабар гузва

Дагъустандин Огни шегъерда газа къадарра инсанар агъуламиш хъуниз талукъяз Республикадин силисдин комитетди РФ-дин УК-дин 236-статьядин 1-паюнин бинедаллас ("Санитарно-эпидемиологиядин къайдаяр чуруники, игътиятсувал авуна инсанар массовый къайдада азарлу ва я агъуламиш хъунай") уголовный дело къара-ръярнава. Силисчийри агъалийриз хъвадай яд гунай жавабдарвал хиве авай вири къуллугъчияр ва МУП-ар ахтармишунив эгечнава.

Эхиримжи делилрай аквазвайвал массовый къайдада агъуламиш хъуниз килигна медицинадин күмек къланзайбурун къадар 200-далай виниз алатнава. Больницаира 58 кас, гъа жергедай яз 43 аял къаткурнава. Азарлу хъунин сифтегъян делилар 10-илюдиз дузыдал акудна. Сифтедай тайнарайвал, инсанар азарлу хъунин себеб абуру ерисуз яд ишлемишун яз жагъана.

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Халқын Собрание,
РД-дин Гъукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЫЛИН РЕДАКТОР
А.У. САЙДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЫЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САЙДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
К. М. КАЗИМОВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. АГЫМЕДОВ

Чап ииз вахкудай вахт - 21.00

Чап ииз ваххана - 17.30

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гъзурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинкүчө, б.

Тираҗ 7218

Макъалаяр редакцияди түкілүр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузуваш ва абур элкъвена вахкузувач. Редакциядинни макъалайри авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гузувизал авунын вакъутардин ирс хүнин рекъяя РФдин Федеральны къултурулдын Кыблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
Петропавловский проспект, 61.
7-мертеба.

(Б) - И лишандик квай материалар гъакыдих чапзавайбүр я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"
УФК по РД
БИК - 048209001
ИНН - 0562043725
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Каспийск шегъерда яшамиш жезвай хъульудви
(Рутул район), аэропортунин жавабдар къултургучи
Гъажихан Халилович КИРИМАЛИЕВА:

Къастуниши, мурадивни,
зегъметтив
Дережайриз на гъульдуур
рехъ кутуна,
Гъавияй къе ви тъвар
къазва гъурметтив,
Халқын патай на
баркалла къачуна.

60 лагъай гад хъланва къе
уымуурдин,
Мубаракрай! Яргыи уымуур,
сагъ чан хъуй!
Сагъиб хъурай мадни чехи
гъульдуурдин,
Ругъ жегъиля яз, беден даим
къубан хъуй!

ВАЗ 60 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ РИКИНИН СИДКИДАЙ МУБАРАКЗАВАЙ ШИХКЕРИМАН ХИИЗАН ВА ЯРАР-ДУСТАР.

Рульдин сувар

Хийир ЭМИРОВ

Квалахдилай хъфизвай зун
гъята да къуншийри къаршиламишина. Цал-члавай Юсуфа зун акун-
мазди ванини кяна: "Ингэе хтанча чун
гъавурда твайдайди, абуруз вири-
дакай хабар авайди я".

Салам гайдалай гъузынин
заз къуншияр гъульжетдал гъан-
вай месэладикайни чир хъана.
Абуруз и гъафтеда ял ядай шу-
муд юз жезвайди ятла чир хъана
къланзай. Сада пуд, сада къуд
юз лугузтай. Ял ядай йикъарал
гъалтзавай суваррин йикъарий
абуруз анжак Сив хүнин суварин
тъвар къазтай. 26-иулодз Дагъу-
стандин Конституциядин югъни
къейдзавайдакай лагъайла, абу-
рун гъульжетни акъалт хъана.

Заз са тъимил къван къамас
хъана, жуван къуншийри Консти-
туциядин югъ сувар хъиз къабул
тийизвайла. Пакадин юкъуз за
жуван танишириз, чирхирриз,

маса къуншийриз 26-иуль вуч
юз я лагъана сувал гана. Гена
хъсан, хейлинбурууз Конституци-

ядин йикъакай хабар авай, амма
чили суал вахкузтай, Дагъустандин
ва Россиядин Конституция
яни лугуз хабар хъказтай.

Гъар йисуз Дагъустандин
Конституция къабулай юз сувар
хъиз къейдзава, авайвал лагъай-
тла, им чи рульдин сувар я. Кон-
ституцияди Дагъларин улкве-
дин гъар са халкъдиз, гъар са
агъалидиз яратмишунин тегъ-
ерда зегъмет чуғвадай, келдай,
азаддаказ вилик фидай, велед-
дар чехи ийидай, обществодин
вири края иштиракдай мумкин-
вал гузва. Дибдин закон, граждан-
рин ихтиярринни азадвилерин
замин яз, республикадин обще-
ственный умъурдин лап важи-
буу принцип тестикиярай ва со-
циальный политика къиле тухун
патал мяъкем политико-право-
вой бинеяр арадал гъай къилин
правовой документ я. И кардал
чна дамахи ийизва.

Рикле аламайвал, шаз рес-
публикадин меркездин майдан-
дал Конституциядин сувар гъаф
къадар инсанрин, мугъманрин
иштираквал аваз, РД-дин Къили,
Ханзада.

Гъахъ-гъисабар авуна

17-ИЮЛДИЗ Мегъарамдху-
рун райондин Филерин хъуре,
Хъартас-Къазмайрал, Гъепце-
гъя, Къепчи-Къазмайрал же-
мятдин собранияр къиле фена.
Анрал Россиядин МВД-дин Ме-
гъарамдхурун районда авай
отделдин полициядин участко-
вый уполномоченныйри 2014-
йисан сад лагъай паюна тухай
квалахдиз талукъ гъахъ-гъисаб-
рихъ яб акална. И мирактара
общественный хатасузвилин
месэлайрай администрациян
къилин заместитель Шериф
Алиханова ва райондин Обще-
ственный советдин председа-
тель Агъадаш Нагъметуллаева
иштиракна. Собранирал раҳай
хъурерин агъалиири полициядин
участковый уполномоченныйрин
квалахъ хъсанарунихъ, экстрем-
измдин терроризмдин иде-
ология чуккурунлиз аксивал аву-
нин элкъурнавай теклифар

гана ва критикадин хейлин къей-
дерни авуна. Жегъиприн арада
тербиядин квалахъ гужлу авун,
халқын гуѓъульлу дружинай-
рин квалахъ мадни активла-
мишун важиблуди тирдини
къейдана.

Хъурерин агъалиири целди
таъминарунлиз, рекъер тухуниз,
авайбур ремонт авунлиз, электро-
энергияданди таъминарунлиз та-
лукъ месэлайярни къарағырна.
Жегъиприз ял ягъунин шартлар
тешкүлүнин, спортдин массовы
серенжемар къиле тухунин ме-
сэла иллаки гурлудаказ вер-
вирдна.

Рахунар къятъягъидалай
гъузынлиз агъалиири тал алай
месэлайрай гайи вири суалриз
тайин жавабар агақырна.

Ихътин собранияр мукъвал
тир вахтара райондин амай хъур-
ерин поселенийраны къиле ту-
худа.

Лезгияр гъар сана Хазина хъиз амукърай

Бикханум АЛИБЕГОВА

2011 йисуз Бакуда нинийрин
театррин сад лагъай милли фе-
стиваль къиле тухванай. Ана
зун мягътеларай кар ам я хы,
Узбекистандин Хива шегъердай
гъукуматдин нинийрин театрдин
коллективди "Хивадай тир лез-
ги" тъвар алай тамаша гъанвай.
Ам гъуърметдин дипломдиз ла-
йихул хъанай. Са йис идалай
вилик а тамаша гваз коллектив
Германиядин Дартмуштадтдин
ва Франкфуртдин фена. Узбек
яр-дуст, шаир Акифа ва Хам-
ракул Аскарова заз са шумуд-
ра теклифнай чинин ватандиз,
абуру заз Хива къалурда лагъа-
на. Мадни Хорезмада авай
"ЛАЗГИ" тъвар алай инструмен-
тальный ансамблдин яратми-
шунрихъ галаз таниширда ла-
гъана, ана лезги хъурер авайдай-
кай субъеттей.

Хорезм шеър Узбекистанда
культурадин жигъетдай гъаф
машъур макан я. Самаркандин
гъукуматдин театрдин завлит зи-
дуст Матлубадини теклифна, Са-
маркандин варарин патав гвай
лезги тъварунихъ, мегълерихъ
галаз таниширда лагъана. Сулей-
мана ва 300-далай пара лезгий-
ри къун кутуна зегъмет чуғур Са-
маркандин ракъун рекъин шпал-
рай, а девиррин вахтар вилери-
кай карагиз-карагиз фин зи мурад
я. Түркменин машъур шаир Ка-
сым Нурбадова зи шишиар чин
чалас таржума авуна. Ам Небит-
дагъдай я. Алай вахтунда прези-
дентдин администрацияда квала-
хъззана. Адани заз вичин мугъ-
ман хъухъ, зун вичин хайи ерий-
риз тухуда ва лезгийрихъ галаз
таниширда лагъана.

Туркменистанда лезгияр па-
ра авайди заз фадлай чида. Зи
хала - эминхурунви Мегъамед-
агъадиз тухванвайди я. Адан
мукъва-къилияр Небитдагъдайда
хъана, са паяр ама анра. Абу-
Киркарин хъуре къени Түркмен
телееканалриз тамашавайди я.
Са гафуналди, яргъаравай лез-
гияр за кватлазавай жавагъирил
я. Абурун тарихдин чинар заз ха-
зина хъиз амукъна къланзана чи
халқын арада.

Хабар це
КВЕВ "ЛЕЗГИ ГАЗЕТ" МУС АХГАКЪЗАВА?
Хемисиз, жувандыз, кишидиз, гъяддиз, ислендиз,
саласадиз, арбедин? -
Шегъер, район, хъуре къалура -
Жуван тъвар, фамилияни -
Палабзана аттана редакциядиз рахкурун.

Проводится подписка на 2-ое
издание энциклопедии "ЛЕЗ-
ГИСТАН". Стоимость подписки
на 1 экз. - 1000 р. Обратиться
в Институт педагогики
(367012, г.Махачкала, Леван-
невского, 4) к К.АКИМОВУ.
Тел.: +7-928-560-18-66.